Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.
Najer Folksblat פרייז 30 גראשען
היינט 16 זייטען

נייער פאלקסבלאט

Nr. 104/1399 | Łódź, Piątek 4 maja 928 r. | טעקסטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג יד אייר תרפ"ח | Nr. 104/1399
אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 24-71. | Adres redakcji i administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 2471.

נעוו=גארן
פון לענינגראדער טעקסטיל=
טרוסט אין לענינגראד
פריהער: (NEWSKA NICIANA MANUFAKTURA)
אויסשליסליכער פערטרעטונג און פערקויף אויף פוילען און פרייסטאט דאנציג
Hurtownia Włókiennicza
Bracia HERMAN i S-ka
Spółka Komandytowa.

צענטראלע:
ŁÓDŹ, Wólczańska Nr. 23,
tel. 28-12, 16-46, 14-44.
Adres telegr. Herbra, Łódź.

אבטיילונג:
Warszawa, Nalewki 28-30
tel. 54-09.
Adres telegr. Herbra, Warszawa

פאלקס-אוניווערזיטעט
ביי דער „קולטור=ליגע"

שבת, דעם 5-טען מאי ה. י. 10 א זייגער פריה קומט פאר א
קאנצערט=לעבעדיגן ווארט
„זאל = פילהארמאניע"
נארוטאוויטשא 20.

אויסגעפיהרט דורך די „ווילנער טרופע": מרים ארלעסקא, י. ווייסליץ און ר. קאמיען. אין פראגראם: 1 „גולם" אויסגעצ. דורך ארלעסקא, ווייסליץ און קאמיען. אקט פון לייוויק'ס „גולם" ארטיסטען פון דער „ווילנער טרופע"
„פ'ברענט" איינאקטער פון י. ל. פרץ, א גלגול פון א נגון פון י. ל. פרץ, יודישער קאזאק פון ש. אש, ס'אליגען — שלום עליכם, אויסגעפיהרט דורך ווייסליץ און קאמיען. א רייהע קינסטלערישע רעציטאציעס פון פערשידענע פאעטישע ווערק פיהרט אויס די טאלאנטפולע ארטיסטין מרים ארלעסקא. פאר'ן אנהויב פון קאנצערט איינלייטונגס-ווארט פון ב. ווירשאווסקי
א. ד. ט. „פרץ — לייוויק". בילעטען פון 50 גר. ביז 2.50 שוין צו בעקומען אין פילהארמאניע-קאסע.
909

הגמנסיה העברית „יבנה" בלודז.
ביום ה' 16/5 ש. ז. בשעה 8.30 בערב יערך באולם הפילהרמוניה
נשף עברי גדול
— בהשתתפות —
הגב' ד"ר מרים ברנשטין=כהן מתל-אביב
בפרוגרמה: ישעיהו פרק ב', שמחתי באומרים לי, ביאליק — שירי עם, שלוגסקי — הרכבת, למדן — מסדה, כהן — שירת הצפרדעים, שירי-ערב, שניאור — מעשיה, אדזר פו — אנבל לי, וילד — שלומית ועוד ועוד. ∴ ע"י הפסנטר הפרופ. פיבישים.
כרטיסים במחיר מן 5 — 1 זהובים אפשר כבר להשיג בלשכת הגמנסיה העברית „יבנה" ציגלנינה 75

קאמוניקאט
פון מאגאזין-שניידער-פעראיין, אלעע 1. מאי 2

אויף וויפיל די יודישע האנטוועוקער לעבען היינט צו טאג אין שלעכטע בעדינגונגען איז די דאזיגע אקביע אוועקגעשטעלט אויפ'ן אונטערטרעגליכסטען מצב. געגוג נאר איינמאל אריינצוקומען אין א שטיבעל פון אזא לעמבערגער שניידער און זעהן ווי ער איז איבערגעדעקט מיט א הורמע ארבייט, וואס מען זעהט איהם קוים ארויס און דערביי ער, מיט ווייב און קינד, קלעפיצן ארויס 5—6 זל. א טאג ביי 15 שעה ארבייט. און דאס איז ערשט די „גאלדענע" צייט, ווייל באלד שטעלט זיך די ארבייט אפ און דאס איז אויך נישטא.

די הויפט-אפנעמער פון די ארבייט, געוויסע געברידער רובין, ווסכאד-ניע 4 האבען נישט געקענט צוזעהן אזא וואוילטאג פון בעל-מלאכות, און אווי ווי רייסען פון שטיקל ארבייט איז שוין נישטא ממש פון וואס א איז מען געפאלען אויף די אלטע בעקאנטע המצאה: אפנעמען דיסקאנטע פון די 100 א 14—16 זל.

דאס איז שוין געווען דער לעצטער שאס ווייל ס'האט שוין פאקטיש געהייסען אוועקגעבען דעם לעצטען ביסען און די בעל מלאכות האבען געווארפען די ארבייט.

די געברידער רובין פערמעסטען זיך אבער איינפאך אויסצוהונגערען די בעל-מלכות. באדיי דאס געשעפט זאל נישט געהן און פון זיינס נישט אפטרעטען.

די דאזיגע טעמפע גיריגע קעפ דערלויבען זיך אויסצודריקען, אז מן הסתם זענען די בעל מלאכות געגוג אנגעפרעסען, דאס זיי שטעלען זיך אוועק שטרייקען צוליב א פאר זלאטעס פון די הונדערט.

מיר סטעמפלען פאר דער עפענטליכקייט די אונמענשליכע האנדלונג, און מיר אלס ארגאניזאציע וועלען נאך געגוג מיטלען געפונען, כדי אפצושלאגען די היה'שע אפעטיטען און נישט לאזען אויסהונגערען א גאנצען סבוך.

די פערוואלטונג.

האנדווערקער=פעראיין, זאכאדניע 66.
אכטונג דאמען=מאגאזין=שניידער-
מיטגלידער און נישט=מיטגלידער!

איהר ווערט גערופען צו קומען, אלע ווי איינער, מארגען שבת, 10 אין דערפריה אויף דער
גרויסער פערזאמלונג
פון גאנצען פאך, אויף וועלכער ס'וועלען בעהאנדעלט ווערען זעהר וויכטיגע פראגען, וואס בעריהרען אונז אלעמען.
296

שפאט ביליג!
גרויסער שטרימפ=פערקויף
זיידען-פלאר, פילדעקאס, וואש-זיידע, קונסט-זיידע, פערשיד. שקארפעטען, הענדשקעס אין אלע סארטען, ווי אויך זעמטליכע גאלאנטעריע=ווארען עמפפעהלט צו קאנקורענץ פרייזען דאס ניי-ערעפענטע שטרימפ= און גאלאנטעריע=געשעפט אויף
פאלודניאווא 15, פראנט, נעוו. ליב
געדענקט דעם אדרעס! רעיעלע בעהאנדלונג!

Dr. med.
J. MANDELBAUM
Zawadzka 16a, tel. 27-52
ספעציאליסט פאר אינערליכע און נערווען-קראנקהייטען.
נעהמט אן טעגליך פון 5 ביז 7 אווענד.

ענטשולדיגונג.

דערמיט דריק איך אויס מיין טיפסטען בעדויערן פאר די בעליידיגונג, וואס איך בין אין אנ'אויפגערעגטער שטימונג בעגאנגען געגען די חבריה „שומרי=שבת" פון אלעקסאנדריסקא 19 ווי אויך געגען דעם לאדזער ראבינאט. איך פערזיכער, אז מעהר וועט אזוינס נישט פארקומען און איך וועל זיך תמיד האלטען אין די פעראָרדנונגען פון די אויבערדערמאנטע אינסטיטוציעס. אלס חרטה שפענדע איך 9 זל. פאר'ן רב'ס ת"ת.
פישעל דימאנד אלעקסאנדריסקא 19.

בעקאנטמאכונג.

היות דער בעקער-מייסטער פישעל דימאנד, אלעקסאנדריסקא 19 האט מקבל געווען אויף זיך דברי חברות מהיום והלאה זיך תופיהרען כשורה לכן איז ער ווייטער בחזקת כשרות כמקדם.
ה' אמור פ"ח 932 דער לאדזער ראבינאט.

צווישען די פיל סעקציעס, וואס זענען אנגעשלאסען אין אונזער פעראיין איז אויך פערהאן א סעקציע „לעמבערגער", וועלכע ארבייט אויס צייג-ארבייט אויפ'ן לעמבערגער קאנס

בעקאנטמאכונג
פרשיסכער אפאטשנער און אומגעגענד
חברה „בית ישראל" אין לאדז
מאכט בעקאנט, אז דינסטאג לג בעומר (דעם 8. מאי) פייערען מיר דעם
חנוך הספר תורה
אין ווארשאווער זאל, פאלודניאווא 36
בעטען מיר אלע בעקאנטע זאלען אנטייל נעהמען אין די פייערונג. מיט אכטונג די גבאים.

ZLOTY MEDAL na WYSTAWIE w KATOWICACH 1927.
Zastępca na Łódź: S. B. Redlic, Łódź, Pomorska 19.

היינט, פרייטאג, י"ד אייר (פסח-שני) תרפ"ח צו דעם 16-טען
יאָהרצייט של הרב הגאון הצדיק רבנו
אליהו חיים מייזל בן ר' משה זצ"ל
ראב"ד דפה לאדז
ווערט דורך דער פערוואלטונג פון דער תלמוד-תורה, וועלכע דער גאון האָט געגרינדעט מיט 55 יאָהר צוריק געמאַכט ווערען **א הזכרה** אין דער תלמוד-תורה, יאקובע 6, א זייגער 10.30 פריה, אויך אויף דעם בית-החיים פון 8 א זייגער אין דער פריה אָן, אלע מיטגלידער פון ת"ת ווי אויך אלע פערעהרער פון נפטר זצ"ל ווערען געבעטען פינקטליך צו קומען.
ועד הת"ת ע"ש מרן הגה"צ רבנו זללה"ה.
בעמערקונג I: טראמוואי נומער 1 קורסירט ביז צום בית-החיים.
בעמערקונג II: ולייכצייטיג ווערט געבעטען, אז אין די שוהלען און בתי-מדרשים זאלען שבת הבע"ל געמאכט ווערען הזכרות לנשמת הרהגה"צ זצ"ל, די נדבות ארייגצושיקען צום קאסיר ר' מרדכי בעקמאן. פיעטריקאווער 6
942

ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע אין לאדז.
מארגען, מוצאי-שבת 9 א זייגער אין אָווענד קומט פאָר אין לאָקאל פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע (צעגעלניאַנא 4)
— וועגען אקטועלע —
א פערזאמלונג ציוניסטישע פּראָבלעמען
רעפערענ-טען: רעד. י. אוגער און ה' מ. לימאַן
ארייננאַנג פריי! ארייננאַנג פריי!

בעקאנטמאכונג.
זונטאג, דעם 20-טען מאי 1928, 9 א זייגער פ ר י ה ווערט אין פעראיינס-לאָקאל, זשעלאָנאַ 23 פאָרקומען
די אלגעמיינע פערזאמלונג
פון לאָדזער יודישען פעראיין צו העלפען טויב-שטומע "עזרת אלמים"
מיט פאָלגענדער טאָג-אָרדנונג: 1) ערעפנונג פון דער פערזאמלונג, 2) וואהלען פון א פּרעזידיום, 3) בעריכט פון אָפּרעכנונג פאַר'ן בעריכטס-יאָהר 1927, 4) פּרעלימינאַר פאַר'ן יאָהר 1928, 5) לעזען פונ'ם פּראָטאָקאָל פון דער רעוויזיאָנס-קאָמיסיע, 6) פאָרשלאָגען פון די פערוואלטונגס מיטגלידער און פעראיינס-מיטגלידער, 7) וואהלען פון נייע מיטגלידער אויפ'ן אָרט פון די ארויסגעטרעטענע און אין רעוויזיאָנס-קאָמיסיע.
אין פאל ס'וועט נישט ערשיינען די גענוגענדע צאָהל מיטגלידער לויט'ן פּאַראַגראַף 29 פון פעראיינס-סטאַטוט, וועט די פערזאמלונג פּאָרקומען צום צווייטען טערמין דעמזעלבען טאָג 11 א זייגער פאַרמיטאָג און וועט גילטיג זיין ביי יעדער צאָהל אָנוועזענדע מיטגלידער.
956

סניף
„ישיבת חכמי לובלין"
לאדז.

זאל
„פילהארמאניע"
נארוטאוויטש 20

זונטאג, פ' בהר-בחוקותי (6-טען מאַי) פינקטליך 11 אינדערפריה קומט פאָר אין זאל „פילהארמאָניע"
— א העכסט-אינטערעסאַנטער
רעפעראט
פונ'ם גאַסט פון לאדזער יודענטום, — דעם פיעטריקאווער רב —
הרה"ג ר' מאיר שפירא שליט"א
שעפער און גרינדער פון „ישיבת חכמי לובלין"
די תורה-היים און דאס פוילישע יודענטום
בילעטען צו בעקומען: דישקין, פיעטריקאָווער 51; „רענאָמע" פיעטריקאָווער 7; קראָקאָווסקא, אלטער מארק 13 און ביי דער קאָסע פון זונטאָג 9 פריה. בעמערקונג: פלעצער זענען גאראַנטירט לויט נומער. באלקאָן רעזערווירט פאַר פרויען.

צו דער האָכצייט פון אונזער חבר און פּרעזעס
איייזיק פעלד מיט פרל. רוזשא גאלד
וואָס קומט פאָר אין טושין ל"ג בעומר ווינשען מיר א הארציגען מזל-טוב און עוויגעס גליק
אין נאָמען פון דער פערוואלטונג פון די טושינער יודישע פאָלקס - ביבליאָטעק
סעקרעטאר: א. אדלער.

צום אָפּפאָהרען פון אונזער פריינדין
סטעלא קראַנט קיין אַמעריקאַ
ווינשען א הארציגען פ א ה ר ט ג ע ז ו נ ד
לאָלא ראָגאָזשינסקא, ישראל אייזען, רוזשקא גאָלדבערג, יחיאל ליפשיץ, פּאָלא קליין, משה לעדערמאַן, שמעון קראַנץ, בנימין לובקא.

Z intencji zaręczyn kolegi mego
p. **PERECA EPSZTAJNA**
z p. **JUDITA BIEDAKÓWNĄ**
życzę wiele szczęścia i różowej przyszłości
JAKÓB SYBIRSKI.

ביטשריפטען-ביורא
פאנסקא 1
ש. האכבערג טע. 36-77.
ערלעדיגט אלע אַרט געריכטליכע און שטייער אנגעלעגענהייטען ר ע י ע ל און פ י נ ק ט ל י ך
בעמ. אדוואָקאַטעס אַבראַמאָוויטש אויפ'ן יאָהר 1928 איז דער לעצטער טערמין ביז'ן 15-טען מאַי.

שבועה דאוריתא.
לויט'ן פסק-דין פון פרידענס-געריכט וועט מיטוואָך דעם 9-טען מאַי 10 א זייגער אינדערפריה אין דער אַלטשטעטישער שוהל שווערען דער געוועזענער
שמאי נאוויצקי (פון דער האַלע)
וואוינט אלעקסאנדריסקא 24 וועגען סכסוך 76 זלאָטעס.
מיט אכטונג
שמואל יוסף פרידמאַן
פולנאַצנאַ 14.

Dr. med.
H. GUTSZTADT
ספעציאל-ארצט פאַר אקושער- און פרויען - קראַנקהייטען.
Zachodnia 62 23 צעגעלניאַנא
טעלעפאָן 29-52
נעמט אָן פון 4—7 אָוענד. אין לעטשניצא „סאניטאַס" צעגעלניאַנא 29 פון 6—8 אָווענד.

פערלאג „מסורה", לאדז.
צוויי טיילען
„זכרונות"
פון בעוואוסטען גאון און בעריהמטען שתדלן לטובת דעם רוסיש-פוילישען יודענטום
הרה"ג מהור"ר אלי' חיים מייזל זצ"ל, אבד"ק לאדז.
אין די דאָזיגע זכרונות ווערען אויספיהרליך געשילדערט אלע מעשים און שתדלנות'ן, וואָס רבי אלי' חיים ז"ל האָט אדורכגעפיהרט אין זיין לעבען ביי דער רוסישער רעגירונג אין פעטערבורג, וואו אהין ער איז ארויסגערופען געוואָרען זעהר אָפט אלס עקספערט אין פערשידענע יודישע אנגעלעגענהייטען און אויך זיין ריכטיגע טעטיגקייט אין לאדז, וואו ער איז געווען רב בערך 50 יאָהר.
ביידע טיילען ענטהאלטען 40 ה סטאָרישע קאפּיטלען, דערונטער אויך גאָר וויכטיגע, ווי: ר' אליה חיים ביי פּלעווע'ן, ר' אליהו חיים און גראף פאלען'ס קאָמיסיע, ר' אליהו חיים און דאָס בלוטיגע יאָהר 1904—1905, ר' אליהו חיים און די אנגלעגנהייט דרוקערייען פון יוזעף פילסודסקי. ר' אליהו חיים פערהיט פון א פאָגראָם אין פאָר אנדערע. 300 זייטען מיט א נאָבינעט-בילד. פרייז 6 זל. אין פּראַכט-באַנד 6.75 זל.
ווענדען זיך:
א. מ. גרובשטיין, לאדז, וואָלבאָרסקא 54.
פאַר די לעזער פון „פאָלקסבלאַט" — נאָר 3 זלאָטעס, געבונדען 3.75 זל.

לאָסען
פון דער 1. קלאס, 17. מלוכה-לאָטעריע
שוין צו בעקומען אין דער עלטסטער, גרעסטער און גליקליכסטער קאָלעקטור
E. Lichtenstein
Warszawa, Centrala Kolektury Marszałkowska 146
ŁÓDŹ, PIOTRKOWSKA 72
gm. Grand Hotelu
700,000 הויפּט-געווינס
אלגעמיינע סומע געווינסען 24 מיליאָן.
פרייזען: ¼ — 10 זל. | ½ — 20 זל. | ¹⁄₁ — 40 זל.
יעדער צווייטער לאָס געווינט!!!
אונזערע שפּילער האבען שטענדיג גליק קויפט אונזערע גליקליכע לאָסען!!!
בעשטעלונגען פון פראָווינץ ערלעדיגען מיר תיכף און פינקטליך. קאָנטאָ פאַר לאָדז פ. ק. אָ. 64209
די פירמאַ עגזיסטירט פון יאָהר 1835.

Dr. H. BERGSON
ספּעציאַליסט פון פרויען-קראַנקהייטען
צוריקגעקעהרט.
נעמט אָן אין דערהיים: וואַנגעליצקא 16 פון האלב 6 ביז האלב 7 נאָכמ.—טעלעפאָן 10-26; אין לעטשניצע ברושעווינער 11 — פון 3 ביז 4 נאָכמיטאָג. 987

קינא
ביים קאאפעראטיוו פון מלוכה קאמונאלע און געזעלשאַפט-ליכע בעאמטע
40 שיענקעוויטשא 40
אנהויב אין געוו. טעג 4 א ז. לעצטער 9.30 שבת, זונטאָג און יום-טוב 2.30 נאָכמ. 1-ער סעאַנס אלע פּלעצער 75 און 50 גר.

ביז מאנטאג דעם 7 מאַי איינשליסליך
„דעס איגענעס ווייבס מאַן"
מיטרייסענדע דראַמע, געשאַפען אויפ'ן גרונד פון לײדענשאַפטען צו א שעהנע פרוי. קאַמף צווישען ליבע צום מאַן און פערלאַנג! אלץ פאַר געלד... נור ביז א גרעניץ... נישט די טואלעט בעציערט די פרוי, נור די פרוי די טואלעט.
אין די הויפּטראָלען: **Lucy Doraine, Nils Asther i Rudolf Klein Rogge**
אַנאָנס: דער נעכסטער פּראָגראַם: „די וואַהנזיניגע לאלא". אין די הויפּטראָלען: **Liliana Haroey i Harry Holm**

געשטאָרבען דער 3. יודישער קרבן אין וואַרשאַ

אבקלאַנגען פון די בלוטיגע 1-מאַי-געשעהענישען.—האַרצרייסענדע סצענעס אין די שפּיטאלען.— 20 יודישע פער-וואונדעטע בלייבען אונפעהיג צו דער אַרבייט.— א פערוואונדעטער יודישער אַרבייטער ראַנגעלט זיך מיט'ן טויט.

וואַרשא. 3 (טעל.) אין שפּיטאָל „דז. יזוס" איז געשטאָרבען דער דריטער קרבן פון די בלוטיגע 1 מאַי-געשעהענישען אין וואַרשא, דער 70 יעהריגער שמואל גאָלדבערג פון נאָוואָליפּקי 60. הי מען גיט איבער וועלען אַלע דריי טראַגיש-אומגעקומענע יודען בעגראָבען ווערען צוזאַמען אויפ'ן יודישען בית-עלמין.

די לינקע פ. צ. בעקומען מאַסען טעלעגראַפישע אָנפראַגעס פון אויסלאַנד וועגען די בלוטיגע געשעהענישען אויף קאַרמעליצקא גאַס.

די זאַכען וואָס זיינען פערכאַפּט געוואָרען בעת די אָנפאַלען אויף דער דעמאָנסטראַציע פון די לינקע פ. צ. האָט מען נאָך נישט צוריקגעגעבען.

עס איז שוין פעסטגעשטעלט געוואָרען, אַז פון די געליטענע אויף קאַרמעליצקא גאַס וועלען 20 פערזאָן בלייבען אונפעהיג צו אַרבייט.

ראַטמ. עהרליך האָט צוגעשטעלט דער מאַכט אַנ'אָנקלאַגע און אַ רשימה פון די געליטענע אויף פּושעיאַזד.

מאָרגען וועלען אויסגעהערט ווערען אַ רייה פרישע עדות.

אין די שפּיטעלער שפּילען זיך אָפּ האַרצרייסענדע סצענעס.

ביים 17 יעהריגען שילער ברוך מידלאַרזש אין שפּיטאָל "שוו. דוך" האָט מען נעכטען אַראָפּגענומען אַ פיס. דער שווער פערוואונדעטער האָט האָט געהאַט אָנגעגעבען אַ פאַלשען נאָמען, ווייל ער האָט נישט געוואָלט פערשאַפען זייגע עלטערען קיין עגמת נפש. ער איז צופעליג געקומען אויפ'ן אָרט פון דער דעמאָנסטראַציע. אין זעלבען שפּיטאָל געפינט זיך אַ אינבעקאַנט יודיש-מיידעל, וועלכע האָט בעקומען אַ מח-ערשיטערונג ביי די בלוטיגע געשעהענישען אויפ'ן טעאַטער-פּלאַץ. דאָס מיידעל איז אונהיילבאַר.

דער געזונד-צושטאַנד פון בונדיסט בנימין קאַיעוסקי, וועלכער איז פערוואונדעט געוואָרען אויף פשציאַזד, איז אַ זעהר שווערער, ער ליגט אין יודישען שפּיטאָל.

אין שפּיטאָל „דז. יעזוס" ראַנגעלט זיך מיט'ן טויט דער בונדיסט בראַמבערג.

נעכטיגע 3. מאַי-פייערונג אין וואַרשאַ.

וואַרשאַ, 3 (טעלעפאָניש). די נעכטיגע 3. מאַי-פייערונג איז אין וואַרשאַ אדורך מיט גרויס פּאַראַד און געטראָגען אַ רוהיגען כאַראַקטער.

באַלד אין דער פריה איז אין דער קאַטעדרע פאָרגעקומען אַ פייערליכער גאָטעס-דינסט.

שפּעטער איז אויפ'ן זאַקסישען פּלאַץ פאָרגעקומען אַ מיליטערישער פּאַראַד ביי דער אַנוועזענהייט פון מלוכה-פּרעזידענט, סיים, סענאַט, מאַגיסטראַט, שטאָט-ראַט, דיפּלאָמאַטישער קאָרפּוס, יודישע קהלה.

דער פּאַראַד האָט זיך פערענדיגט מיט אַ דעפילאַדע.

איבער איינגע הויפּט-גאַסען האָט מאַרשירט אַ פייערליכער צוג מיט פּעהנער, געזאַנג אונטער די קלאַנגען פון מוזיק-אָרקעסטערס.

וואַרשאַ, 3 (י.ט.א. טעלעפאָניש). אין צוזאַמענהאַנג מיט די פייערליכקייט פון 3. מאַי אין וואַרשאַ, איז אין דער גרויסער שוהל פאָרגעקומען אַ פייערליכע גאָטעס-דינסט. פּראָפ. שאָר האָט געהאַלטען אַ גרויסע רעדע וועגען דער בעדייטונג פון 3. מאַי. פאַר די יודישע זעלנער פון וואַרשאַווער גאַרניזאָן איז איינגעאָרדענט געוואָרען אַ גאָטעס-דינסט אין נאָזשיקס שוהל.

געשטאָרבען הרב לעווענטאַל,

בערלין, 3 (טעלעגראַפיש דורך י.ט.א.) אין עלטער פון 60 יאָהר איז געשטאָרבען דער אַנגעזעהענער אָרטאָדאָקסישער רב אברהם לעווענטאַל.

פראַנץ אפּענהיימער אין לאָנדאָן.

לאָנדאָן, 3 (טעלעגראַפיש דורך י.ט.א.) דער בעקאַנטער יודישער עקאָנאָמיסט פראַנץ אפּענהיימער, וועלכער האָט בשעתו גענומען אַ גרויסען אַנטייל אין דער ציוניסטישער בעוועגונג, איז געקומען קיין לאָנדאָן. פאַר איהם איז איינגעאָרדענט געוואָרען אַ פייערליכער באַנקעט אונטער דעם פאָרזיץ פון נחום סאָקאָלאָוו. פראַנץ אפּענהיימער ווערט איצט צוריקקעהרען צו אַקטיווער פּאָליטישער אַרבייט.

א גרויסע שׂרפה.

ריגאַ, 3 (טעלעגראַפיש דורך י.ט.א.) אין שטעטעל באַראַקאָרע איז אויסגעבראָכען אַ מוראדיגע שׂרפה. 50 הייזער זיינען אָפּגעברענט געוואָרען 50 יודישע משפחות זיינען געבליבען דאַכלאָז.

די ווייטערדיגע רייזע פון פליהער נאָבילע צום נאָרד-פּאָל.

בערלין, 3 (ספּ. טעל.) 3 דעם זייגער מיט 25 מינוט איז דער פליהער נאָבילע אָפּגעפלויגען פון סטאָלפּ (אין מזרח-פרייסען) אויף זיין עראָפּלאַן „איטאַליא" צום נאָרד-פּאָל. ער רעכענט צו צו פליהען דירעקט ביז שפּיצבערגען און פון דאָרטען פאָרזעצען זיין רייזע ווייטער.

אויפ'ן עראָדראָם אין סטאָלפּ איז פערזאַמעלט געווען זעהר אַ גרויס פּובליקום, וואָס האָט דעם פליהער ענטוזיאַסטיש געזעגענט.

דער נייער צאָל-טאַריף נעהמט אַרום 5000 מינים סחורות.

וואַרשא, 3. (טעלעפאָניש) אין האַנדעלס-מיניסטעריום קומען איצט פאָר קאָנפערענצען וועגען אויסאַרבייטען אַ נייעם צאָל-טאַריף. אין די אַרבייטען נעהמען אַנטייל ספּעציעלע פאַר קאָמיסיעס: לאַנדווירטשאַפטליכע, טעקסטיל, כעמישע און מעטאַלורגיש-מעכאַנישע. ס'איז שוין אויסגעאַרבייט געוואָרען אַ נייע נאָמענקלאַטור פון סחורות, וועלכע וועלען דאַרפען פערצאָלט ווערען. די נייע נאָמענקלאַטור נעהמט אַרום 5000 פּאָזיציעס אַנשטאָט די ביז איצטיגע 1600. די אַרבייטען וועלען אין די נאָהענטסטע טעג איבערגעשיקט ווערען דעם פינאַנץ-מיניסטעריום צו בעשטעטיגען.

ווי אַזוי וועט אויפגעבויט ווערען די שטאָדט קאָרינט?

אַטען, 3. (ספּ. טעל.) די שטאָט קאָרינט, וועלכע זעהט אויס נאָך דער ערד-ציטערניש ווי אַ גרויסער בית-עולם, וועט צוריק אויפגעבויט ווערען. די גריכישע רעגירונג גרייט שוין צו אַ פּלאַן פון צוריק אויפבויען די פערניכטעטע שטאָט. צו דעם צוועק דאַרף געזאַמעלט ווערען אַ קאַפּיטאַל פון 2 מיליאָן פונט שטערלינג. ס'דאַרף ענטשטעהן אַ געזעלשאַפט מיט אַ גרויסען קאַפּיטאַל, וועלכע וועט דעם באַרג בעקומען אומזיסט פון דער רעגירונג.

אַ 104-יעהריגע פרוי געשטאָרבען אין טרומנע.

בירנאַשטש, 3. (ספּ. טעל.) אין טאָזילנא איז געשטאָרבען אַ פרוי אין עלטער פון 104 יאָהר. מיט 2 יאָהר צוריק האָט זיך די אַלטיטשקע בעשטעלט אַ טרומנע און פון דעמאָלט אָן איז איהר געשלאָפען נישט וועגען אַז דער טויט זאָל זי טרעפען אין בעט.

אַפגאַניסטאַנישע קעניגליכע פּאָר אין מאָסקווע.

מאָסקווע 3 (ספּ. טעל) נעכטען 11 אַ זייגער ביי טאָג איז דאָ אָנגעקומען דער אַפגאַניסטאַנער קעניג און זיין פרוי. אונטער די קלאַנגען פון אינטערנאַציאָנאַל איז דאָס קעניגליכע פּאָר אַרויסגעשטיגען פון צוג.

גע'הרג'עטע און פערוואונדעטע דורך א האַגעל אין רומעניען.

בוקאַרעשט, 3 (ספּ.טעל.) איבער'ן רומענישען שטעטעל קלאוז האָט זיך נעכטען איבערגעטראָגען אַ שרעקליכער הוראַגאַן. בעת דעם הוראַגאַן איז געפאַלען אַ האַגעל די גרויס פון אַ הינערען איי. פונ'ם האַגעל זיינען 6 קינדער גע'הרגעט געוואָרען און 10 פערזאָן. כמעט אַלע שויבען אין שטאָט זיינען אויסגעשלאָגען געוואָרען.

פערזאַמלונג פון די זשורנאַליסטען-סינדיקאַטען אין פּוילען

וואַרשא, 3. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) היינט איז דאָ פאָרגעקומען אין סיים-בנין די גענעראַל-פערזאַמלונג פון די זשורנאַליסטען-סינדיקאַטען אין פּוילען.

צום ערשטען מאָל האָבען זיך אין דער פערזאַמלונג בעטייליגט יודישע זשורנאַליסטען. מצד'ן וואַרשאַווער יודישען זשורנאַליסטען-סינדיקאַט זיינען געווען פערטרעטען: ד"ר גאָטליב, ב. זינגער, ש. פּיבער און וואַלקאָוויטש. מצד דער יודישער סעקציע ביים לאָדזער זשורנאַליסטען-סינדיקאַט איז געווען פערטרעטען רעד. לאַזאַר פּוקס.

די פערזאַמלונג איז געעפענט געוואָרען אונטערן פאָרזיץ פון רושיסלאַוו רעמביצקי.

ביים עפענען די פערזאַמלונג האָט דער פאָרזיצער זעהר וואַרם בעגריסט די יודישע רעדאַקטען.

די פערזאַמלונג האָט בעהאַנדעלט אַ רייה ענינים פון זשורנאַליסטען לעבען.

צום סוף איז געוועהלט געוואָרען אַ צענטראַל-פערוואַלטונג פון פערבאַנד פון די זשורנאַליסטען-סינדיקאַטען אין פּוילען.

אַלס פּרעזעס איז געוועהלט געוואָרען רושיסלאַוו רעמביצקי, וויצע-פּרעזעסען: טשעסלאַוו יאַנקאָווסקי און גראַסטען.

פון די יודישע זשורנאַליסטען איז אַריין אין דער פערוואַלטונג ד"ר גאָטליב.

פון לאָדזער זשורנאַליסטען-סינדיקאַט — רעד. אָלטאַשעווסקי.

Dr med. J. BETTE
ספּעציאַל-אַרצט פאַר אינערליכע און קינדער-קראַנקהייטען
פּיעטריקאָווער 6. טעל. 44-95
נעהמט אָן פון 8—11 און פון 4—6.

Dr. med. GRZEGORZ ROSENBERG
ספּעציאַל-אַרצט פאַר מאָגען-, דאַרם-, לעבער- און אינערליכע קראַנקהייטען
Gdańska 44 (דלוגאַ)
טעלעפאָן 24-44
נעהמט אָ פון 10 ביז 12 מיטאָג און פון ביז 8,30 אָוועגד; זונטאָג פון 10—1 מיטאָג.

PANTOFLE SPORTOWE
domowe gumowe
W wielkim wyborze w różnych gatunkach
CENY PRZYSTĘPNE
—poleca—
M. HATZI THEMELIS
Piotrkowska 41,

א טאַמבור-מאַשין „Kornelli"
אין גוטען צושטאַנד פּרייזווירדיג צו פערקויפען צו ערפאַהרען אין אַדמיניסטראַציע. 963

קוואַליפיצירטע אויבער-העמדער ניירינס ווי אויך געהילפען און איין לערען-מעדעל ווערט געברויכט פון זאַפּאַרטבאַי יעקב ווידאַווסקי פּאָלנאָצנאַ 23 פראָנט 3. שט

Dr. med. BRAUN
23 פּאָלודניאָווא 23.
טעלעפאָן 40-26.
ספּעציאַל-אַרצט פאַר הויט און ווענערישע קראַנקהייטען און מענער-שוואַכע.
בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-ליכט (האָר-אויספאַל)
נעהמט אָן פון 9 ביז 11 פריה, און פון 5—8 אָוונט.

א געוועלב
מיט אָדער אָהן אַ וואוינונג זאָפאָרט איבערצוגעבען אין צענטרום שטאָט וועכאָדניע גאַס. צו ערפאַהרען אין אַדמינ. 964

צו פערדינגען
א געוועלב, ווי אויך אַ געוועלב מיט אַ שטוב אויף דוואָרסקאַ 4 (באַלוט). צו ערפאַהרען אין האָלץ סקלאַד. 967

א יונגערמאַן
בעקאַנט אין דער זאַקען-בראַנזשע זוכט אַ פּאָסטען אָדער אַלס אינקאַסענט געגען קויצע. אָפערטען אַנטער „D. C." אין אַדמינ.

אַבעקעריי
מיט איינריכטונגען געגען-איבער קאָכאַנובקאַ (אַלעקסאַנדראָווסקאַ שאָסע) איז פון זאָפאָרט אָפּצוגעבען. צו פרעגען ביים פּאָרטיער אין קאָכאַנובקע. 916

פער-לוירן א בריף
אַ טונקעלע אין שוואַרצער האַרן - פאַסונג אויף דער אַקאַדעמיע - קאָצענעלסאָן אין פילהאַרמאָניע זאָל דער ערליכער פינדער ווערט געבעטען אָבטראָגען די אבדה אויף פּאָלודניאָווא 32 שט. ביי פאַגעל.

אויף גינסטיגע בעדינגונגען!
מעטאַל-בעטען, שפּאַציר-וועגעלעך, מאַטראַצען געבעטע, דרוטענע ווי אויך צו האַלטע בעטען "Patent" דויט טאָס-וואַש-מאַשען און היוזמאַטשקעס אַבביליגסטע!
אין פאַבריקס-לאַגער
"DOBROPOL" Łódź
Piotrkowska 73 w podworzu

Dr. HELLER
ספּעציאַליסט פאַר הויט-און וועגערישע קראַנקהייטען.
2 נאַווראָט 2
נעהמט אָן ביז 10 פריה, 1—2 און פון 4 - 8 אָוו. פאַר פרויען ספּעציעל פון 4 5 נאָכמיטאָג. פאַר אונבעמיטעלטע רעדוצירטע פּרייזען.

Dr. ADAM GROSGLIK
Al Kościuszki 27
tel. 51-78,
הויט און וועגערישע קראַנקהייטען; און ליכט-היילאינסט.
נעהמט אָן פון 4—7 אין אָוונט

Dr. med. STUPEL
Szkolna 12
ספּעציאַליסט פאַר הויט-, האָר- און וועגערישע קראַנקהייטען, מענער-שוואַכע, לישיי און רעק, רענטגענשטראַהלען און קוואַרץ-ליכט, עלעקטרא-טעראַפּיע.
נעהמט אָן פון 12 ביז 3 נאָכמ. און פון 6 ביז 9 אין אָוונט.

Dr. med. L. Pikielny
אוראָלאָג
ספּעציאַל-אַרצט פאַר נירען, בלאָזען- און האַרן-קראַנקהייטען
Nawrot 8,
telefon 19-90.
ממפּפאַנגט פון 4—7 אין אָוונט

Dr. med. Wolf Eychner
פרויען-קראַנקהייטען און אַקושעריע
זגערזשער 11 טעל. 34-72
נעהמט אָן אין דער לעטשניצע פּיעטריקאָווער 294 פון 12—2 נאָכמ. און דערהיים פון 6-8 אָוו.

א לעהרעריי
אַ גוטע פּעדאַגאָגין ערטיילט אונטעררייכט אין יודישער, פּוילישער און דייטשער שפּראַכען פאַר ערוואַקסענע צו ביליגע פרייזען 697
לאַסמאַן בזשעזשינער 15

Dr. med. J. PIK
Wólczańska 57,
elefon 23-77, parter
נערווען און אינערליכע קראַנקהייטען.
פסיכישע היילונג פון גמט-מיגע נערווען-ליידען.
נעמט אָן פון 12—1 מיטאָג און פון 5—7 אָוונד. פאַר אונבעמיטעלטע רעטשניצע-פרייזען

Dr. med. NIEWIAŻSKI
Sienkiewicza 34
tel. 59-40.
ספּעציאַליסט פאַר סיפיליס, טריפּער און הויט-קראַנקהייט בעהאַנדל. מענער-שוואַכע
נעמט אָן פון 5—9 אָוונד

עס ווערט געזוכט
ביילערינס
צו קינדער-קאָנפעקציע
פלעיע 1 מאַי 37 (פּאַסאַזש-שולץ) ביי קראַקאָווסקי

א צימער
מיט אַ בעזונדערען איינגאַנג ביי אַ אַנשטענדיגער פאַמיליע פאַר 1 אָדער 2 פערזאָן צו שלאָפען וועכאָדניא 61 וואָהנונג 1. 949

שעלקע-נייהער
קוואַנטועלע נייהעטאָרינס אויף אַהיימצונעהמען אַרבייט ווערען געזוכט פון זאָפאָרט ביי קעפלער, קאַמיענע 14a. 926

א לערן-יונגעל
ביים טאַפּעצירער זגיערזשער 18, ווערט פון זאָפאָרט געזוכט. 955

St. Felczea W. SZWARCBARD
Główna 59 גלובנא
זעצט פּאַקען פון פרישע קראַוויאַנקעס מיט שוויצעדעצטופס פאַר 14 ל. 2 נ. מ.

די תבואה-פרייזען פאלען

די אינטערווענץ פון דער רעגירונג האט ערפאלג.

וואַרשאַ, 3 (טעלעפאָניש). די אינטער־ווענץ-אַקציע פון דער רעגירונג וועגן די פרייזען פון תבואה הויבט שוין אָן אַרויסצוגעבן רעזול־טאַטען. אין פערלויף פון די לעצטע טעג איז דער פרייז פון תבואה אויפ'ן לאַנדעס-מאַרק געפאַלען פון 59 אויף 53 זלאָטיס פאַר 100 קילאָ. דער פרייז פון ווייץ איז אויך בעדייטענד געפאַלען. ווי מיר דערוויסען זיך וועט די אינטערווענץ פון דער רעגירונג ווייטער געפיהרט ווערען. די רעגירונג איז דעצידירט צו פערקלענערען די פרייזען פון תבואה צו די מעגליכסט נידריגע פרייזען.

א דעפוטאַט מוז אויך צאָהלען דירה-געלד.

וואַרשאַ. 3 (טעל.) א וואַרשאַווער איינוואוי־נערין האָט זיך געווענדעט צום סיים-ביוראָ מיט אַן אָנקלאַגע געגען דעם דעפוטאַט פון דער פּויע־רים-ריכטונג באָוויצקי, וועלכער וויל נישט צאָהלען קיין דירה-געלד פאַר דעם צימער אין וועלכען ער וואוינט.

דער האַנדעלס-בילאַנס פער-בעסערט זיך.

וואַרשאַ. 3. (טעלעפאָניש) דער דעפיציט פון האַנדעלס-בילאַנס אין חודש אַפּריל וועט וואָהר־שיינליך נישט איבערשטייגען קיין 50 מיליאָן זלאָ־טיס. דער דעפיציט פאַר'ן חודש מערץ האָט ווי בעוואוסט בעטראָפען 160 מיליאָן זלאָטיס.

קעניג אמאנולאה האט געמאכט גרויסע קניות אין ווארשא.

וואַרשא. (טעל.) פאַר'ן אָפּפאָהרען פון וואַר־שא האָט דער קעניג אַמאַנולאַה געמאַכט פערשי־דענע גרויסע איינקויפען אין דער פירמע פראַזשע. די סומע וואָס דער קעניג האָט אויסגעגעבען אין דער דערמאָנטער פירמע בעטרעפט 1000 פונט שטערלינג. א העלפט פון דער סומע האָט דער קעניג בעצאָהלט מיט מזומן, די אַנדערע העלפט וועט אויסצאָהלען די אַפגאַנישע געזאַנדשאַפט אין אַנגאָרא ווען די זענדונג וועט אָנקומען קיין אַנ־גאָרא.

מלוכה'שער זעלבסט-פערוואַלטונגס-ראַט.

וואַרשאַ, 3 (טעלעפאָניש). אין דער נאָהענ־סטער צייט וועט צוזאַמענגערופען ווערען דער מלוכה'שער זעלבסטפערוואַלטונגס ראַט. אויף דער ערשטער זיצונג פון ראַט וועלען בעטראַכט ווערען די פראַגען: פון אָרגאַניזירען די קאָמונאַלע געזונד־הייטס-דינסט. פערשטאַרקען די בוי-בעוועגונג אין די שטעט א. א.

איבער רומעניע האט געבושעוועט א געוואַלדיגער שטורם

6 דער'הרג'עטע — 10 פערוואונדעטע.

בוקאַרעשט. 3 (ספ. טעל.) צוערנעכטען האָט אין דער שטאָט קלוי געבושעוועט א געוואַלדיגער שטורם און ס'איז אויסגעפאַלען א האָגעל אין דער גרויס פון היהנער-אייער. דער האָגעל האָט דער־הרג'עט 6 קינדער און פערוואונדעט 10 פערזאָן. דער האָגעל האָט אויסגעהאַקט אַלע שויבען אין שטאָט.

די אונטערהאַנדלונגען וועגען אינוועסטיציע-הלואה

ווערען ווייטער געפיהרט אין פאַריז.

וואַרשאַ. 3. (טעלעפאָניש) שוין ביי די ערשטע אונטערהאַנדלונגען צווישען דער רעגירונג און די רעפּרעזענטאַנטען פון אַמעריקאַנער קאָנ־סאָרציום וועגען די אינוועסטיציע-הלואה. איז בע־וויזען פאָראויסצוזעהען, אַז די ווייטערדיגע אונטער־האַנדלונגען וועלען פאָרקומען אין פאַריז, די אינ־פאָרמאַציעס בעשטעטיגען זיך. נעכטען איז דורך פאַריז און לאָנדאָן אָפּגעפאָהרען קיין ניו-יאָרק דער מיניסטעריאַל-ראַט, וואָיטקעוויטש און דער דירעק־טאָר פון געלד-אומלויף-דעפּאַרטאַמענט באַראַנסקי,

אין פאַריז און לאָנדאָן וועלען פאָרקומען די ווייטערדיגע אונטערהאַנדלונגען וועגען רעאַליזירע די אינוועסטיציע הלואה.

ראנקרעטע אַרבייטען אין די ליטוויש פוילישע אונטערהאַנדלונגען.

וואַרשא. 3 (טעל.) דעם 7 מאַי הויבען זיך אָן אין קאָוונע די אונטערהאַנדלונגען וועגען די ליטוויש-פוילישער קאָמיסיע אין דער זיכערהייטס-פראַגע.

דעם 16 מאַי קומט קיין וואַרשא א ליטווישע דעלעגאַציע און ס'וועלען זיך אָנהויבען די אונ־טערהאַנדלונגען פון דער ווירטשאַפטליכער געמיש־טער ליטוויש-פוילישער קאָמיסיע.

דעם 21 מאַי הויבען זיך אָן די בעראַטונגען פון דער דריטער קאָמיסיע — די ענטשעדיגונגס-קאָמיסיע.

טראַגישע לופט-פליה-קאַטאַסטראָפע.

דער'הרג'עט געוואָרען פּאָרוטשניק טשיכאַצקי.

ווילנאָ, 3 (טעלעפאָניש) נעכטען איז אין דער אומגעגענד פון לידא פאָרגעקומען א טראַגישע לופט - פליה - קאַטאַסטראָפע. פּאָרוטשניק טשיכאַצקי איז מיט זיין עראָפּלאַן „ספאַד" אַראָפּגעפאַלען פון 200 מעטער הויך און איז דער'הרג'עט געוואָרען אויפ'ן אָרט. דער אַפּאַראַט איז פולשטענדיג צו־קלאַפּט געוואָרען. דער עראָפּלאַן איז אַראָפּגעפאַ־לען 8 קילאָמעטער פון לידא.

אַנוליִרט די פּראָטאָקאָלען

וואָס זענען געמאַכט געוואָרען אין וואַרשאַ גע-גען פרוכטען-הענדלער צוליב'ן דרוק-פעהלער אין „רז. אוסטאַוו".

ווי בעוואוסט זענען צוליב דעם דרוק-פעהלער אין „רוש. אוסטאַוו" וועגען די האַנדעלס-שעה'ן, געמאַכט געוואָרען ביז הונדערט פּראָטאָקאָלען געגען יודישע און קריסטליכע פרוכטען-הענדלער אין וואַר־שאַ. וועגען דעם דאָזיגען ענין האָט זיך דאַן אַ דע־לעגאַציע פון צענטראַלען קליינהענדלער - פערבאַנד געווענדעט צום פערטרעטער פון רעגירונגס-קאָמי־סאַר, ה' פילעצקי, וועלכער האָט צוגעזאָגט דעם ענין אויסצופאָרשען.

איצט האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז טראָץ דעם, וואָס פאַר אַלעמען איז שוין קלאָר דער דרוק-פעה־לער אין „רוש. אוסטאַוו", און עס זענען שוין וועגען דעם אַפילו פינאַנצמיניסטעריום נעוואָרען צירקולאַרען — ווערען נאָך, אין געוויסע געגענדען ביז'ן היינטיגען טאָג געמאַכט פּראָטאָקאָלען געגען סאָדעוואַסער־געהענדלער און פרוכטען-הענדלער, וואָס האָבען גע־האַלטען אָפען זייערע קראָמען נאָך 7 אָזייגער.

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט האָט אַ דעלעגאַ־ציע פון די יודישע און קריסטליכע פרוכטען-הענד־לער, זיך געווענדעט צום פערטרעטער פון רעגי־רונגס-קאָמיסאַר, ה' פילעצקי און איהם פאָרגע־שטעלט א רשימה פון די הענדלער, וואָס מ'האָט זיי געמאַכט פּראָטאָקאָלען.

גלייכצייטיג איז נאָך פאָרגעשטעלט געוואָרען אַ רשימה פון די גאַסען-הענדלער — ס'רוב אין יודישען געגענד — וואָס מ'האָט זיי איינגעצאַנען אַ ראָפּגעטריבען פון די שטעלען.

ה' פילעצקי האָט מיט דער דעלעגאַציע קאָנ־פערירט אַ לענגערע צייט און צום סוף ערקלערט, אַז די אַלע פּראָטאָקאָלען, וועגען וועלכע דער קליין־הענדלער-פערבאַנד האָט זיך צו איהם דאָס ערש־טע מאָל געווענדעט, זענען שוין אַנוליִרט געוואָרען וועגען די פּראָטאָקאָלען, היינט, וואָס זענען פריער געמאַכט געוואָרען, וועט ער דורכפיהרען אַן אויס־פאָרשונג און וואַהרשיינליך וועלען זיי אויך ערלעדיגט ווערען גינסטיג פאַר די פעראינטערעסירטע.

די לאַגע אין די תפיסות און דער צושטאַנד פון די געריכטע.

רעפעראַט פון דעפּ. ראָזמאַרין, — רעדע פון דעפּ. טשאַפּינסקי.

אויף דער זיצונג אין די בודזשעט-קאָמיסיע פון סיים, ביים בעטראַכטען דעם בודזשעט פון יוסטיץ-מיניסטעריום. האָט געהאַלטען אַ רעדע דעפּ. ראָזמאַרין. דער רעפּערענט וויזט אָן, אַז די שטעל־לונג פון יוסטיץ-מיניסטער איז נישט קיין לייכטע. אין די מערב-מלוכות איז דער יוסטיץ-מיניסטער דער היטער פון רעכט, וועלכער איז פעראַנטוואָרטליך פאַר אַלע אַרויסגעגעבענע געזעצען. די פראַגע פון דער רעכטליכער אָרדנונג ווערט דאָרט פלייסיג אָפּגעהיט. אין די יונגע מלוכות איז זעהר שווער צו רעאַליזירען די רעכטליכע אָרדנונג.

די קאָדיפיקאַציע-קאָמיסיע אַרבייט צו לאַנג־זאַם. עס איז ביי אונז נאָך נישט פאַרהאַן למשל קיין געזעץ וועגען אַריינפיהרען אין לעבען די קאָנ־סטיטוציע, הגם דאָס האָט געזאָלט געמאַכט ווערען אין משך פון אַ יאָהר נאָכ'ן ערשיינען פון דער קאָנסטיטוציע. עס זענען נישט אָפּגעשאַפט די געזע־צען, וואָס שטעהען אין סתירה צו דער קאָנסטי־טוציע.

אין זיינע ווייטערדיגע אויספיהרונגען מאַכט דער רעפּערענט דעפּ. ראָזמאַרין אויפמערקזאַם, אַז געוויי־סע ריכטער זענען אין זייער טעטיגקייט נישט גענוג אָביעקטיוו און ריכטען זיך אָפּט מיט פּאַרטייאישע אָדער נאַציאָנאַלע מאָטיוון. דאָס מיניסטעריום מוז אָננעהמען געגען דעם די שאַרפסטע מיטלען.

אַרומרעדענדיג די פראַגע וועגען די תפיסות ערקלערט דער רעפּערענט, אַז עס זענען פאַרהאַן אין פוילען 329 תפיסות, וואו עס זיצען ביים היינ־טיגען טאָג 31,350 אַרעסטירטע. עס ווערט ביי אונז צו ברייט אָנגעווענדעט דעם סיסטעם פון פּרע־ווענציאָנס-אַרעסט. פאַר פערדעכטיג בעטראַכט מען נישט נאָר די, וואָס זענען בעגאַנגען אַ קאָנקרעטען פּאָליטישען פערברעכען, נאָר בכלל די אַלע, וואָס געהערען צו אַ געוויסער פּאַרטיי, בעזונדערס צו דער קאָמוניסטישער, נישט קוקענדיג דערויף, וואָס אין סיים עקזיסטירט אַ קאָמוניסטישע פראַקציע, וואָס בעזיצט זאָגאַר אַ שילד אויף די טירען פון איהר קלוב-לאָקאַל.

— איינע פון די וויכטיגסטע אָנגעלעגענהייטען איז איצט די פראַגע וועגען אַן אַמנעסטיע פאַר פּאָליטישע אַרעסטירטע.

בעטראַכטענדיג די בעזונדערע פּאָזיציעס פונם בודזשעט פון יוסטיץ-מיניסטעריום מאַכט דעפּוטאַט ראָזמאַרין אויפמערקזאַם, אַז אויף די פאַר די 15,000 בעאַמטע פון מיניסטעריום ווערט אויסגע־געבען 90,000 זלאָטעס.

— די הוצאות אויף די תפיסות וואָלט מען געקאָנט פערקלענערען נאָר דורך פערקלענערען די צאָהל אַרעסטירטע. די קאָסטען פון אויסהאַלטען מיט עסען איין אַרעסטאַנט בעטרעפט 6 זל. 37 גראָשען וועכענטליך, אָדער 91 גראָשען טעגליך (דעפּ. טשאַ־פינסקי: צי האַלט דער רעפּערענט, אַז דאָס איז גענוג?) לויט מיין מיינונג איז דאָס צו ווייניג. מען וואָלט געדאַרפט אויסבעסערן די בעשפּייזונג פון די אַרעסטירטע. אין פיל תפיסות פעהלען בעטען און די אַרעסטירטע שלאָפען אויף דער ערד. אַ סומע פון 560,000 זל. ווערט אויסגעגעבען אויף אויסצוהאַלטען קאַפּלאַנען, לעהרער און גייסטליכע (דעפּ. טשאַפּינסקי: עבען גיט מען צו ווייניג, גייסט־ליכע — צופיל!).

דעפּ. ראָזמאַרין ענדיגט זיין רעפּעראַט מיט דער ערקלערונג, אַז ער שטעלט נישט קיין שום פאָר־שלאַגען וועגען ענדערען די בעזונדערע פּאָזיציעס פון בודזשעט.

דעפּ. טשאַפּינסקי שטעלט זיך אָפּ גענויער אויף די פאַר-אַרעסטען און ערקלערט אַז פ.פ.ס. וועט אַריינטראָגען אַ ספּעציעלע רעזאָלוציע, אַז די רעגירונג זאָל אָננעהמען די מעטאָדע פון בעפרייען פאַר'ן טערמין און געוויסע פאַלען, איבערהויפּט פאַר פערברעכענס פון זאָציאַלער נאַטור.

דער רעדנער טרעט אויך אַרויס געגען די צו גרויסע שטראָפען פאַר פּאָליטישע פערברעכענס און זאָגט זיך אַרויס פאַר לעגאַליזירען די קאָמוניסטי־שע פּאַרטיי.

דאָס האָבען שוין געטון אַ סך מלוכות און אַ ראַנק דעם איז דאָרט דער קאָמוניזם געוואָרען אומ־שעדליך. וואָס אַנבעלאַנגט די שטראָפען פאַר פּאָ־ליטישע פערברעכענס זענען זיי אין פוילען גרעסער ווי אין צאַרישען רוסלאַנד.

איבערגעהענדיג צום רעזשים אין די אַרעסט־הייזער, דערצעהלט דער רעדנער, אַז ביז'ן היינטיגען טאָג זענען נישט פערווירקליכט געוואָרען די פּאָסטו־לאַטען פון דער קאָמיסיע, וואָס האָט אין יאָהר 1926 אונטער דער אָנפיהרונג פון דעפּ. טוגוט בעזוכט די טורמעס און פעסטגעשטעלט אַ שלעכטע אָרדנונג, עס קומען אָפּט פאָר קאָנפליקטען מיט די אַרעסטאַנטען, און וואָס עס איז שולדיג דער רע־גולאַמין פון די טורמעס. אין פיל טורמעס שלאָגט מען נאָך די אַרעסטאַנטען, אַפילו די פּאָליטישע (ווינע־מיניסטער צאַר — איך לייקען דאָס אָפּ קאַ־טעגאָריש). דעפּ. טשאַפּינסקי: עס איז דאָ אַן אינ־טערפּעלאַציע פון דעפּ. רויענגלעוסקי וועגען שלאָ־גען דרייסיג אַרעסטאַנטען אין פּינסקער טורמע, מיר וואַרטען אויף אַן ענטפער פון מיניסטער.

נישט גענוגענד איז דאָס ערנעהרען די אַרעס־טאַנטען. אויף דער ערנעהרונג פון איין אַרעסטאַנט מאַכט אויס 91 גר. אין פיל טורמעס איז אָבער די פאַקטישע הוצאה נאָך אַ קלענערע.

דער רעדנער דערצעהלט נאָך אַ סך פאַקטען פון דעם רעזשים אין די טורמעס און פאָדערט אויף דעם מיניסטער אַ סוף צו מאַכען מיט'ן סיסטעם פון שלאָגען די אַרעסטאַנטען, איבערהויפּט אין די טורמעס אויף די קרעסען.

3

דער שוועער האָט איהם אָפּגענאַרט מיט'ן נדן

אַ סענסאַציאָנעלער פּראָצעס אין וואַרשא.

די טעג האָט בעטראַכט דאָס פרידענס-געריכט אין וואַרשא אַ פּראָצעס פון אַ שווער מיט אַ שוויי־גער, אַ ווייב מיט אַ שדכן.

אַלס בעשולדיגטער טרעט אַרויס דער מאַן.

מיט גענויע צוויי יאָהר צוריק האָט דער שדכן ה' האַצעק צונויפגעפיהרט אַ שידוך אין נישט קיין מזל'דיגער שעה. דעם חתן, אַ וואַרשאַווער יונגער־מאַן ה' רייכערט, האָט מען צוגעזאָגט 1000 דאָ־לאַר נדן, און דערווייל, איידער וואָס ווען, האָט מען איהם געגעבען צו ביסלעך קליינגעלד. אַזוי האָט מען איהם געמאַכט אַן'אויסשטייער, געגעבען פערשידענע מתנות און צום סוף זאָל מען איהם האָבען דערלעגט די רעשט, וואָס האָט געפעהלט צו די טויזענט דאָלאַר.

ווייטער האָט מען געמאַכט אַן'אַקט-אינטערצי־זיע אויף טויזענט דאָלאַר און דאָס פּאָר-פּאָלק האָט מיט מזל חתונה געהאַט.

ווי געזאָגט, איז נעבען נישט בעשערט גע־ווען דעם שדכן צו קלויבען נחת פון זיין „אַרבייט" ווייל שוין אין אַ פּאָר וואָכען אַרום נאָך דער חתונה, איז צווישען פּאָר-פּאָלק „דורכגעלאָפען אַ שוואַרצע קאַץ"... מ'האָט זיך אָנגעהויבען געגענזיי־טיג צו פערביטערען דאָס לעבען אַזוי ווייט, אַז די יונגע פרוי פון דער היים האַלפערן האָט זיך גאָר מיישב געווען, אַז ביים טאַטען איז בעסער און איז טאַקע אַוועק פון איהר מאַן.

אין אַ יאָהר אַרום איז געקומען אויף דער וועלט אַ קינד, און אַזוי ווי דער פאָטער האָט נישט געגעבען פאַר'ן קינד אויף חיונה, האָט די פרוי האַלפערן רייכערט געלעגט אַן'אַרעסט אויפ'ן הויז, וואָס דער מאַן בעזיצט אין וואָרקא אויף אַ סומע פון טויזענט דאָלאַר, וואָס עס קומט איהר לויט'ן אַקט-אינטערציזע.

און דאָ הויבט זיך אָן די ריכטיגע „חתונה". איצט האָט זיך דער יונגערמאַן נאָר דערמאָהנט, אַז בסך הכל, האָט ער קיין נדן איינגאַנצען נישט גע־קומען, נאָר מ'האָט איהם צוגעזאָגט אויף להבא. אַ דער אַקט-אינטערציזע? — ער האָט זיך נישט געכאַפּט, וואָס מען מיינט דערמיט...

איין זאַך האָט ער אָבער געוואוסט: ער האָט אָנגעקלאָגט זיין פרוי, שווער און שוויגער מיט'ן שד־כן בראש, אַז זיי האָבען איהם בעשווינדעלט און קיין געלד האָבען זיי איהם בכלל ניש געגעבען.

צום פּראָצעס זענען אַרויסגערופען געוואָרען עטליכע צעהנדליג עדות, צווישען וועלכע עס האָט זיך אויך געפונען אַ קריסטליכע עדות. אַזוי דער־צעהלט, למשל, דער עדות אַלעקסאַנדראַ, אַז זי האָט אַליין געזעהען, ווי דער מאַן האָט זיך געקריגט מיט'ן ווייב, [אַז] מען האָט איהם אָבגענאַרט, מען האָט איהם קיין געלד נישט געגעבען.

אויף דער פראַגע פון אַדוואָקאַט, אויף וועלכע שפּראַך זיי האָבען זיך געקריגט, ערקלערט די עדות־טע, אַז אויף פּויליש.

קומט אָבער צוגעהן אַ צווייטער עדות, נישט קיין אַנדערער ווי דעם מאַנ'ס ברודער, און אויף דער פראַגע פון אַדוואָקאַט מאַרגאַליס, ערקלערט ער, אַז זיין ברודער רעדט בכלל נישט אויף קיי אַנדערע שפּראַך ווי יודיש, ווייל עס איז איהם שווער...

דער יונגערמאַן אַליין ערקלערט צום סוף. אַז ער האָט בכלל מיט זיין פרוי נישט נעהאָט קיין שום לעבען, און ער איז חושד, אַז דאָס קינד איז נישט זיינס...

אַדוואָקאַט מאַרגאַליס מצד די בעשולדיגטע האַלט אַ לענגערע רעדע, אָנווייזענדיג, אַז דער גאַנצער פּראָצעס האָט בכלל קיין שום ווערט נישט. און ווייזט אָן צום סוף די גרונדלאָזיגקייט פון דער בעשולדיגונג.

נאָך אַ לענגערער בעראַטונג טראָגט דאָס געריכט אַרויס דעם אורטייל, לויט וועלכען אַלע בעשולדיגטע ווערען פרייגעשפּראָכען.

דער פּראָצעס האָט געדויערט 5 שעה.

די פאליטישע וועלט

נאך וועגען אמעריקאנער שלום-פראיעקט. — טשערטשילס נייער בודזשעט. — סוף פון א לאנגען קאלאניאל-קריג.

אמעריקאס ביישפיל האט נאכגעטון פראנקרייך, אויך זי האט פונאנדערגעשיקט די גרויסע מלוכות א פראיעקט פון אן׳אלגעמיינעם אפמאך געגען קריג. נאטירליך אונטערשיידעט זיך דער פראנצויזישער אפמאך פונ׳ם אמעריקאנער, אויב קעלאג שלאגט פאר צו פערא׳רטיילען דעם „קריג אין בערהויפט״, שליסט בריאן אויס דעם פאל, ווען די מלחמות וועלען ענטשטעהן אלס פועל יוצא פון די בעשטימונגען מצד דער פעלקער-ליגע אדער פון אנד. אינטערנאציאנאלע אפמאכען. די פראנצויזישע פרעסע שטעלט זיך קאנקרעט אפ אויף „דער געפאהר וואס דראהט פראנקרייך״, אויב ס׳זאל אנגענומען ווערען קעלאג׳ס פראיעקט.

די אמעריקאנער ווייזען מיט רעכט אן, אז אויב מ׳זאל אננעמען דעם פראנצויזישען שטאנדפונקט און בעשליסען אז דער אפמאך ענדערט נישט די עקזיסטירענדע אינטערנאציאנאלע אפמאכען, פערלירט קעלאגס פארשלאג יעדען זין. די פראקטישע ענגלענדער זוכען צו געפינען א קאמפראמיס: דער מלחמה פערבאט זאל אונטערגעשריבען ווערען דורך אלע אהן אויסנאהם מלוכות. אויב איטיך פון די אונטערגעשריבענע וועט אנפאלען אויף א צווייטער מלוכה דאן זענען אלע אנדערע פריי פון יעדער פערפליכטונג בנוגע דער דאזיגער מלוכה. פון דער צאהל מלוכות וואס דארף אונטערשרייבען דעם דאזיגען אפמאך, ווערט לויט׳ן דאזיגען ענגלישען פראיעקט אויסגעשלאסען בלויז סאוויעט-רוסלאנד. איהר לאגע ווערט פאליטיש בעשווערט, אויב דער אפמאך זאל צושטאנד קומען בפרט, ווייל אינ׳ם אפמאך וועט זיך אויך בעטייליגען אמעריקע.

דער ענגלישער פינאנץ-מיניסטער טשערטשיל האט אריינגעטראגען אין פארלאמענט זיין פערטען בודזשעט. אין ענגלאנד ווערט דער שטייער-סיסטעם געבויט הויפטזעכליך אויף דירעקטע שטייערען און יעדע העכערונג פון די שטייערען דערפילט באלד יעדער שטייער-צאהלער. ס׳איז דעריבער פערשטענדליך דער אינטערעס, וואס ס׳ווייזען ארויס צום בודזשעט אלע שטייער-צאהלער, אין די אפשאצונג פון דער רעגירונגס-פעהיגקייט איז שטארק צוזאמענגעבונדען מיט דעם, צי זענען די שטייערען נישט געוואקסען. פאר׳ן קריג האבען די בודזשעט-הוצאות בעטראפען ביז 200 מיליאן פונט, אינ׳ם נייעם בודזשעט דערגרייכען זיי 750 מיליאן, די שטייערען זענען איינגערעכענט אויף 613 מיליאן (דאס הייסט 16,5 פראצענט פון דער ענגלישער נאציאנאלער הכנסה אויב צורעכענען נאך די קאמונאלע שטייערען וועט די ציפער שטייגען ביז 21 פראצ.).

זיינע ערשטע צוויי בודזשעט-יאהר האט טשערטשיל פערענדיגט מיט א דעפיציט פון 14־36,5 מיליאן פונט שטערלינג. דאס האט ענגלאנד אפגעקאסט דער קוילען-שטרייק. דער דריטער בודזשעט האט זיך שוין געגעבען אן עודף פון 4,5 מיליאן. צופעליג זענען דאס יאהר געשטארבען איינער נאך אנדערען פיל ענגלישע מיליאנערען און די מלוכה-קאסע האט גענומען פיל איינקונפטען פון ירושה-שטייער. די רעגירונג פון באלדווין מאכט דערווייל די גרינגסטע אנשטרענגונגען צו קירצען דעם בודזשעט. פאר די 4 יאהר האט זי געקירצט דעם באמטען-פערזאנאל אויף 7000 פערזאן און פראיעקטירט אין די נאענסטע 5 יאהר צו קירצען נאך אויף 11,000 פערזאן. דאס זענען אבער אלץ פאליאטיווען, ראדיקאל ענדערען דעם בודזשעט און ענטלאסטען די שטייער-צאהלער קען נאר די קירצונג פון מיליטערישען בודזשעט (היינטיגס יאהר איז אויף פלאט, לופט פליהעריי און ארמעע אסיגנירט געווארען 100 מיליאן פונט שטערלינג) און די פערקלענערונג פון די אויסלענדישע חובות. אין 1913 יאהר האבען זיי בעטראפען 700 מיליאן פונט שטערלינג; איצט זענען זיי אויסגעוואקסען אויף 7,688 ד. ה. פערצעהנפאכט די צינזען בעטרעפען 400 מיליאן פונט, ד. ה. א העלפט פונ׳ם בודזשעט, שטרענגט זיך טאקי אן די רעגירונג צו פערקלענערן די אינטערנאציאנאלע חובות און צו רעווידירען דעם דאו׳ס פלאן.

די קאמונאלע שטייערען זענען גאנץ בעדייטענד און בעלאסטען הויפטזעכליך די אינדוסטריע און האנדעל. טשירטשיל שלאגט פאר אפצושאפען אדער פערקלענערען די דאזיגע שטייערען און אזוי ארום פערלייכטערען די אינדוסטריע, בפרט די עקספארט-אינדוסטריע. די מיטלען פאר די קאמונאל-פערוואלטונגען זאל געבען די מלוכה. דערביי ווערט פראיעקטירט איינצופיהרען א רייה רעפארמען אין דער פערוואלטונג פון די שטעט.

*

דער וויזיט פון דער איטאליענישער קעניגליכער פאר אין טריפאלי פערענדיגט דעם פעריאד פון א לאנגען קאלאניאל-קריג. אין 1912 י. האט איטאליען ערקלערט קריג טערקיי און ארויסגעזעצט איהר מיליטער אין טריפאלי און קירענאיק. דער באלקאן קריג, וואס האט פערנומען טערקייס אויפמערקזאמקייט, האט געגעבען איטאליען די געלעגענהייט צו פערכאפען טריפאלי. די איטאליענער איז אויסגעקומען צו פיהרען א שווערען קאמף מיט די אראבער סענוסיטען, וואס זייער רעליגיעזער פיהרער האט ערקלערט א הייליגען קריג און זיך אויסגעבעהאלטען אין אאזיס קופרא. די לאגע פון די איטאליענער איז געווען צייטענווייז גאנץ שמאל. ערשט נאכ׳ן קריג האט זיך די פאשיסטען-רעגירונג פעסטגעלעגט אויף טריפאלי און ס׳איז איהר געלונגען צו פערזיכערען דעם גאנצען ים-פאס און צו שאפען א יבשה-פערבינדונג צווישען טריפאלי און קירענאיקא. זיי האבען בעזעצט א דריטעל פון ליביען מיט די קאראוואן-וועגען, קוואלען און אאזיסען, וואס האבען א זעהר וויכטיגע סטראטעגישע בעדייטונג.

די אינטערנאציאנאלע בעדייטונג פונ׳ם דאזיגען געשעהעניש — ס׳ווערט איצט אקטועל די פראגע וועגען די דרום- און מערב גרעניצען פון ליביען, וואס די פראנצויזישע שכנים האבען זיי דערווייל „קארעגירט״ מיט דער הסכמה פון ענגלאנד.

דער איצטיגער בעזוך פון וויקטאר עמאנואל אין טריפאלי דארף סימוואליזירען דעם זיעג פון דער איטאליענישער אקציע, וואס דויערט שוין 16 יאהר.

וו. ט—וו.

שווערער קאנפליקט

צווישען ענגלאנד און עגיפטען

דער בעוואפענטער קאנפליקט צווישען ענגלאנד און עגיפטען הענגט אויף א האר, וועגען דעם איז גארנישט פערהאן קיין ספק נאך די לעצטע טעלעגראמעס, וועלכע האבען מיטגעטיילט, אז די ענגלישע רעגירונג האט געשיקט אן׳אולטימאטום מיט דער פאדערונג, אז עגיפטען זאל ארויסציהען פון די געזעצגעבערישע אינסטיטוציעס דאס נייע געזעץ וועגען פערזאמלונגען, ענגלאנד האט זיך, ביים שיקען דעם אולטימאטום צו עגיפטען, געשטיצט אויף דער דעקלאראציע פון 28 פעברואר 1922, וועלכע אנערקענט די אומאפהענגיגקייט פון עגיפטען, ווייל אין געגענפאל וואלט יעדער אולטימאטום אין יעדע מלחמה געווען איבעריג, דען ס׳וואלט גענוגט א געוועהנליכע פעראָרדנונג פון דער בריטישער אימפעריע.

מ׳קען האבען די גרעסטע סימפאטיעס פאר עגיפטען און איהרע שטרעבונגען צו פולער אומאפהענגיגקייט, מ׳מוז אבער אויך אנערקענען, אז ענגלאנד איז אין פולען הסכם מיט זיך אליין און מיט די אינטערנאציאנאלע טראדיציעס, ענגלאנד וואלט געווען אין א סתירה מיט זיך, ווען זי וואלט געווען אפגערופען די דערמאהנטע דעקלאראציע, וועלכע איז אין דער צייט געווארען אן׳אינטערנאציאנאלער אקט און אויב זי וואלט געמאכט אן אנגריף אויף דער איצטיגער אומאפהענגיגקייט און סובערעניטעט פון עגיפטען.

דער עגיפטישער פרעמיער, נאהאס באשא האט נישט געהאט קיין שום יורידישע רעכט, ווען ער האט אין אן׳אינטערוויאו אין דער „פאסישער צייטונג״ אנגערופען דעם ענגלישען פראטעסט אלס ביישפיללאזען מישען זיך פון איין מלוכה אין דער געזעצגעבונג און אפילו אין דער אדמיניסטראטיווער לייטונג פון א צווייטער מלוכה. צוליב דער דאזיגער סיבה זענען שוין פיל מלחמות אויסגעבראכען און אזא פאדערונג איז טאקע געשיקט געווארען פון עסטרייך צו סערביען, וואס האט געבראכט צום אויסברוך פון דער וועלט-מלחמה, וועלכעס פערשטענדליך האלטען מיר דא נישט גערעכט געבען עסטרייך מיט 14 יאהר צוריק און אויך נישט ענגלאנד אין איצטיגען מאמענט בעת איהר קאנפליקט מיט עגיפטען.

דער דאזיגער קאנפליקט דארף בעטראכט ווערען פון 2 שטאנדפונקטען: פון שטאנדפונקט פון דער ענגלישער דעקלאראציע פון יאהר 1922 בנוגע דער אומאפהענגיגקייט פון עגיפטען און פון שטאנדפונקט פון געזעץ אליין, וועלכעס איז די סיבה פונ׳ם קאנפליקט.

די דעקלאראציע, וועלכע אנערקענט די אומאפהענגיגקייט פון עגיפטען האט א פארבעהאלט, אז עטליכע אינערליכע פראגען פון עגיפטען בלייבען אויף ווייטער אין דער פולשטענדיגער קאמפעטענץ פון ענגלאנד, צווישען די דאזיגע פראגען געפינט זיך אויך די פערטיידיגונג פון די אינטערעסען פון די פרעמדע אין עגיפטען און די שוץ איבער די מינדערהייטען. די דאזיגע פערטיידיגונג און שוץ זענען פיל אפהענגיג פון די געזעצען און פעראָרדנונגען, וואס רעגולירען די פראגע פון עפענטליכע פערזאמלונגען, וועלכע זענען בעזונדערס אין עגיפטען שוין נישט איינמאל געווען די סיבה פון בלוטיגע ארויסטרעטונגען געגען די אויסלענדער.

אמת, נאהאס באשא האט געזאגט, אז עגיפטען האט נישט אנערקענט די דעקלאראציע פון 28 פעברואר 1922 און די פארבעהאלטען, וועלכע זי ענטהאלט. אבער עגיפטען האט זיי אינגאנצען נישט געדארפט אנערקענען, ווייל די ענגלישע דעקלאראציע איז אן׳איינזייטיגער אקט, אלס לאגישע קאנזעקווענץ פון דער פראקלאמאציע פון 18 נאוועמבער 1914 וועגען איינפיהרען דעם ענגלישען פראטעקטאראט איבער עגיפטען. אומדירעקט האט אבער עגיפטען די דעקלאראציע אנגענומען און אויף איהר איז געבויט געווארען די גאנצע איצטיגע מלוכה-ארדנונג. נאך דעם 15 מערץ 1922 האט דער עגיפטישער סולטאן פערעפענטליכט א רעסקריפט, אז עגיפטען איז געווארען אן׳אומאפהענגיגע און זעלבסטשטענדיגע מלוכה און האט אנגענומען דעם טיטול קעניג. גלייכצייטיג האט דער קעניג פואד פערעפענטליכט א מאניפעסט צום פאלק די דיפלאמאטען פון די פרעמדע מלוכות האבען בעקומען די ענטשפרעכענדע נאטיפיקאציעס צוזאמען מיט אן׳איינלאדונג צו קומען אין דירעקטע בעציהונגען מיט דער עגיפטישער רעגירונג, אויב מ׳נעהמט אלזא אן די גוטע זייטען פון דעם פאליטישען אקט, איז א סימן, אז דער גאנצער אקט איז אנגענומען געווארען, ענגלאנד האט דעריבער געהאט דאס פולע רעכט זיך אריינצומישען אין די אינערליכע אנגעלעגענהייטען פון עגיפטען, נאכמעהר דערפאר, ווייל דאס נייע עגיפטישע געזעץ וועגען פערזאמלונגען בעדראהט טאקע די רעכט און די זיכערהייט פון די פרעמדע און פון די מינדערהייטען אין עגיפטען.

לויט דעם דאזיגען געזעץ וועט למשל די עגיפטישע פאליציי זיך נישט טארען אריינמישען צו שיצען די פרעמדע אדער די מינדערהייטען. לויט דער דאזיגער שטעלונג, וואס ס׳האבען אנגענומען די אויטארען פון עגיפטישען געזעץ, בעקומט מען דעם איינדרוק פון וועלען פראוואצירען א סכסוך מיט ענגלאנד, א סימן דערצו איז, אז ענגלאנד האט זעהר לאנג געטראכט ביז זי האט ארויסגעשיקט דעם אולטימאטום צו דער עגיפטישער רעגירונג. די עגיפטישע פרעסע האלט ווידער, אז דער ענגלישער אולטימאטום איז אן׳ענטפער אויף דעם, וואס די איצטיגע רעגירונג האט אפגעווארפען דעם נייעם טראקטאט מיט ענגלאנד, וואס איז צוגעגרייט געווארען דורך דער פריהעריגער רעגירונג, דאס איז מעגליך, אפילו וואהרשיינליך, אבער דאס בערירט נישט די יורידישע רעכט פון ענגלאנד ביים ארויסשיקען דעם פראטעסט, ווייל אויב אימיצער האט געוואלט ווען עס איז זיך אפזאגען פון זיין פריווילעגיע, הייסט נאך נישט, אז ער האט שוין פערלוירען דאס רעכט אויף דער דאזיגער פריווילעגיע.

רעוויזירענדיג דעם גאנצען סכסוך, דארף פעסטגעשטעלט ווערען: רעכט האט עגיפטען, ווען זי שטרעבט צו פולשטענדיגער אומאפהענגיגקייט, אבער אויך ענגלאנד איז יורידיש פולשטענדיג גערעכט, עגיפטען האט אויסגעקליבען א שלעכטען וועג צו א פאליטישען ציל און קודם-כל אן׳אומפראקטישע, ווייל א מלחמה מיט ענגלאנד איז פאר איהר האפענונגסלאז.

צום גליק איז נאך נישט זיכער, אז דער ענגלישער אולטימאטום צו עגיפטען וועט ברענגען צו א מלחמה, אויסגאנגס-וועגען זענען פערהאן פערשידענע: דער קעניג זאל געבען רימיסיע דעם איצטיגען קאבינעט, פונאנדערלאזען דעם פארלאמענט, שאפען עפעס א נייע פארטיי אין פארלאמענט, וועלכע זאל זיין וועניג קריגעריש געשטימט און ענדליך א גאנצע רייהע קאמפראמיסען, וועלכע מ׳קען נישט פאראויסזעהען און צו וועלכע די מזרח-פעלקער האבען בעזונדערע פעהיגקייטען.

וו. ד.

—:0:—

די הכנות פון ענגלאנד

צו א ווירטשאפטליכער בלאקאדע פון רוסלאנד.

עס זענען שוין אוועק 10 טעג זייט לארד בירקענהעד איז צוריקגעקומען פון זיין בערלינער וויזיט. בירקענהעד איז דער מיניסטער פאר אינדיען און איז איינער פון די בעדייטענדסטע פערזענליכקייטען אין באלדווינס קאבינעט. ס׳האט די גאנצע צייט געהייסען, אז בירקענהעד איז געפאהרען קיין בערלין אין א גאנץ פריוואטער אנגעלעגענהייט, איצט קען מען שוין מיט דער גענויקייט זאגען וועלכען ציל ס׳האט געהאט די „פריוואטע״ רייזע פון לארד בירקענהעד קיין דייטשלאנד: ס׳גרייט זיך אן׳ענגליש-פראנצויזיש-דייטשע דערנעהנטערונג געגען רוסלאנד. לארד בירקענהעד האט געהאט זעהר א דעליקאטע און שווערע מיסיע, ער האט געדארפט איבעראנדערשען דייטשלאנדס מיינונג וועגען די סאוויעטען, הגם די מיינונג פון די דייטשע פאליטיקער בנוגע די סאוויעטען איז איצט שוין לייכט רעוויזירט געווארען, אין דייטשען אויסערן-מיניסטעריום זיגט די מיינונג, אז דייטשלאנד האט זיך שוין צו פיל אנגאזשירט אין רוסלאנד. דער האנדעלס-טראקטאט מיט רוסלאנד איז דערווייל אפגעשטעלט און די אינוועסטיציעס וואס זענען געמאכט געווארען אין רוסלאנד האבען אויך נישט קיין גרויס ערפאלג. ווען ס׳וואלט זיך, אלזא, איינגעגעבען צו בעוועגען דייטשלאנד, אז זי זאל איבעררייסען ענטגילטיג די האנדעלס-בעציהונגען מיט רוסלאנד, וואלט מען אין ענגלאנד געווען צופריעדען ווייל דארט ווערען שוין לאנג געמאכט די צוגרייטונגען פון אן׳עקאנאמישער בלאקאדע געגען רוסלאנד דורך דריי מערב׳דיגע גרויס-מאכטען: ענגלאנד, פראנקרייך און דייטשלאנד, די דאזיגע פאר-בערייטונגען וועלען פערענדיגט ווערען אין אנהויב יוני, צוליב דעם אלעמען האט לארד בירקענהעדס וויזיט אין דייטשלאנד בעקומען אן׳ערשטקלאסיגע בעדייטונג און האט ארויסגערופען דעם גרעסטען אינטערעס אין אייראפא.

ווען מ׳בעריהרט שוין דעם פראבלעם פון דער ענגלישער פאליטיק בנוגע די סאוויעטען אויף דער נאהענטער צוקונפט, דארף זיך אויך בעשעפטיגען מיט דער פראגע פון דער בעציהונג פון גרויס-בריטאניען צו די באלטישע מלוכות. אין דעם דאזיגען פראבלעם איז קודם-כל שטארק פעראינטערעסירט פוילען, שרייבען די ענגלישע איינפלוסרייכע צייטונגען איז שטארק פעראינטערעסירט אין דער ענטוויקלונג פון די באלטישע מלוכות. די אידעע פון דער „באלטישער ליגע״ דארף גרופירען ארום זיך פינלאנד, עסטלאנד, לאטוויע, ליטע און פוילען, כדי צו פערזיכערען דעם שלום און צוזאמענארבייט אין מיטעל-אייראפא, ווערט שטארק פראפאגירט דורך ענגלאנד, נאטירליך האלט מען אין מאסקווא, אז אויך דער דאזיגער בלאק איז געווענדעט געגען די סאוויעטען, ענגלאנד האט אבער אויך עפעס אנדערש אין זינען. ס׳האנדעלט זיך וועגען שאפען אין די דערמאנטע מלוכות א דויערהאפטיגען שלום און שאפען גינסטיגע בעדינגונגען פאר׳ן ענגלישען האנדעל און אינדוסטריע. ענגלאנד לעגט פיל האפענונגען אויף עסטלאנד און פוילען, צוליב דעם אלעמען ווערט די אידעע פון דער „באלטישער ליגע״ אלס מעהר רעאל און בעקומט קאנקרעטע פארמען אונטער די פליגלען פון דעם אלהערשענדען ענגלאנד.

אבער אין ענגלאנד זענען נישט אלע סימפאטיעס אויף דער זייט פון פוילען, אט האט זיך ערשט נישט-לאנג בעוויזען א גרויסער ארטיקעל אין זשורנאל „ענגליש-רעוויו״, וועלכער פאלט שטארק אן אויף די פרעטענזיעס פון פוילען צו דער פאמארשע קארידער און דאנציג, דער ארטיקעל איז פול מיט אומפינקטליכקייט און אפילו נארישקייטען וועגען פוילען. דאס איז אבער נאר אן׳אפגעזונדערטע שטימע, וועלכע האט נישט קיין איינפלוס אין די פאליטישע קרייזען, די ענגלישע פאליטיקער ווילען פוילען צוציהען אלס פריינד צו זייערע פלענער בנוגע די סאוויעטען. זאלען זיך אלע דערמאהנטע פלענער פון ענגלאנד בנוגע די סאוויעטען איינגעבען איז א זעהר טרויעריגער אנזאג אויף דער ווירטשאפטליכער צוקונפט פון די סאוויעטען.

—:0:—

Dr. med. I. WAJNBERG

CEGIELNIANA 47, Tel. 26-02.

אינערליכע קראנקהייטען. ספעציעל פאר לונגען- און הארץ-קראנקהייטען, בעשטראהלונגען- און קינסטליכע בערג-זון. נעמט אן אין דער לעטשניצע זגערזשער 17 פון 6–7. אין דערהיים פון 3–5 נאכמיטאג.

Dr. H. Wołkowyski

זאבאדניא 57 (צעגעלניאנא 19),
טעלעפאן 37-70

ספעציאל ארצט פאר הויט- און וועגערישע קראנקה., מענער-שוואכע, בעהאנדעלט מיט קווארץ-שטראהלען. נעהמט אן פון 1–2 און פון 4 ביז 8 אוונד. פאר פרויען פון 4-5 אין א ספעציעלען ווארטע-זאל.

„ארט״

זאבאדניא 43.

ארטיסטישער רעווי און קאמער-טעאטער אונטער דער לייטונג מ. בראדערזאן

היינט, פרייטאג – 1 פארשטעלונג: אנהויב 9.30 א זייגער אוונט

מארגען, שבת, – 3 פארשטעלונגען: 4 נאכמ. (פאפולערע-פרייזען) 8 און 10 אוונד.

ווידערהאלונג פון דער פרעמיערע פון 6. פראגראם

א. נ.

שושנת יעקב

1) א דעלעגאט פון לאוויטש
2) כלי-זמרים
3) מגיד פון ליטע
4) גנבים
5) בלויע מיהל
6) האללא! האללא!
7) אוי, אבראם
8) טאנץ (פוסא ווער רבי)
9) דער נודניק
10) שושנת יעקב
11) יענקע דודל

זונטאג, 2 פארשטעלונגען אנהויב 8 און 10.15.

(הנחה-בילעטען נישט גילטיג).

אויף די פרישע חורבות

דאס גרויסע אומגליק, וואס האט געטראפען בולגאריען

(אַ בריף פון סאָפיאַ)

דאָס, וואָס האָט זיך אָפּגעטון אין בולגאַריען, איז איין מסתּם שוין בעקאַנט פון די רעפּעשען, וואָס זענען זיך פונאַנדערגעפלויגן איבער דער גאַנצער וועלט. אָבער פון דערווייטענס איז אַלץ נישט דאָס, וואָס פון דער נאָהענט. אָבער ווען דו וואוינסט אין לאַנד, וואָס איז אויפגעטרייסעלט געוואָרען פון אַזאַ אומגליק, ווען דו קענסט די אַזוי אויך שווערע לאַגע פון לאַנד און פאָלק, פערכאַפּען די כוואַליעס פון דעם מוראָ'דיגען אומגליק אויך דיך און עס ווערט זיך דיר אינאיינעם מיט די געליטענע וויינען און קרעכצען פאַר וועהטאַג, פאַר הילפלאָזיגקייט.

אָט איצט אַ שטיינער, ווען איך שרייב די שורות געהט אַן'אייזקאַלטער רעגען, דער רעגען האָט גענאָסען אַ גאַנצע נאַכט און נעכטען אַ גאַנצען טאָג, און אין אָט דער צייט האָבען זיך צענדליגער מענשען געוואַלגערט אונטער'ן פרייען הימעל, הונגעריגע, האַהגעיגע פון צער און שרעק.

די רעגירונג און גוטע מענשען טוען אַלץ, כדי צו לינדערען די שרעקליכע נויט. אָבער וואָס קאָנען זיי אויפטון ביי דער גרויסער בעגרעניצט־קייט אין מיטלען און כּוחות, און דערצו איז דאָך די קאַטאַסטראָפע אַן'אומגעהערטע, אַן'אומגליק — אַ יוצא מן הכלל.

די קאַטאַסטראָפע האָט זיך אָנגעהויבען פון שטאַרקע ווינטען, וואָס האָבען געבושעוועט, אויפגעהויבען אַ מוראָ'דיגען שטויב און זענען פערשוואונדען פונקט אַזוי אומגעריכט, ווי זיי זענען געקומען, אַרויסרופענדיג ביי אַלעמען אַ נערוועזע אומרוהיגקייט. בעוונדערס שטאַרק איז געווען אָט אַזאַ ווינד אַ טאָג פאַר דער ערדציטערניש, ער האָט זיך פונקט ווי פון אַ קייט אָפּגעריסען, אינמיטען שטילקייט און זונענשיין, און איך האָב שיער נישט געליטען פון אַ פינסטער־ראַמען, וואָס איז מיט אַ מוראָ'דיגער האַסטיגקייט נעבען מיר אַראָפּ־געפאַלען אויף דעם שטיינערנעם טראָטואַר.

און שבת, האַלב 12 אינדערפריה האָבען אַלע אין סאָפיאַ דערפיהלט די ערדציטערניש, די הייזער האָבען זיך אַ שאָקעל געטון און אין קלויסטער פון אַלעקסאַנדער נעווסקי האָבען די גלאָקען פלוצים אַליין אָנגעהויבען צו קלינגען.

סאָפיאַ איז בעקאַנט מיט ערדציטערנישען נאָך פון יאָהר 1913, אָבער אין דער הויפּטשטאָט גופא האָט די ערדציטערניש קיין בעוונדערען חורבן נישט אָנגעמאַכט, דערפאַר זענען אין דער שטאָט טירנאָוו געמאַכט געוואָרען גרויסע צושטערונגען מיט פיל מענשליכע קרבנות. בעוונדערס האָבען געליטען די קירכעס און די גימנאַזיע, וואו ס'זענען אומגעקומען זעהר פיל קינדער.

אויך ראַסמאָל איז געשעהן ראַסזעלבע: די פּראָווינץ האָט מוראָ'דיג געליטען: עס זענען צושטערט שטעט ראָרפער, עס ליגען אין חורבות די מינעראַל־קוואַלען, מיט וועלכע דאָס לאַנד איז אַזוי רייך (אין בולגאַריען זענען בעקאַנט 135 אַזעלכע מינעראַל־קוואַלען).

פון דער ערדציטערניש זענען פערשוואונדען געוואָרען נישט בלויז אונטערערדישע קוואַלען, נאָר גאַנצע בערג, אַזוי איז געזען מיט צוויי דערפער, וואָס זענען געזען אָפּגעטיילט דורך אַ באַרג: נאָך דער ערדציטערניש האָט מען פון איין דאָרף גע־זעהן דאָס אַנדערע, די ערד צווישען ביידע דערפער איז איינגאַנצען גלייך געוואָרען. עס זענען צושטערט בריקען, וועגען, אָבער דאָס שרעקליכסטע איז די צושטערונג פון די שטעט, פּוליפּאָל איז געווען כמעט דער וויכטיגסטער האַנדעלס־צענטער פון לאַנד, דאָרט האָבען זיך געפונען די טאַבאַק־אין־רייז־פאַבריקען, און אָט די שטאָט, וואָס איז גע־לעגען אויף בערג און סקאַלעס, איז כמעט פול־שטענדיג חרוב געוואָרען. איצט איז שרעקליך אַ קוק צו טון אויף דער שטאָט, איבער דעם מוראָ'־דיגען כאַאָס פון די צושטערטע געביידעס שטעהט אַ יאָמער און יללה, ווי שאָטענס בלאָנדזשען אַרום טראַגישע פיגורען פון מענשען, וואָס האָבען אין איין סעקונדע פערלוירען אַלצדינג, וואָס זיי האָבען נאָר געהאַט.

אַפילו די גאַנץ געבליבענע געביידעס זענען פוסט. אַלע האָבען אין פּאַניק פערלאָזט די הייזער און זענען געבליבען אונטער'ן פרייען הימעל. די שאַלאַשען און וואַגאָנעס וואָס זענען צוגעשיקט גע־וואָרען פון אַלע זייטען, זענען נישט אימשטאַנדע צו בעפרידיגען אַפילו אַ הונדערטסטען טייל פון די נויטבעדערפטיגע. ס'איז אוממעגליך צו בעשרייבען די מוראָ'דיגע צושטערונג און דעם געפיהל פון פּאַנישער שרעק אַפילו ביי מענשען, וואָס האָבען שוין פיל געזעהן. כ'האָב געטראָפען מענשען, וואָס האָבען נישט געקענט קיין מוראָ אויפ'ן קריג, וואָס האָבען געזעהן זיין גיהנום און זיי האָבען מיר דער־קלערט, אַז זיי האָבען מוראָ געהאַט אַראָפּ פון זינען צוליב דעם שווערשרעק וועלכען ס'האָט אַ־רויסגערופען די ערדציטערניש דער רויש, דאָס טרייסלען זיך פון די קאַלאָסאַלע געביידעס, וואָס האַלטען זיך בסוף־כל־סוף נישט אויף אין פאַלען איין, בעגראָבענדיג אונטער זיך אַלץ און פערוואַנדלענדיג זיך אין חורבות.

מ'קען אַראָפּ פון זינען און פיל זענען טאַקע משוגע געוואָרען, נישט געקענט אויסהאַלטען דעם פּיין; די ערדציטערניש האָט זיך ווידערהאָלט מיט אַ נייער קראַפט און געמאַכט נייע חורבנות. ס'זע־נען פאָלשטענדיג פערניכטעט געוואָרען גרויסע שטעט טשירפּאַן, פּאַרטאַזאַרדזשיק, האַראַסקאָ... פיל דערפער. דאָרט וואו ס'האָט געבליהט דאָס שטורמישע לעבען זענען איצט — קברים. נישטאָ כמעט קיין איין שטעטעל אָדער דערפעל אין דרום־בולגאַריען, וואו די ערדציטערניש האָט נישט אָנגעמאַכט קיין שאָ־דענס: פּאַזאַרדשיק, יאַמבאָל, סאַראַוואָ...

פריהלינג, די שענסטע אַרבייטס־צייט און ס'איז נישטאָ קיין כּוחות און קיין מיטלען אויפצושטעלען דאָס פריהערדיגע לעבען. און דאָ קומט נאָך צו די שרעק: די קאַטאַסטראָפע איז נאָך נישט פערענ־דיגט — די ערד טרייסעלט זיך נאָך ערטערווייז און בעוועגט זיך ווי אַ לעבעדיגע.

דער קעניג און די רעגירונג פאָהרען אַרום איבער די געטראָפענע געביטען, טרייסטען די בע־פעלקערונג, אין אַרבייטען אומערמידליך, כדי צו פערלייכטערען איהר לאַגע. אַלע אינסטיטוציעס בע־מיהען זיך צו הילף צו קומען די געליטענע, אָבער זייער הילף איז אַ טראָפּען אין ים פאַר דעם לאַנד, וואָס האָט אין די לעצטע יאָהרען אַזוי פיל געליטען. די הלוואה איז נאָך נישט רעאַליזירט. און וואָס קען זי געבען ביי אַזאַ קאַטאַסטראָפע? דאָס לאַנד איז חרוב, מיט דער הלוואה ווערט זי קענען טיילווייז צוריק אויפגעבויט ווערען, אָבער די בעפעלקע־רונג פון די חרוב געוואָרענע געביטען ווערט דאָך מוזען בעפרייט ווערען פון שטייערן, די רעגירונג וועט מוזען ערקלערען אַ מאָראַטאָריום, צו הילף קומען די געליטענע. ס'איז אַפילו שווער אויסצו־רעכנען די געוואַלדיגע מיטלען, וואָס זענען נויטיג אויף דעם.

אינס איז דערפרעהענד — מענשליכע קרבנות איז געווען ווייניג. ס'איז פריהלינג, די בעפעלקערונג איז מייסטענס געווען אין פעלד ביי דער אַרבייט. די ערשטע ערדציטערניש דערביי איז געווען אינ־דערפריה און די צווייטע האָט מען שוין אָפּגעוואַרט אויסער די הייזער. אַפילו אין סאָפיאַ, וואו פון דער ערדציטערניש האָט מען ווייניג געליטען, האָבען זיך די איינוואוינער אַרויסגעצויגען פון די העכערע שטאָקען און אַנדערע גאָר איינגאַנצען פון שטאָט. פיל וואוינען אין די שאַלאַשען, אָדער אונטער בוימער, אין אויטאָס הינטערן שטאָט. און ערשט איצט הויבט מען ביסלעכווייז אָן צו זיך צו קומען און נעהמען זיך פאַר דער וואָכעדיגער אַרבייט.

סאָפיאַ. א. פּ—ו.

יודיש טעאַטער אין זאַל פילהאַרמאָניע, נאַרוטאָוויטשאַ 20

גאַסטראָלען פון דער בעריהמטער קאָמיקער פון אַמעריקע בעטטי קעניג.

שבת, דעם 5-טען מאַי, 3.30 נאָכמיטאָג
צו ביליגע פרייזען
חצקעלע כל־בו'ניק
פרעהליכע קאָמעדיע אין 3 אַקטען פון בוים־וואהל, איבערגעאַרבייט און אַ סך נייע געזאַנגס־נומערן, ספּעציעל פאַר בעטטי קעניג.
הויפּט־ראָלע: „חצקעלע״ — בעטטי קעניג.

מאָנטאָג, דעם 7 טען מאַי, 9 אין אָוונד
גרויסע פּאָפּולערע פאָרשטעלונג
פון 1 ביז 2.50 זל.
„חאַצקעלע כל־בו'ניק"
פרעהליכע קאָמעדיע אין 3 אַקטען פון בוים־וואהל, איבערגעאַרבייט און אַ סך נייע געזאַנגס־נומערן, ספּעציעל פאַר בעטטי קעניג.
הויפּט־ראָלע: „חאַצקעלע״ — בעטטי קעניג.

שבת, ד. 5-טען זונטאָג, ד. 6 טען, 9 אָוונד
פּרעמיערע! צום 1-טען מאָל אין לאַנד! פּרעמיערע!
אונזער גאַסט בעטטי קעניג אין אַ גרויסע סענסאַציע — דער שלאָגער פון ניו־יאָרק
די סיבירער חתונה
אין 3 אַקטען מיט געזאַנג און טענץ פון י. כליוונער.
הויפּט ראָלע: „וואָלאָדקע" — בעטטי קעניג.
רעזשיסירט פון מ. כליוונער.
„די סיבירער חתונה" איז געשפּילט געוואָרען צוויי סעזאָנען אין ניו־יאָרק.
„די סיבירער חתונה" פאַרמאָגט אַ סך יודישע מוזיק.
„די סיבירער חתונה" האָט אין זיך אַ סך קאָמישע סצענעס.
„די סיבירער חתונה" גאָר קיינער נישט פער־פעהלען צו זעהן.
אַלעס זינגט! אַלעס טאַנצט!

ס'נעהמען אַנטייל פּרויען: בעזמאַן, זעווקינאַ, מאַכאַראָווסקאַ, פּאָדערמאַן. מענער: אַריעל, אייזענבערג, בירנבוים, באַלבירסקי, האַמבורגער, מאַכאַראָווסקי, נייהויז, פּאָליאַנסקי, צווייליך. מוזיקאַלישע לייטונג: ל. זעלמאַן. טענץ איינשטודירט פון טאַנץ־מייסטער ב. לייבאָוויטש. אַדמיניסט.: א. בעזמאַן. ביהנע־לייטער: מאַכאַראָווסקי. בילעטען אין פילהאַרמ.־קאַסע.

לופט־פליה איבער'ן נאָרד־פּאָל

וואס עס דערצעהלען קאַפּיטאַן ווילקינס און איילסאָן

דער עסטרייכישער קאַפּיטאַן ווילקינס, וועל־כער איז צוזאַמען מיט דעם נאָרוועגישען פּילאָט איילסאָן אַריבערגעפלויגען פון אַמעריקע קיין איי־ראָפּע מיט'ן קירצסטען וועג, דורך דעם נאָרד־פּאָל, בעשרייבט זיין נסיעה אויף פאָלג. אופן:

דאָס פליהען האָט זיך אָנגעהויבען פון פּויאַן־באַראָו אויף אַליאַסקאַ אין צפון־מערב אַמעריקע ביז דעם אינזעל טויטער־מענש לעבען גרין־האַרבור אויף שפּיצבערגען אין אייראָפּאַ; דער וועג האָט זיך געצויגען 3,500 קילאָמעטער און דריי־פערטעל פון דעם וועג איבער אַ שטח, וועלכען עס האָט נאָך קיין מענשליך אויג נישט געזעהען.

דער עראָפּלאַן — אַ מאָנאָפּלאַן מיט אַ מאָ־טאָר פון 220 פערד־קראַפט איז אינגאַנצען אויס־געבויט פון האָלץ און איז קאָנסטרואירט אַזוי, אַז אין פאַל פון אַ נויט האָט ער געקענט דינען אַלס אַ שליטען און אין ערגסטען פאַל אויף בעהייצונג. די קאַבינע — אַ גאַנץ גרוימע, האָט בעהאַלטען אין זיך אַ שליטען צוגעפּאַסט אויך אויף צו שווימען, עסענוואַרג אין די לופט־פליהער.

אַלס עסענוואַרג האָט מען מיטגענומען 5 קי־לאָ שאָקאָלאַד; 2 קילאָ ביסקוויט; 10 קילאָ גע־טרוקענטע פלייש; 12 קילאָ קאָנדענסירטע מילך, 6 קילאָ ראָזשינקעס. אַ מאַשינקע צו וואַרימען און ענדליך צוויי ביקסען מיט 350 קוילען דום — דום אויפ'ן פאַל פון אַ יאַגד־נויטווענדיקייט. צו די ווענט פון דעם עראָפּלאַן זענען געווען צוגעטשע־פּעט באָטען, מעסערס זעגען, אַ האַק א.ד.ג.

און קודם־כל — 1.665 ליטער בענזין דער עראָפּלאַן האָט געוואויגען 810 קילאָ און דער באַגאַזש 1,530 קילאָ.

דעם עראָפּלאַן האָט מען אַרויסגעשיקט פון לאָס־אַנזשעלעס ביז אַליאַסקע אין פערבענקס, ביי 40 גראַד פראָסט האָט מען איהם אויסגעפּרובט, נאָכדעם איז מען אָפּגעפלויגען 750 קילאָמעטער איבער דער קייט־בערג ענדיקאָט, ביז פּויאַן־באַראָו. און פון דעם פּונקט האָט מען בעדאַרפט אָפּפליהען.

נאָך פילפאַכע פּרובען אויפצוהויבען זיך פון דעם שניי־וועג — דערביי האָבען מיטגעהאָלפען 33 עסקימאָסען — און נאָכדעם, ווי מען האָט 3 מאָל צובראָכען די מעטאַלענע ליזשוועס ביים סטאַרטע־ווען האָט מען אין אַ פּערפּרוירענעם איינגוס גע־מאַכט אַ וועג פון 1750 מעטער אין דעם 15. אַפּ־ריל ד.י. האָט איילסאָן געלאָזט דעם עראָפּלאַן מיט אַ שנעלקייט פון 130 קילאָמעטער.

בעת די ערשטע 700 קילאָמעטער איז דער וועג געווען אַ קלאָהרער, נאָכדעם 150 קילאָמע־טער אין וואָלקנס נאָכדעם ווידער זון. מען האָט געזעהען אייז, וואַסער, אָבער אין ערגעץ קיין שטיקעל ערד.

בעת'ן אָפּפליהען איז אין דער קאַבינע גע־ווען 5 גראַד קעלט לויט צעלזיוס. נאָכדעם 11, און אינדרויסען 29 גראַד קעלט.

און ווידער איז מען אַריין אין שווערע וואָל־קענס. דער עראָפּלאַן וועלכער האָט שוין אויפגע־געסען אַ גרויסען טייל פונם בענזין, האָט זיך אויפ־געהויבען אויף 3000 מעטער איבער די וואָלקענס. די פליהער זענען אַריבערגעפלויגען איבער דער געאָגראַפישער ברייטקייט פון גראַנט־ערד, אָבער דער ווינט האָט זיי אַוועקגעטראָגען אין אַ זייט, און זיי האָבען די ערד געזעהען דורך די וואָלקענס פון דערווייטענס.

שפּעטער מיט 3 שעה, נאָכדעם ווי זיי זענען אַדורכגעפלויגען די גראַנט־ערד, האָבען די לופט־פליהער בעמערקט דעם שפּיץ פון צפון־טייל פון גרענלאַנד, דער טערמאָמעטער האָט געוויזען 44 גראַד קעלט. די קאַווע אין טערמאָס, דער שאָקאָ־לאַד און די ביסקוויטען זענען דאָ צונויף געקומען.

פון צפון'דיגען מערב האָט געבלאָזען אַ שטאַר־קער ווינט, ביי אַ פראָסט אין קאַבינע פון 18 גראַד; דאָס האָט פאַרויסגעוויזען אויף אַ שטורם אין דער וואַרעמערער לופט ביי שפּיצבערגען, און פאַקטיש אַרום 300 קילאָמעטער פון שפּיצבערגען האָט זיך בעוויזען אַ גרויסע כמאַרע איבער וועל־כער דער עראָפּלאַן האָט זיך נישט געקענט אויפ־הויבען. אין משך פון אַנדערטהאַלבען שעה האָט זיך דער עראָפּלאַן אַדורכגעשלאָגען דורך די וואָל־קענס. די פליהערס האָבען נאָך געהאַט אויף 2—3 שעה בענזין. זיי האָבען געוואוסט, אַז זיי מוזען זיך שוין געפינען ערגעץ אין דער נעבען פון שפּיצ־בערגען, זיי האָבען אָבער נישט געקענט געפינען די ערד.

פלוצים האָט מען בעמערקט צוויי שפּיצען פון בערג, נאָכדעם איז דער עראָפּלאַן שיער נישט אַרויפגעפאַלען אויף אַ באַרג וועלכער איז פלוצים פאַר זיי אויסגעוואַקסען. די פליהער האָבען פער־שטאַנען, אַז דאָס איז דער אינזעל.

זיי האָבען בעשלאָסען אויך צוליב דעם וואָס עס האָט זיך געענדיגט דער רעזערוו־בענזין דאָ אויסצולאַנדען.

דער ווינט איז געווען אַזאַ שטאַרקער, אַז ער האָט דעם עראָפּלאַן נאָך אָפּגעטראָגען אויף אַ 10 מעטער, ווען ער איז שוין געשטאַנען אויף דער ערד. אָבער באַלד האָבען זיי דעם אַפּאַראַט אַוועק־געשטעלט פעסט.

מען איז אין אַלגעמיין געפלויגען 20 שעה מיט 20 מינוט אין משך פון דער צייט האָט מען 22 מאָל געביטען דעם וועג.

דער געדיכטער שניי האָט פערשטעלט דעם וועג. מען איז אַריין אין דער קאַבינע און אַנט־שלאָפען געוואָרען. ווען מען האָט זיך אויפגעכאַפּט, האָט די זון שוואַך געשיינט, אָבער געזעהן האָט מען נאָך אַלץ גאָרנישט.

מען איז אָפּגעזעסען אין דעם שניי־שטורם 5 טעג; פון מאָנטאָג 6,15 אינדערפריה ביז שבת 3 פאַרטאָגס.

שוין דעם ערשטען טאָג זענען די פליהער, לויט די אָבסערוואַציעס, געקומען צום בעשלוס, אַז זיי זענען נאָהענט צו דער ערד פון קעניג קאַראָל, לעבען גרין־האַרבור, זיי האָבען זיך אָבער נישט געקענט פאָרשטעלען, אַז די זאַוויערוכע האָט זיי אין משך פון 2 שעה געקענט פערטראָגען אַזוי ווייט אויף דרום. זיי זענען דעריבער געזעסען 5 טעג אין דער קאַבינע און געגעסען די זאַפּאַסען, וואָס זיי האָבען מיטגענומען.

שבת 3 אַ זייגער האָט זיך דאָס וועטער אויס־געלייטערט זיי האָבען זיך גענומען פאַרבערייטען צום אָפּפליהען.

בענזין איז געבליבען 90 ליטער.

קאַפּיטאַן ווילקינס האָט געשטופּט דעם עראָפּ־לאַן פון הינטען. ווען איילסאָן האָט זיך אָבער אויפגעהויבען האָט דער קאַפּיטאַן נישט בעוויזען אַרויפצושפּרינגען אין אַפּאַראַט. איילסאָן האָט פון אויבען דערזעהן זיין פערבליבענעם חבר און האָט זיך צוריק אַראָפּגעלאָזט צו איהם. צום צווייטען מאָל האָט קאַפּיטאַן ווילקינס צוגעטשעפּעט צום עראָפּ־לאַן אַ לייטער, ער האָט זיך אין דער לעצטער מי־נוט אָנגעכאַפּט אָן לייטער, אָבער די הענד זענען איהם געווען פערפרוירען און ער האָט זיך נישט געקענט איינהאַלטען ער האָט זיך זאָגאַר אָנגעכאַפּט מיט די ציינער, און אויסגעבראָכען די פאָדערשטע ציינער. ערשט צום דריטען מאָל, ווען קאַפּיטאַן ווילקינס איז מיט איין פוס געשטאַנען אין עראָפּלאַן, און אָפּגעשטיפּט איהם מיט אַ שטיק האָלץ האָבען זיי זיך ענדליך אויפגעהויבען.

זיי האָבען זיך אויפגעהויבען אויף 1000 מע־טער און דערזעהן ערד אין באַלד די ראַדיאָ־סטאַנציע פון גרין־האַמבור (זייער ראַדיאָ־אַפּאַראַט האָט פון אָנהויב געאַרבייט, אָבער אין עטליכע שעה אַרום בעת דעם שטורם איז ער קאַליע געוואָרען) און די פליהער זענען ענדליך געקומען צום גע־וואונשענעם ציל.

Perfumerja
J. Drukier
11 Zawadzka 11

עמפּפעהלט דער געעהרטער קונדשאַפט
:—: די נייעסטע :—:
פּערפומען,
פּודערן,
טואַלעט־זייפען,
קעלנישע און
בלומען־וואַסערן,
אַלערהאַנד קאָסמעטיק
אין־ און אויסלענדישע
צו פאַבריקס־פרייזען
דאָס בעזוכען מיין געשעפט
:—: איז אָהן קויפצוואַנג. :—:
בעמ.: פאַר ענגראָסיסטען — ראַבאַט.

לאָדז, 4־טען מאי 1928

נייער פאלקסבלאט

לאָדז, 4 טען מאי 1928

דאס בוך און דאס טעאטער

פון צביון.

פון די דריי הויפט־צווייגען אין דער שעהנער ליטעראַטור: די ליריק, די ערצעהלונג און די דראַמע פערנעמט ד לעצטע דעם וויכטיגסטען פלאַץ. די דראַמע, אַדער ריכטיגער, דאָס טעאַטער־שטיק, די פיעסע פיהרט איצט די איבער־הערשאַפט אין אינזער ליטעראַטור. דער דראַמאַטורג, דער פיעסען־שרייבער איז דער קעניג פון די ליטעראַטען. נאָר דאָס כבוד, די גאַנצע גדולה או זאלע לויב־געזאַנגען געהערען צו איהם. צום דראַמאַטורג קען זיך נישט פערגלייכען דער פאָעט, דער סקיצען־שרייבער, דער ראָמאַנען־פערפאַסער. אַלע ווערען זיי פערטונקעלט פון זיין גלאַנץ.

רעדט מען עפעס פיל ביי אונז אין די צייטונגען, ווען אַ פאָעט שרייבט אָן אַ גוטע פאָעמע, אָדער ווען אַ נאָוועליסט שרייבט אָן אַ געלונגענע ערצעהלונג? מאַנכעס מאָל דרוקט זיך אין די צייטונגען אַ רעצענזיע, אָדער אַ קריטיק ווענען זיי און אָפט אויך דאָס נישט. ווענען אַ נייער פיעסע אָבער שרייבט מען אָן אין די צייטונגען גאַנצע בערג. וועגען דער בעסטער ערצעהלונג וועגען דער גלענצענדסטער פאָעמע וועט מען אין די צייטונגען נישט שרייבען אפילו אַ צענטעל פון דעם, וואָס עס ווערט אין זיי אָנגעשריבען וועגען אַ „געראָטענע" פיעסע, וואָס האָט העכסטענס בלויז אַ מיטעלמעסיגען ליטעראַרישען און קינסטלערישען ווערט.

און קענען זיך די גלענצענדסטע פאָעמעס אָדער ערצעהלונגען בעריהמען כאָטש מיט אַ הונדערסטען טייל פון דעם ערפאָלג, וואָס עס האָט אָפט אַ גאַנץ מיטעלמעסיגע פיעסע?

איך ווייס נישט אויב ווער עס איז האָט פראָבירט אויסגעפינען וויפיל מענשען עס האָבען אויסגעגעבען געלד צו זעהן דאָס בעקאַנטע ניו־יאָרקער טעאַטער־שטיק „אייבי'ס איריש ראָוז", איבער פינף יאָהר צייט האָט מען דאָס שטיק געשפילט טאָג איין טאָג אויס פאַר געפאַקטע הייזער. עס הייסט, אַז מיליאָנען מענשען האָבען דאָס טעאַטער־שטיק געזעהען. קען זיך וועלכעס עס איז נייעס בוך בעריהמען מיט אַזאַ גרויסער צאָהל קויפער? און „אייבי'ס איריש ראָוז" האָט דאָך פון דער בעסערער אַמעריקאַנער קריטיק אַ גוט וואָרט נישט געקראָגען.

דער ערפאָלג פון אַ טעאַטער־שטיק איז, מיט ווייניג אויסנאַהמען, איבערהויפט נאָר אויף אַ קורצער צייט.

ווען מען פערגלייכט דעם ערפאָלג פון אַ טעאַטער־שטיק מיט דעם ערפאָלג פון אַנדערע ליטעראַטור־ווערק פאַר אַ לענגערען משך פון צייט, דאַן פערנעהמט דאָס טעאַטער־שטיק איינעם פון די לעצטע פלעצער.

דאָס טעאַטער־שטיק איז, מיט ווייניג אויסנאַהמען, בלויז אַ טאָגס־נייעס, וואָס קען טאַקע אין איין טאָג אויסוואַקסען זעהר גרויס און הויך, אָבער עס פערשווינדט איבער נאַכט און לאָזט אפילו קיין שפור נישט נאָך זיך.

איך וועל דאָ נישט נעהמען פאַר קיין ביישפיל אונזער אָרימע יודישע דראַמאַטישע ליטעראַטור, וועלכע איז נאָך גאַנץ יונג און קען אונז נאָך ווייניג דערצעהלען. איך וועל בעסער נעהמען ביישפילען פון אַנדערע שפראַכען.

וויפיל אַלטע פיעסען זענען געבליבען אויף דער ענגלישער ביהנע, אַרויסנעהמענדיג שעקספירען פון כלל? וויפיל דראַמען פון 18־טען יאָהרהונדערט זענען געבליבען לעבען אין דייטשלאַנד, ווען מען נעהמט אַרויס לעסינג, געטהע און שילער פון כלל? און וויפיל טעאַטער־שטיק זענען פאַר דער זעלביגער צייט געבליבען לעבען אין דער פראַנצויזישער שפראַך, אַרויסנעמענדיג באָדלערען פון כלל? צום גרעסטען טייל ווייס אפילו נישט דער אינטעליגענטער און געבילדעטער מענש זייערע נעמען. זיי זענען פון לעבען פערשוואונדען, זיי זענען בלויז געבליבען אין דער ליטעראַטור־געשיכטע און דאָס אויך נישט אין גאַנצען. אַ סך אַ גרעסערער טייל אָבער איז געבליבען לעבען פון דער ליריק און פון דער ערצעהלונג, וואָס האָט נאָר געהאַט אַנ׳אמתען ליטעראַרישען און קינסטלערישען ווערט. יעדער אינטעליגענטער מענש וועט אייך איבערדערצעהלען די נעמען פון אַ גאַנצע רייהע אַלטע פאָעמאַס, ערצעהלונגען און ראָמאַנען אין פערשידענע שפראַכען, וועלכע ער האָט געלייענט, אָדער ווייניגסטענס געהערט וועגען זיי.

די ליריק, די ערצעהלונג איז ווייט נישט אַזוי פיל אונטערגעוואָרפען דער מאָדע און דעם מאָמענט ווי דאָס טעאַטער־שטיק. דער ערפאָלג פון אַ פאָעמאַ אָדער ערצעהלונג ליגט אין זייער ליטעראַרישען קינסטלערישען ווערט, בעת דער ערפאָלג פון אַ פיעסע ליגט אָפט אין דעם מאָמענט און אין דער מאָדע. אין דעם ערפאָלג פון אַ פיעסע האָט מען אָפט מעהר צו פערדאַנקען דעם רעזשיסער און די אַקטיאָרען, ווי דעם פערפאַסער, בעת דער פאָעט, דער נאָוועליסט קען ערוואַרטען ערפאָלג נאָר, ווען זיינע ווערק האָבען אַ ליטעראַרישען ווערט.

כדי צו פערמיידען אַ טעות, איז נויטיג צו בעמערקען, אַז איך רעד דאָ נישט וועגען שונד־פיעסען. איך רעד דאָ בלויז וועגען אַזעלכע פיעסען, וואָס מען בעצייכענט מיט דעם נאָמען „ליטעראַרישע", און אָט צווישען דעם פאָרט פיעסען מאַך איך עס דאָ אַ פערגלייך מיט אַנדערע ליטעראַרישע ווערק.

אָט וועל איך נעהמען אַ ביישפיל פון אַ ליטעראַרישער פיעסע, וועלכע איז צום ערשטען מאָל אויפגעפיהרט געוואָרען אין בערלין מיט איבער דרייסיג יאָהר צוריק אויף די ברעטער פון דער „פרייער ביהנע" און וועלכע האָט געהאַט אַ ריזיגען ערפאָלג נישט בלויז ביי די טעאַטער בעזוכער, נאָר האָט אויך גוואַלדיג אויסגענומען ביי די טעאַטער־קריטיקער. איך געדענק נאָך דעם נאָמען פון דער פיעסע און דעם נאָמען פון איהר פערפאַסער. עס איז „די פאַמיליע זעליקע" פון אַרנאָ האָלץ. אַ פראָמינענטער קריטיקער פון יענער צייט האָט אָנגערופען „די פאַמיליע זעליקע" דאָס דייטשעסטע ווערק, וואָס די דייטשע ליטעראַטור פערמאָגט. אַ צווייטער פראָמינענטער קריטיקער האָט געזאָגט, אַז מיט „פאַמיליע זעליקע" פאַנגט זיך אָן אַ נייע עפּאָכע אין דער דייטשער טעאַטער־ליטעראַטור. וואָס איז אָבער פון דער דערמאָנטער פיעסע היינט געבליבען? וויפיל זענען היינט פאַראַן אין דייטשלאַנד אפילו, וואָס ווייסען איהר נאָמען? מעהר ווי דער דייטשער ליטעראַטור־געשיכטע איז איהר נאָמען נישט פערבליבען. אַזוינס אָבער פאַסירט נישט מיט די ווערק פון אַנדערע ליטעראַרישע צווייגען. אַ פאָעמאַ אָדער אַנ׳ערצעהלונג, וואָס האָבען געמאַכט אַ שטורם בעת זיי זענען אויף דער וועלט ערשינען, וועלען אַזוי גיך נישט פערגעסען ווערען. זיי בלייבען אויף אַ גאַנץ לאַנגער צייט.

דאָס טעאַטער־שטיק ווערט איבערהויפט איבערשאַצט, פונקט ווי דאָס טעאַטער אין אַלגעמיין ווערט איבערשאַצט. מיר זענען געוועהנט צו בעצייכענען דאָס טעאַטער אַלס טעמפעל פון קונסט, אָבער גאַנץ זעלטען איז עס דאָס אין דער ווירקליכקייט. אַזוי זעלטען און אפשר נאָך זעלטענער, ווי די דראַמע איז אַ קונסט־ווערק. דאָס טעאַטער איז אין גרונד גענומען הויפטזעכליך אַ פערגעניגונגס־פלאַץ. אַלץ אַזוינס איז עס פון אָנפאַנג אָן געשאַפען געוואָרען. ערשט שפעטער האָט עס זיך אָנגעפאַנגען ענטוויקלען אויך אין אַ קונסט־אינסטיטוציע.

עס זענען געוועזען צייטען, ווען מען האָט די טעאַטער־ביהנע געוואָלט פערוואַנדלען אין אַ מוסר־בימה. פון די טעאַטער־ברעטער האָט דער דראַמאַטורג, דער פיעסען־שרייבער געוואָלט פרעדיגען דורך די מיילער פון די אַקטיאָרען מאָראַל צום פאָלק. די ביהנע האָט געוואָלט נעהמען אויף זיך די אויפגאַבע, אַ חוץ געבען פערגעניגען די טעאַטער־בעזוכער, אויך זיי אויסבילדען, דערוועקען אין זיי העכערע געדאַנקען און אידעען, פערדאַמען דאָס שלעכטע און לויבען דאָס גוטע. אין געוויסע צייטען האָט דאָס טעאַטער די דאָזיגע אויפגאַבע אויך מיט ערפאָלג ערפילט. קאַרל גוצקאָו׳ס דראַמע „אוריאל אַקאָסטאַ" איז געשריבען געוואָרען מיט דעם צוועק אויפצוועקען דאָס פאָלק געגען דער הערשאַפט פון די גלחים, וועלכע איז דאַן געווען אַזוי שטאַרק אין דייטשלאַנד, נאָר נישט קענענדיג, צוליב דער צענזור, שרייבען אָפען געגען די גלחים, האָט ער געשריבען געגען די יודישע רבנים. די טעאַטער־בעזוכער האָבען אָבער צום גרויסען טייל פערשטאַנען וואָס דער פערפאַסער האָט מיט זיין דראַמע בעצוועקט און וואָס ער האָט געוואָלט זאָגען. „אוריאל אַקאָסטאַ" האָט טאַקע אויך געהאַט אַ גאַנץ גרויסע אַגיטאַציאָנס־ווירקונג אין דייטשלאַנד און אין דעם קאַמף געגען דער הערשאַפט פון די גלחים.

אַזוי איז עס אויך געווען אין רוסלאַנד אַמאָל און אַזוי איז עס נאָך אויך היינט. די טעאַטער־ברעטער אין רוסלאַנד זענען פריהער גאַנץ שטאַרק אויסגענוצט געוואָרען פאַר די צוועקען פון דער רעוואָלוציע און שפעטער פאַר די צוועקען פון קאָמוניזם.

די יודישע ביהנע אין אַמעריקאַ, פונקט ווי די ענגלישע ביהנע, ווערט נאָך היינט אויסגענוצט פאַר מוסר־זאָגערײ און מאָראַל־דרשות. סאַי אין דעם יודישען טעאַטער סאַי אין דעם ענגלישען טעאַטער האָט אַ פיעסע מיט אַ מוסר־השכל דעם בעסטען ערפאָלג.

אין געוויסע צייטען זענען אַזעלכע טעאַטער־שטיק אויך טאַקע אונפערמיידליך. אין אונרוהיגע, אויפרעגענדע טעג מוז אויך דאָס טעאַטער אַריינגעצויגען ווערען אין דעם שטראָם פון לעבען און פערוואַנדעלט ווערען אין אַ אַגיטאַציאָנס־טריבונע. אין נאָרמאַלע צייטען אָבער געהט מען נישט אין טעאַטער צו הערען סאָציאַליסטישע אָדער רעוואָלוציאָנערע אַגיטאַציע און אויך נישט קיין לעקציעס איבער פילאָזאָפיע און דרשות וועגען מאָראַל. מען געהט אין טעאַטער צו האָבען פערגעניגען, זיך צו אַמוזירען.

געוויס איז עס אַנ׳אַנדער מין פערגעניגען. עס איז אַ פערגעניגען פון קונסט. אָבער אין וואָס בעשטעהט די קונסט אין טעאַטער, וואָס פערשאַפט אונז דאָס פערגעניגען? ווער שאַפט די דאָזיגע קונסט?

איך האָב שוין פריהער בעמערקט, אַז זעלטען האָט אַנ׳ערפאָלגרייכע פיעסע אַ גרויסען ליטעראַרישען ווערט. צום גרעסטען טייל ווערען פיעסען, וועלכע מען האָט פערצייכענט אַלס עפּאָכע־מאַכענדע אין זייער צייט, אַזוי גיך פערגעסען, דאָס מען געדענקט אפילו נישט זייערע נעמען. אין דער ווירקליכקייט האָט מען אין דעם ערפאָלג פון אַ פיעסע מעהר צו פערדאַנקען דעם רעזשיסער מיט די אַקטיאָרען ווי דעם פערפאַסער. מיר געהן נישט אין טעאַטער הערען אַ פיעסע, נאָר מיר געהען זי זעהען. מיר געהן זעהן ווי די אַקטיאָרען שפּילען. וועלטען לעזען מיר אַ פיעסע, וואָס זאָל אונז נישט לאַנגווײלען, מיר האָבען אָבער גרויס פערגעניגען

(ענדע — זעה 9־טע זייט)

דער גט און יוד. פאַמיליען־לעבען

פון דער סעריע: „אַלטע יודישע מנהגים און טראַדיציעס" פון א. ש. זאַקס

(*2

די פגימה, די ערות דבר, וואָס האָט לויט׳ן יודישען געזעץ געמוזט דינען אַלס אַ מאָטיוו פאַר אַ גט, איז געווען זעהר אומבעשטענדיג, עלאַסטיש. דאָס האָט זיך געווענדט אָן די פערשידענע געלעהרטע און די ריכטונגען, די שוהלען וואָס זיי האָבען פערטראָטען.

פאַר און אין דער משנה־צייט, איז געווען אַ פלונתא, אין וועלכער עס האָבען אַנטייל גענומען דריי ריכטונגען איבער דעם וואָס עס קאָן דינען אַלס אַ מאָטיוו פאַר אַ גט.

בית שמאי, די שוהל פון די פאַנאַטיקער, פון די מחמירים, האָט געהאַלטען, אַז אונטער „ערות דבר" דאַרף מען פערשטעהען אַ גראָבען פערברעכען מצד דעם ווייב. דער מאַן האָט געמוזט אויסגעפינען, אַז דאָס ווייב איז איהם נישט טריי — אַנדערש האָט ער איהר נישט געטאָרט אָפּ־גט׳ן, אין דעם פרט איז שמאי׳ס ריכטונג געווען נעהנטער צו דער קריסטליכער מאָראַל וועגען פאַמיליען־לעבען.

בית הלל, די שוהל פון מעהר געלאַסענע, מעהר ליבעראַלע יודישע געלעהרטע, האָט געהאַלטען, אַז אין „ערות דבר" דאַרף מען נישט אַריינטייטשען דוקא אומטרייקייט אָדער אַזוי אַ חטא. דער מאַן האָט אַ רעכט צו גט׳ן זיין ווייב ווען אַפילו עס געפעלט איהם נישט איהר באַלעבאַטישקייט, איהר קאָכען — מיט איין וואָרט: אויב דאָס ווייב טוט עפּעס אַ זאַך, וואָס שטערט דעם פאַמיליען־לעבען, האָט דער מאַן אַ רעכט זיך צו בעפרייען פון איהר דורך אַ גט.

רבי עקיבא איז געגאַנגען נאָך ווייטער. ער האָט געזאָגט, אַז עס איז גאָר נישט נויטיג צו מעגען גט׳ן די ווייב, ווען זי זאָל עפּעס בעגעהן אַ נישט שעהנע זאַך אָדער זאָל נישט קענען פיהרען די באַלעבאַטישקייט. אויב זי, די פרוי — דענקט רבי עקיבא — איז דעם מאַן געוואָרען אַנטיפּאַטיש, אָפּשטויסיג זאָל עס אַפילו זיין צוליב דעם, וואָס דער מאַן האָט זיך איינגעליבט אין אַ שעהנערער פרוי. אָדער אויב אַנ׳אַנדער פרוי האָט בכלל געפונען מעהר חן אין זיינע אויגען — מעג ער איהר אָפּ׳גט׳ן *)

אין פערלויף פון אונזער געשיכטע זענען די פאָדערונגען פאַר אַ גט, וואָס די רבנים און אַנדערע יודישע געזעלשאַפטליכע פיהרער האָבען אַרויסגעשטעלט, געווען פערשידען.

אויב די מנהיגי הדור (די פיהרער פון דור) האָבען געפונען פאַר נויטיג אין די אינטערעסען פון כלל ישראל, צו בעשרענקען די צאָהל גט׳ען, האָבען זיי מעהר זיך געהאַלטען אָן בית שמאי׳ס ריכטונג, און זיי האָבען אויסגעטייטש „ערות דבר" אין בוכשטעבליכען זין. האָבען זיי אָבער געהאַלטען, אַז מען דאַרף נישט מאַכען קיין שטערונגען ביים פאַנאַנדערגעהן זיך פון אַנ׳אומצופרידענעם פאָר־פאָלק, ביי וועמען עס איז נישטאָ און קאָן נישט זיין קיין שלום בית, האָט מען אָנגענומען די אויסטייטשונג פון בית הלל, אָדער גאָר רבי עקיבא׳ס קוק אויפ׳ן גאַנצען ענין, וואו די פערזענליכע סימפּאַטיעס און אַנטיפּאַטיעס האָבען בעדאַרפט בעשטימען דאָס צוזאַמענלעבען און דאָס פאַנאַנדערגעהן.

ביז די צייטען פון רבינו גרשום (דעם 12־טען יאָהרהונדערט), פלעגט מען קאָנען אָפּ׳גט׳ן אַ ווייב אַפילו געגען איהר ווילען. רבינו גרשום האָט פערבאָטען בחרם אַזאַ אומגערעכטיגקייט. מיט געוואַלד טאָר מען, זינט דעם חרם דרבינו גרשם (חרר״ג), נישט גט׳ן אַ פרוי. זי מוז פריהער איינשטימען אויפ׳ן גט. אַנישט איז דער גט פסול.

אין מיטעלאַלטער און אין דער נייער צייט האָבען די רבנים זעהר מקפיד געווען אויף די דינים פון גט. דער גט האָט געמוזט זיין געשריבען מיט אַלע גענויאיגקייטען און האָט נישט געטאָרט האָבען קיין שום פעהלער. מען האָט מדקדק געווען כחוט השערה אין אַזאַ וויכטיגען ענין ווי גט׳ן אַ פּאָר־פאָלק. די אַלע חומרות האָבען די רבנים אַרויפגעלייגט כדי צו בעשיצען די פרוי, איהר לעבען און איהר כבוד זאָלען נישט זיין הפקר און זי זאָל נישט קאָנען געקריוודעט ווערען פון איהר מאַן.

אין דער השכלה־צייט האָבען די „אויפגעקלערטע", די „פרייע" משכילים, קריטיקירט דעם פעדאַנטיזם פון די „פאַנאַטיקער", די רבנים, וועלכע פסל׳ן אַ גט צוליב דעם עקל פון אַ יוד.

יהודה־לייב גאָרדאָן האָט שטאַרק חוזק געמאַכט פון דעם רב „ופסי הכוזרי" פאַרוואָס ער האָט געפסל׳ט דעם גט וואָס איז געשיקט געוואָרען צו בת־שוע, ווייל דער נאָמען פון דעם מאַן, הילל, איז געשריבען געוואָרען אָהן אַ יוד. בת־שוע איז צוליב אַזאַ קלייניגקייט אין דקדוקי עניות, געבליבען אַנ׳עגונה אויפ׳ן גאַנצען לעבען.

„דער קוצו של יוד", האָט זיך בעקלאָגט די אומגליקליכע בת־שוע, מיט וועלכער יהודה־לייב גאָרדאָן האָט געהאַט גרויס סימפּאַטיע, „האָט מיך גע׳הרג׳עט" *).

יהודה־לייב גאָרדאָן האָט אָבער פערגעסען, אַז מען האָט מקפיד געווען אויף דעם קוצו של יוד כדי דאָס גט׳ן זיך זאָל נישט אָנקומען אַזוי לייכט. דער פעדאַנטיזם איז בלויז געווען אַנ׳אויסרייד אָפּצוהאַלטען איבערהויפט דעם גט.

אין די גרויע, טונקעלע געטאָ־ווענט, ווען מען האָט געהאַט אויסצושטעהן אַלערליי פערפאָלגונגען און רדיפות, האָבען די רבנים געזוכט מיט אַלע מיטלען אויפצוהאַלטען און צו שטאַרקען דאָס פאַמיליען־לעבען, וואָס איז געווען דער פונדאַמענט פונ׳ם יודישען לעבען בכלל. אַז עס האָט זיך געהאַנדעלט וועגען אַזאַ אומגעוועהנליך־דרייסטען שריט ווי אַ גט, זענען זיי געוואָרען פעדאַנטען, מחמירים און האָבען מקפיד געווען אויף אַ קוצו של יוד.

צי מען האָט מיט אַזאַ פעדאַנטיזם אין אמת׳ן בעפעסטיגט די פאַמיליע, איז אַנ׳אַנדער פראַגע. די כונה איז לכל הדעות געווען אַ גוטע.

אויב דער גט איז געגעבען געוואָרען צו אַ פרוי, וואָס איז נישט ביים קלאָרען פערשטאַנד, אָדער פון אַ מאַן וואָס איז געריהרט פון שכל, איז ער פסול. די הסכמה פון די פעראינטערעסירטע צדדים, וואָס איז דער הויפּט־בעדינגונג ביי אַ גט, איז דאָ נישט געווען מיט׳ן קלאָרען ווילען.

בנוגע אַ גט איז, דער מאַן בכלל נישט געווען קיין יחסן. ער האָט נישט געהאַט מעהר רעכט פון דער פרוי. פונקט ווי ער האָט געהאַט אַ רעכט צו געבען אַ גט, אַזוי האָט דאָס ווייב געהאַט אַ רעכט צו פאָדערען אַ גט.

אַ גרונד צו פאָדערען אַ גט איז געווען:

1) אויב דער מאַן האָט זיך גענומען נאָך דער חתונה פאַר אַ מיאוס׳ן געשעפט, אָדער פאַר אַ מלאכה בזויה.

2) אויב דער מאַן האָט די פאַלינע קראַנקהייט (עפּילעפּסיע).

3) אויב דער מאַן איז פיזיש נישט פעהיג צו אַ פאַמיליען־לעבען.

4) ווען דער מאַן ווערט אָפּגע׳משפט פערשיקט צו ווערען און זי, די פרוי, קאָן איהם נישט נאָכפאָלגען.

5) ווען דער מאַן זאָגט זיך אָפּ צו געבען דער פרוי דאָס נויטיגע געלד און הסכם מיט זיין פערמעגען, אויף איהר חיונה.

6) אויב ער בענעהמט זיך מיט דעם ווייב גראָב, נישט קוקענדיג וואָס דער בית־דין האָט איהם שוין מתרה געווען, ער זאָל עס נישט טון.

7) אויב דער מאַן פערבאָט דער פרוי צו בעזוכען איהרע קרובים אָדער אַזוי אומשולדיגע פערזאַמלונגען און קלובען.

8) אויב דער מאַן האָט זיך גע׳שמד׳ט.

9) אויב ער האָט חתונה געהאַט מיט דער פרוי בעת ער איז נאָך נישט געווען גע׳גט פון אַנ׳אַנדער פרוי.

10) אויב דער מאַן פיהרט אַ צולאָזענעם לעבען **).

די אַלע פונקטען האָבען געדינט פאַר דעם מאַן אַלס מאָטיווען צו געבען אַ גט, און זיי האָבען אויך געדינט אַלס אורזאַכען צו קריגען אַ גט.

*) בית שמאי אומרים לא יגרש אדם את אשתו אלא אם כן מצא בה דבר ערוה שנאמר כי ימצא בה ערות דבר, ובית הלל אומרים אפילו הקריחה תבשילו שנאמר כי מצא בה ערות דבר, רבי עקיבא אומר אפילו מצא אחרת נאה הימנה, שנאמר, והיה אם לא תמצא חן בעיניו (גיטין, דף צ׳). — ז.

*) זעה „נייעה פאָלקסבלאַט" נומער 98.

*) „קוצו של יוד הוא הרגני" (זעה יל״ג׳ס בעוואוסטען שיר „קוצו של יוד") — ז.

**) זעה מסכת כתובות פרק ז׳: „המדיר מאשתו. — ז.

—:0:—

אין דעם בעריהמטען „ערמיטאזש" פון לענינגראד

א געשפרעך מיט א יונגען פויער וואס שטודירט קונסט. — א דאלמעטשער וואס קען נישט דאלמעטשען. — א נארוועגער וואס האט זאנדערבארע געדאנקען וועגען סאוויעט־רוסלאנד. — א רוסישער אריסטאקראט, וואס שטעהט ביי דער טיר פון א בערלינער קאפע. — אן „אריסטאקראטישע" נדבה־בעטלערין.

פון אב. קאהאן

איך האב בעזוכט דעם וועלט־בעריהמטען מוזעאום „ערמיטאזש" וועלכער איז א טייל פונ'ם זימני דווארעץ (ווינטער־פאלאץ, דער הויפט פאלאץ פון די צארען אין פעטערבורג).

דער ערמיטאזש איז א בעריהמטער מוזעי. ער איז הירקליך איינער פון די רייכסטע און מערקווירדיגסטע מוזעאומס אין אייראפא, ריזיגע קונסט אוצרות געפינען זיך אין איהם. ער פערמאגט, צום ביישפיל, די גרעסטע זאמלונג פון רעמבראנד'ס בילדער, ער האט אויך ווערק פון אנדערע גרויסע מאהלער, פון די קונסט־ריזען פון פערשידענע לענדער און פערשידענע יאהרהונדערטען.

און דאס וואס איהר זעהט, איז נאר א טייל פון די רייכטימער, וואס ליגען אין דעם ערמיטאזש. גאנצע בערג מיט טייערע בילדער און סקולפטור־ארבייט ליגען בעהאלטען, פשוט ווייל עס איז נישטא קיין פלאץ פאר זיי. ווארים אנשטאט צו ווערען ארימער, אלס רעזולטאט פון דער מלחמה, איז דער ערמיטאזש געווארען פיל רייכער.

אין די גיטער און שטאדטישע פאלאצען פון די רייכע פריצים אדער קאפיטאליסטען, האט זיך אויך געפונען ווערטפולע געמעלכצען, סקולפטור־פיגורען און אנדערע קונסט־ווערק. אזעלכע קונסט־אוצרות זענען געווען צוזייט און צושפרייט איבער גאנץ רוסלאנד. ביי איינעגע אלטע אריסטאקראטישע פאמיליעס האבען אין פערלויף פון דורות זיך אנגעקליבען מוזעאומס, וועלכע האבען אויך געהאט א שם.

די אריסטאקראטען זענען פערטריבען געווארען, און זייערע קונסט־ווערק האט די סאוויעט־רעגירונג צוגענומען און אריבערגעפיהרט אין די קהל'שע קונסט־גאלעריע, הויפטזעכליך אין דעם ערמיטאזש פון לענינגראד.

אין די קלענערע פון דעם ערמיטאזש ליגען היינט אהן א צאהל קאסטענס מיט די ראזינע בילדער פון די אוועקגענומענע פריוואט פאלאצען, פריוואטע מוזעאומס (סיידען דער מוזעאום איז אזא וויכטיגער, אז מען האט איבערגעלאזען ווי ער איז, ערקלערענדיג איהם פאר געזעלשאפטליכע אייגענטום).

* * *

שפאצירענדיג דורך די זאלען פון דעם ערמיטאזש, און דא און דארטען אפשטעלענדיג זיך צו בעטראכטען די בילדער, וואס האבען געצויגען מיין אויפמערקזאמקייט, בין איך בעקאנט געווארען מיט א יונגען רוסישען קינסטלער. דער געשפרעך האט זיך ענטוויקעלט, ווען מיר זענען ביידע געשטאנען און געקוקט אויף א פארטרעט פון א האלענדישען מאלער פון א פריהערדיגען יאהרהונדערט. דער יונגערמאן האט געמאכט א בעמערקונג. איך האב געזעהן, אז ער איז מיט די ווערק פון דעם מאלער בעקאנט, און וואס ער האט געזאגט האט מיך אינטערעסירט. אויף דעם ארט האבען מיר זיך צוגערעדט. מיר זענען צוזאמען געגאנגען ווייטער, און געקוקט אויף אנדערע בילדער. איינינע האט ער געלויבט, וועגען אנדערע האט ער ארויסגעזאגט אן'אונגינסטיגע מיינונג.

א פאר מאל האבען מיר זיך צוגעזעצט און סתם געשמועסט. ער האט מיר דערצעהלט וועגען זיך, ער שטודירט מאלעריי אין דער לענינגראדער קונסט־אקאדעמיע אדער עפעס אנאנדער קונסט־שול, איך געדענק נישט גענוי דעם נאמען. אליין קומט ער פון א גרויס־רוסישען דארף. זיין פאטער איז א פויער, ער, דער זוהן, האט פון קינדהייט אן ארויסגעוויזען חשק צו מאלעריי, און מען זאגט, אז ער האט אביסעל טאלאנט — ווי ער האט דאס בעשיידען אויסגעדריקט. ער האט ווייניג מיטלען. עס קומט אויס צולעבען זעהר ארים, און אפילו אויף ברויט איז נישט אימער דא. איהם איז אבער אזא לעבען נישט שווער צו פערטראגען, ווייל ער ליבט די קונסט, און אין לענינגראד זענען פערהאן אזעלכע גוטע פראפעסארען, אזעלכע גרויסע קינסטלער, און אזעלכע וואונדערבארע בילדער.

אין א שטראם פון בעזוכער האב איך מיין נייעם בעקאנטען פערלאזען. איך האב זיך געקליבען צו נעהמען א פראפעסיאנעלען וועג־ווייזער, אזא וואס איז בעקאנט מיט די פערשידענע זאלען און מיט די בילדער, וואס זיי ענטהאלטען.

ווי איך בין אזוי געגאנגען דורך איינע פון די זאלען האב איך הינטער זיך דערהערט עטליכע שלעכט אויסגעדריקטע ענגלישע ווערטער. איך האב זאגאר נישט געקענט פערשטעהן וואס יענער מיינט. איך האב בלויז דערקענט, אז דאס איז אזא מין ענגליש. איך האב נישט ווילענדיג א קוק געטון הינטער זיך.

— אי בעג יור פארדאן! — האב איך זיך ענטשולדיגט, צוריק אפקערענדיג דעם קאפ.

— איהר דארפט זיך נישט ענטשולדיגען — האט זיך אפגערופען א צווייטע שטימע, שוין אין א בעסערען ענגליש — אדרבא, אפשר קענט איהר אונז אויסהעלפען.

עס האט זיך ארויסגעצייגט, אז דאס איז א נארוועג און א רוס, וועלכער האט זיך אויפ'ן וואוקזאל איהם פערגעשלאגען אלס וועג־ווייזער און דאלמעטשער. דער נארוועג פערשטעהט נישט קיין רוסיש. ער האט צו דעם דאלמעטשער געפרובט רעדען דייטש. פערשטעהט יענער נישט. האט ער געמאכט א פראבע מיט אן'ענגלישער פראזע, ווייל דאס האט דער וועג־ווייזער געענטפערט מיט געבראכענע ווערטער, אז ענגליש קען ער רעדען. עס איז אבער אזא צרה'דיגער ענגליש, אז זיין קליענט, וועלכער רעדט די שפראך גאנץ גוט, הגם מיט א שטארקען אויסלענדישען אקצענט, קען אין זיין דאלמעטשעריי נישט דערגעהן קיין טאלק.

— מאהלעריי פערשטעהט ער אבער — האט דער נארוועג צו מיר געזאגט — ער איז גוט בעקאנט מיט'ן ערמיטאזש, פאר רוסען איז ער מסתמא אן'אויסגעצייכענטער וועג־ווייזער.

קורץ, איך בין געווארען דער דאלמעטשער צווישען דעם פראפעסיאנעלען וועג־ווייזער און זיין קליענט. אזוי זענען מיר אלע דריי ארומגעגאנגען און געקוקט אויף די בילדער, ביי וועלכע דער ספעציאליסט האט אונז אפגעשטעלט. איך האב אויסגעהערט זיינע ערקלערונגען און זיי איבערזעצט אויף ענגליש.

איך און דער נארוועג, האבען אבער צווישען זיך אויך געכאפט א שמועס. נאך זיין אויסשפראכע האב איך פערשטאנען, אז ער האט געוואוינט אין אמעריקע, און אויף דעם ארט זענען מיר בעקאנט געווארען אביסעל נעהנטער.

ווען איך בין געצוואונגען געווען זיך צו געזעגענען מיט זיי, האט דער נארוועג דעם דאלמעטשער בעצאהלט. און מיר זענען ארויס פון דעם ערמיטאזש צוזאמען.

— סאי ווי סאי פערשטעה איך נישט וואס ער רעדט — האט ער מיר ערקלערט — ער שיינט אבער צו זיין א געבילדעטער מאן. אויף צרות געבאך. אפשר פון די געוועזענע אריסטאקראטען, וואס שטארבען איצט פון הונגער.

ער איז אן'אינטעליגענטער מענש מיט ברייטע ערפאהרונגען, דער נארוועג, און א געוויסע בעמערקונג וואס ער האט געמאכט, האט מיר פער־אינטערעסירט. האבען מיר אפגעמאכט זיך ווידער צו זעהן.

ווען מיר זענען זיך צוזאמענגעקומען א צווייטען מאל, האט ער צווישען אנדערע זאכען, מיר געזאגט, אז ער סימפאטיזירט מיט דער סאוויעט־רעפובליק, הגם קיין מיטגליד פון דער קאמוניסטישער פארטיי אין זיין היים־לאנד איז ער נישט. ער האט זיין שטאנדפונקט ערקלערט, אויף א זאנדערבארען שטייגער.

— זיי מאכען דא א מערקווירדיגען עקספערימענט — האט ער געזאגט. ווי פון דעם וועט ארויסקומען, ווייס מען נישט ווער קען נביאות זאגען? אבער אויב זיי וועלען האבען ערפאלג, אויב די רעזולטאטען וועלען זיין גוטע, וועט די גאנצע וועלט האבען נוצען דערפון, פערקעהרט ווידער אויב זייער פראבע וועט דורכפאלען, וועט פאר דער אלגעמיינער ציוויליזאציע קיין שאדען דערפון נישט זיין. פערקעהרט: עס וועט זיין א גוטע לעקציע, די מענשהייט וועט דאן פערשטעהן פאר וואס דער קאמוניזם האט אין רוסלאנד זיך נישט איינגעגעבען, — צי די אורזאכען זענען ספעציעל רוסישע, צי אלגעמיינע.

— אויב אזוי, טא פארוואס געהערט איהר נישט צו דער קאמוניסטישער פארטיי פון נארוועגען? — האב איך געפרעגט.

— גאנץ איינפאך. ביי אונז וואלט עס הייסען העלפען אויפצוהעצען דאס פאלק צו א רעוואלוציע, און א רעוואלוציע איז א שרעקליכע געשיכטע, א חוץ דעם, מיר קענען נישט מיטהעלפען צו מאכען אזא פראבע ווי דער רוסישער קאמוניזם. רוסלאנד האט נישט וואס צו פערלירען. מיר אבער האבען יא וואס צו פערלירען. ווען מיר זאלען אלץ פערניכטען, ווי די רוסען האבען זייער לאנד פערניכטעט, וואלט געווען א גרויסער אומגליק און ווייטער גאר נישט. אין רוסלאנד אבער איז די רעוואלוציע סאי ווי סאי געקומען. זי איז געווען אונפערמיידליך. רוסלאנד האט אלזא נישט וואס צו פערלירען, איז אפשר א סך צו געווינען.

— דאס הייסט, אז לויט אייער טעאריע דארפען זיך די אנדערע לענדער לערנען גאלען אויף דער רוסישער בארד? — האב איך בעמערקט.

אויף דעם האט ער געענטפערט מיט א גאנצער קייט פון ארגומענטען. זיין ערקלערונג איז געווען געגרינדעט אויף א טשיקאווען סארט לאגיק, זי האט אבער ענטהאלטען איינעגע אינטערעסאנטע פאקטען.

ער האט צום ביישפיל דערצעהלט דאס פאלגענדע:

אין בערלין איז ער בעקאנט געווארען מיט א געוועזענעם רוסישען אריסטאקראט, וועלכער האט זיך ארויסגעראטעוועט קיין אויסלאנד מיט א גאנץ היבשען קאפיטאל, אין דער פארמע פון קאסטבארע צירונג און מזומן, אדער אין ענגלישע ווערט פאפירען. דאס אלץ האט ער אין א קורצע צייט פערלעבט אדער פערשפילט אין ווילדע שפעקולאציעס. ער און זיין פרוי האבען צווישען די רוסישע ארליגע, וואס האבען געוואוינט אין אויסלאנד געהאט ווארימע פריינד, און זיי האבען זיי ארויסגעהאלפען ביז זיי זענען אליין געבליבען אהן א פעניג.

דאס פאר פאלק האט א היבשע צייט בוכשטעבליך געהונגערט. וועגען זוכען ארבייט האבען זיי אפילו נישט געטראכט. דער אריסטאקראט פלעגט אפט רעדען וועגען זעלבסטמארד.

עס זענען אוועק מאנאטען. איין מאל האט דער נארוועג דעם רוסישען אריסטאקראט געזעהן שטעהענדיג אין א רייך פארביגער ליווערע ביי דער טיר פון א לוסטיגען קאפע. ער האט א שעהנע הויכע פיגור.

— דער הונגער האט פון איהם די גאווה ארויסגעטריבען — האט דער נארוועג מיר ערקלערט — אזוי האט ער דאס מיר אליין דערצעהלט. „הלוואי וואלט דער רוסישער אדעל נישט געווען שטאלץ, וואלט ער נישט געקומען צו זיין מפלה" — האט דער געוועזענער אדעליגער איצט געזאגט.

* * *

יענעם אוונט געהענדיג איבער דעם נעווסקי פראספעקט, נישט ווייט פון מיין האטעל, האט זיך צו מיר געווענדעט נאך א נדבה אן'עלטערע פרוי. זי האט מיר ערינערט אן דעם אריסטאקראט, וועגען וועלכען דער נארוועג האט מיר דערצעהלט מיט א פאר שטונדען פריהער. זי איז א רוסין מיט שעהן פערקעמטע גראהע האר, מיט א פנים, וועלכער ווייזט, אז זי האט געזעהן בעסערע צייטען. איך האב איהר שוין געזעהן א פאר מאל פריהער. מיט עטליכע טעג צוריק האט זי אויסגעשטעלט די האנט צו מיר, און דערביי האט זי מיר איינגערוימט א סוד, אז זי האט געהערט צו דער העכערער געזעלשאפט, און אז מען האט ביי איהר אוועקגענומען רייכע מאיאנטקעס און א גרויסע רייכע הויז אין שטאט.

איך האב אביסעל געצווייפעלט, צי זי זאגט אמת; דאך האב איך איהר געגעבען א נדבה. ווען זי איז אפגעגאנגען עטליכע טריט פון יענעם פלאץ, האט א מאן, וואס איז געזעסען אויף א בענקעלע נעבען א דערבייאיגען טויער, צו מיר בעמערקט:

— וואס האט זי אייך געזאגט איז זי? א גרעפין אדער א פרינצעסין? יעדען פערבייגעהער גיט זי אן אנדער טיטול.

— אינטעליגענט זעהט זי אויס יעדענפאלס — האב איך געענטפערט — זי האט מסתמא געהערט צו א פאלעבאטישער פאמיליע.

— א ליגנערקע איז זי א גרויסע אבער עסען דארף יעדערער. פארט א רחמנות. (פארווערטס)

ביים אויסקלייבען א פראפעסיע

דארף מען זיך פריהער אנפרעגען ביים הארץ

מעדיצינישער ארטיקעל

פון ד"ר י. שעפּס, לאנדאן

עס טרעפט גאנץ אפט, אז יונגע לייט, וואס האבען זיך אויסגעקליבען וועלכע ס'איז פראפעסיע, מוזען זייער פראפעסיע אין א געוויסער צייט אוועקווארפען צוליב דעם, וואס זייער געזונד ערלויבט זיי נישט זיך צוצופאסען צו דער געגעבענער ארבייט. נישט זעלטען טרעפט, אז א נישט צו געפאסטע פראפעסיע זאל ביי דעם ארבייטער ארויסרופען א ביז איצט פערבארגענע קראנקהייט אדער פערערגערען די סימפטאמען פון א קראנקהייט, וועלכע האט געקאנט פערמיטען ווערען.

צוליב די פאקטען זענען כמעט אין אלע קולטורעלע לענדער געשאפען געווארען דורך די סאציאל־היגיעניקער בעראטונגס־שטעלען, וועלכע האבען דעם ציל צו העלפען דער בעפעלקערונג ביים אויסוועהלען זיך פראפעסיעס, אומעטום ווערען געשאפען געזעלשאפטען פאר פאלקס־געזונד, וועלכע פיהרען א ברייטע היגיענע־פראפאגאנדע צווישען דער בעפעלקערונג. די געזעלשאפטען ארדנען איין צווישען אנדערע, אזוי גערופענע „שעה'ען פאר פאלקסגעזונד", צו וועלכע עס האבען א צוטריט די ברייטע מאסען, די לעקציעס ווערען געפיהרט דורך בעריהמטע דאקטוירים, וועלכע בעקענען די צוהערער מיט א גאנצער רייה פראגען וועגען פערהיטען זיך פון פערשידענע קראנקהייטען — קראנקהייטס־פראפילאקטיק.

מיט א געוויסער צייט צוריק האט דער בעריהמטער ווינער פראפעסאר מאקסימיליאן שטערנבערג אויף אזא לעקציע בעטראכט די פראגע וועגען „הארץ־קראנקהייטען און פראפעסיע" זיינע אינטערעסאנטע אויספיהרונגען האב איך געוואלט דא אין קורצען איבערגעבען.

עס איז אן'אלטע ערפאהרונג, דאס יעדער איינער, וועלכער הויבט זיך אן צו פערנעהמען מיט ספארט אדער מיט א שווערער פיזישער ארבייט, בעקלאגט זיך די ערשטע צייטען אויף הארצקלאפען, קורצען אטעם און שנעלע ערמידונג. מיט דער צייט, ווען מען איבט זיך וואס מעהר (אזוי גערופענער טרענינג אין ספארטען) פערגרעסערט זיך די קערפערליכע קראפט און די פערשידענע שטערונגען מצד דעם הארץ און דעם אטעם פערשווינדען, פון אזא סיסטעמאטיש געשטייגערטער ארבייטסלייסטונג פערגרעסערט זיך און שטארקט זיך נישט בלויז די אלגעמיינע קערפער־מוסקולאטור, נאר אויך אין א גרויסער מאס די מוסקולאטור פון הארץ, מען מוז אבער אונטערשטרייכען, אז די וואונדערבארע פעהעלטענישען קומען פאר נאר ביי געזונטע און יונגע מענשען.

ווען אזעלכע איבערמעסיגע אנשטרענגונגען ווערען אדורכגעפיהרט דורך מענשען, וועלכע זענען 1) נישט ענטשפרעכענד געבויט, אדער 2) זענען אלט אדער 3) האבען א קראנק הארץ, דעמאלט זענען די פערהעלטענישען גאר אנדערע.

ווען מיר וועלען בעטראכטען די ערשטע גרופע, די שלעכט געבויטע פערזאנען, וועלכע נעהמען זיך צו א געוויסער פראפעסיע און פלוצלינג בעקומען זיי ביי דער ארבייט הארצקלאפען, קורצע אטעם, שטעכען אין ברוסט־קאסטען און מוזען זיך אפילו אפזאגען פון דער פארגענומענע פראפעסיע — דאן קאן מען ביי די פערזאנען נאר פעסטשטעלען א שוואכען קערפער־בוי, גאנץ אפט א שמאלען ברוסט־קאסטען; הגם דאס הארץ איז געזונד, איז עס נישט צוגעפאסט צו גרעסערע אנשטרענגונגען, וועלכע שוואכען נאר אפ דאס הארץ. פערשטעהט זיך, אז דאס וואלט געקאנט פערמיטען ווערען, ווען אזא פערזאן וואלט זיך פריהער בעראטען איידער ער האט זיך גענומען צו דער נישט־פאסענדער פראפעסיע.

וואס שייך דער צווייטער גרופע, ד. ה. עלטערע פערזאנען, האבען מיר דא נישט צו טון מיט קיין נישט ענטוויקעלטע, אדער פעהלערהאפטען בוי פון ברוסט־קאסטען, נאר די אנשטרענגונגען בעת דער מלחמה, בעזונדער ביי מענשען, וועלכע האבען מיטגעמאכט בערג־קאמפאניעס, האבען זעהר פערקלענערט די לייסטונגס־פעהיגקייט פון ארגאניזם. דער ברוסט־קאסטען ביי אזעלכע מענשען איז ווייניגער עלאסטיש, ווי ביי יונגע מענשען. צוליב דעם קאן זיך דאס אטמען און די בלוט־צירקולאציע פון די לונגען נישט צופאסען צו גרעסערע אנשטרענגונגען און דאס רופט ארויס נישט קיין פערגרעסערונג פון דער לייסטונגס־פעהיגקייט, ווי מיר טרעפען עס ביי יונגע געזונטע מענשען, נאר צו אן אפשוואכונג פון ארגאניזם.

ביי דער דריטער גרופע, די הארץ־קראנקע, איז די זאך נאך א סך ערנסטער; ביי אזעלכע פערזאנען קאן א גרעסערע אנשטרענגונג ארויסרופען שווערע פאלגען, וועלכע ס'איז אפט אונמעגליך [illegible].

אין דער אוניווערזיטעטס־קליניק פון פראפעסאר ארלאווסקי אין ווארשא האב איך מיט א קורצער צייט צוריק געזעהן א יונגע פרוי, וועלכע האט בעה'ן קארנעוואל ליידענשאפטליך געטאנצט, נישט קוקענדיג דערויף, וואס זי האט גאנץ אפט נאך דעם געהאט א שטארקען הארצקלאפען און פלעגט אפילו פאלען אין חלשות. איין מאל בעה'ן טאנץ איז זי געפאלען אין א שווערע חלשות און מען האט זי געמוזט פון באל־זאל ברענגען אין די קליניק. דא האט מען פעסטגעשטעלט, אז אין צוזאמענהאנג מיט דעם הארץ־פעהלער, אויף וועלכען די פרוי איז קראנק געווען, איז פערשטאפט געווארען ביי איהר אן'ארטעריע אין געהירן (אזוי גערופענע געהירן־עמבאליע) און איצט שוועבט די פרוי צווישען לעבען און טויט.

מען מוז צוגעבען, אז אויך אפטע און שטארקע אויפרעגונגען פערערגערען די שוין פערהאנענע הארץ־פעהלערען, די אויפגאבע פון דער מעדיצינישער אונטערזוכונג און דער דיאגנאזע איז טאקע פעסטצושטעלען, צי די געגעבענע פערזאן איז פעהיג צו א געוויסער ארבייט אדער נישט.

עס איז א וויכטיגע אויפגאבע און פליכט פון דער געזעלשאפט צו שאפען א נעץ פון מעדיצינישע בעראטונגס־שטעלען, וועלכע וואלטען געקאנט נישט איין מענש אפווארענען פון א נישט ענטשפרעכענדער פראפעסיע; מען מוז נאך בעטאנען, אז א סך הארצקראנקהייטען קאן מען זיך פערהיטען, ווייל א גאנצע רייה פון די קראנקהייטען ווערען ארויסגערופען דורך האלז־אנטצינדונגען, געשלעכטס־קראנקהייטען, כראנישע בליי־פערגיפטונגען, אלקאהאל און טאבאק און דאס ענטשטעהען פון די קראנקהייטען קאן ביי א נארמאלען לעבענסארט, ביי א געהעריגער פארזיכטיגקייט און ביי א רעכטצייטיגער מעדיצינישער בעהאנדלונג א סך מאל פערמיטען ווערען.

א צושטערטער בלוט-בלבול

(פון אומאויסשעפליכען קוואַל)

פון ישראל אסמאַן

ביז הבאַרדיטשעווער איז עס געשען, מיט איהם זי'ל האָט עס געטראָפען.

נישט ווייט פון באַרדיטשעוו האָט געוואוינט אַנ'אַלטער פריץ, אַ גראַף וואָס האָט געהאַט פיל גיטער, און איז געווען בעריהמט אין דער גאַנצער סביבה. דער אַלטער גראַף איז אַוועקגעשטאָרבען און די ירושה איז אָנגעקומען צום יונגען. דער יונגער פריץ איז געווען אַ גרויסער קאָרטענשפּילער, האָט זיך ווייניג וואָס אומגעקוקט אויף די גיטער, ניערט געצויגען פון זיי און פערשפּילט אין קאָרטען. ער האָט אַזוי ביסלעכווייז פערלוירען אַ פערמעגען, פערקויפט און פערשפּילט אין קאָרטען. די פריצים פלעגען שוין איהם נישט וועלען אַריינלאָזען אין קאָן אַריין, פלעגען שרייען, אַז ער האָט ליב צו געהן אויפ'ן דראַנג. און וואָס מעהר ער פלעגט פערשפּילען און וואָס אָרימער ער פלעגט ווערען, אַלץ מעהר האָט איהם געצויגען צום שפּילען, האָט ער פערקויפט פעלדער און וועלדער און האָט זייער געלד פערשפּילט, ביז ער איז נאָר געבליבען ביים ירושה-גוט, וואָס האָט לויט דער צוואה פון דורות נישט געקענט פערקויפט ווערען צו קיין פרעמדען און ביי איין טיפען אַלטען וואַלד. די פריצים האָבען זיך אָפּגעמאַכט מעהר מיט איהם נישט צו שפּילען. איינמאָל איז ער צוגעשטאַנען צו אַ ווייטען פריץ, ער זאָל שפּילען מיט איהם. יענער האָט אין אָנהויב נישט געוואָלט, אָבער ער איז דערנאָך בעשטאַנען מיט אַ תנאי, אַז ער זאָל שפּילען פאַר מזומנים. עס האָט נישט גענומען לאַנג און ער האָט פערשפּילט ביי איהם דאָס לעצטע ביסעל געלט. ווען דער אַנדערער פריץ האָט מעהר נישט געוואָלט שפּילען מיט איהם, איז ער צוגעשטאַנען צו איהם: ער וועט איינשטעלען דעם וואַלד. איז דער אַנדערער פריץ נישט בעשטאַנען ביז יענער האָט איהם פערקויפט דעם וואַלד פאַר אַ שפּאָט ביליגען מקח, האָט איהם אָפּגעשריבען ווי געהעריג, כתוב וחתום. דערמאָלט האָבען זיי זיך ווידער געזעצט שפּילען, און ווייטער האָט ער פערשפּילט ביז אַ גראָשען און ער איז אַרויס נקי און עס איז ביי איהם מעהר נישט געבליבען ווי דאָס ירושה-גוט, וואָס ער האָט נישט געקאָנט פערקויפען.

אַרויס פון דעם שפּיל — האָט איהם שטאַרק פערדראָסען און ער האָט גענומען מאָנען ביים צווייטען, ער זאָל איהם אָפּגעבען דעם וואַלד. יענער האָט זיך אָבער אויסגעלאַכט פון איהם און געזאָגט, אַז קיין בלינדער זאָל אין קיין קאָרטען נישט שפּילען. אַ וואָרט צו אַ וואָרט ביז זיי האָבען זיך צעקריגט, און דער פערשפּילטער האָט זיך גענומען משפּט'ן מיט איהם. האָט דער געווינער געוויזען דעם פּאַפּיר כתוב וחתום, אַז ער האָט אָפּגעקויפט דעם וואַלד, און די ריכטער האָבען אַרויסגעגעבען דעם פּסק, אַז פערקויפט איז פערקויפט. געזעהן, אַז ער קען גאָרנישט מאַכען, האָט ער גענומען פערפאָלגען דעם צווייטען, נאָכגעהן איהם. דערגעהן די יאָהרען. האָט זיך דער צווייטער פריץ מישב געווען און האָט פערקויפט דעם וואַלד צו אַ יודען, און ער איז זיך אַוועק אין זיינע ווייטע גיטער. דער פערשפּילער האָט זיך צוגעזעצט צום יודען. אין אָנהויב האָט ער געפּרובט געהן אין געריכט אַריין מיט איהם, אָבער די ריכטער האָבען זיך אָנגעבע[illegible] ווערט אַזוי פאַר איהם און האָבען איהם אָנגעזאָגט, ער זאָל זיך אָפּטשעפּען פון דעם יודען. האָט ער געזעהן, אַז ער וועט גאָרנישט מאַכען מיט איהם, איז ער געוואָלט קויפען אַנ'אַנדער פערדעל, ער האָט אָבער בשום-אופן נישט געוואָלט און געזאָגט, אַז [illegible] נעגאַנגען און האָט גערופען דעם יודען צו אַ דין תורה פאַר דעם בערדיטשעווער. דער באַרדיטשעווער האָט אויסגעהערט די טענות און האָט אַרויסגעגעבען זיין פּסק-דין, אַז דער פריץ קען צום יודען נישט האָבען קיין שום טענה ומענה, ווייל דער ייד האָט פון איהם גאָרנישט צוגענומען.

דער פריץ איז אַרויס מיט גרימצאָרן פון בית-דין-שטוב און האָט אָפּגעמאַכט ביי זיך נוקם צו זיין זיך אין באַרדיטשעווער. אַזוי ווי עס איז געווען פאַר פּסח האָט ער זיך פערנומען צו מאַכען איהם אַ בלוט-בלבול. איז ער אַוועק אין אַ דאָרף, האָט גע'גנב'עט אַ גוי'איש קינד און עס דער-הרג'עט און געוואָלט עס אונטערוואַרפען דעם באַר-דיטשעווער אין קעלער. אַליין האָט ער עס מורא געהאַט צו טון, האָט ער אויסגעזוכט אַן אָרימען גוי, וואָס האָט געוואוינט נישט ווייט פון באַרדיטשעווער'ס הויז און האָט געפּראָבט האַנדלען מיט איהם, ער זאָל אָפּטון דאָס שטיקעל אַרבייט פאַר איהם. דער גוי האָט אָבער בשום אופן נישט געוואָלט און האָט געזאָגט, אַז דער ראַבּין איז אַ הייליגער מאַן, און האָט איהם שוין געטון פיל טובות, און ער וועט נישט טון אַזאַ זאַך פאַר קיין געלט. דער פריץ האָט קוים אָפּגעמאַכט מיט איהם. ער זאָל שווייגען. ער איז אַוועק זוכען אַ גוי אַ שונא-ישראל, וואָס זאָל איהם העלפען דורכפיהרען זיין בייזען פּלאַן.

אין באַרדיטשעוו איז געווען אַ ייד אַ [illegible]-מאַן, אַ נהנה-מיגיע-כפּו (אַ האָרעפּאַשניק), וואָס האָט זיך געהאַט אַ [illegible]-און-וועגעלע און האָט געפיהרט וואַסער און ליים איבער די הייזער, און זיך דערמיט ווי עס איז דורכגעלעבט, און נישט אָנגעקומען צו קיינעם. פאַר פּסח האָט ער געאַרבעט שווערער מיט זיין דאַר פערדעל, געוואָלט פערדינען אויף יום-טוב, איז דאָס פערדעל [illegible] און זיך מעהר נישט אויפגעהויבען. די [illegible] איז געוואָרען גרויס [illegible] און [illegible] לאַנג ווי ער וועט [illegible] ער נישט נעהמען קיין [illegible] ([illegible] נעשאַנקען). און דער ייד [illegible] איינגעשפּאַנט אין דעם [illegible] און [illegible] שלעפּט ליים און [illegible] [illegible]. אויף פּסח [illegible].

דער באַרדיטשעווער האָט [illegible] איהם, האָט איינגעזאָגט [illegible], ער זאָל [illegible] אויף [illegible], ער זאָל [illegible] ביי איהם. האָט דער באַרדיטשעווער [illegible] דעם [illegible], זיין שכן, און האָט איהם [illegible], ער זאָל איהם ברענגען [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. האָט מען [illegible] [illegible] [illegible] צום באַרדיטשעווער [illegible] [illegible]. [illegible] האָט זיך דער באַרדיטשעווער [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], האָט זיך [illegible] נעמען [illegible] דעם גוי'ס מלבושים, האָט [illegible] [illegible] בינטעל [illegible] און האָט זיך [illegible] נעלאָזט אין [illegible].

דער באַרדיטשעווער האָט זיך פערשטעלט פאַר אַ פּויער, האָט גענומען דאָס בינטעל האָלץ אויף די פּלייצעס און איז געגאַנגען צום אָרימען לייטפיהרער'ס הויז, האָט אָנגעקלאַפּט און געבעטען דעם לייטפיהרער, ער זאָל אָפּקויפען ביי איהם דאָס בינטעל האָלץ. דער לייטפיהרער האָט איהם געענטפערט, אַז ער האָט קיין געלט נישט. דער פערשטעלטער פּויער האָט איהם געזאָגט, ער זאָל עס דערווייל נעהמען אָהן געלט און איהם בעצאָה-לען, ווען ער וועט קענען. דער לייטפיהרער האָט אָבער [illegible] נישט געוואָלט. האָט דער פער-שטעלטער פּויער אויסגעשריען: אויב אַזוי זאָל עס בלייבען ביי דיר! איך האָב עס מורא ווייטער צו טראָגען, איך האָב עס גע'גנב'עט אין וואַלד און דער פריץ קען מיך נאָך דערטאַפּען, און האָט [illegible] דאָס בינטעל האָלץ און איז [illegible].

דער לייטפיהרער האָט זיך אויפגעהויבען [illegible] און נישט געזעהן קיינעם, האָט ער [illegible] דאָס בינטעל האָלץ אין הויז. [illegible] פון בינטעל האָלץ [illegible] אַ בייטעל מיט [illegible]. דער לייטפיהרער האָט עס [illegible] זיין ווייב און איהר דערצעהלט און עס איז געבליבען ביי זיי, אַז גלייך אינדערפריה זאָלען זיי געהן צום רב פרעגען וואָס צו טון.

ווען דער פערשטעלטער באַרדיטשעווער איז אַוועקגעקומען צום קעלער, האָט ער געטראָפען דעם פריץ מיט זיין נערוואַנעם גוי נישט ווייט פון דאָרט. זיי האָבען איהם דערזעהן און האָבען גע-מיינט, אַז דאָס איז דער גוי וואָס האָט נישט גע-וואָלט העלפען אין דעם בלבול. זענען זיי זיך [illegible], אַז ער היט זייערע טריט, און זיי האָבען גע-נומען דאָס גע'הרג'עטע קינד און זיי זענען אַנט-לאָפען. דערווייל זענען די נאַכט-וועכטער אָנגעקומען און זיי האָבען געזעהן צוויי מענשען לויפען מיט אַ פּעקעל, האָט מען זיי נאָכגעיאָגט און געכאַפּט, געעפענט דאָס פּעקעל און דערזעהן אַ דער-הרג'עט קינד, און מ'האָט זיי אַריינגעזעצט אין תפיסה.

אינדערפריה איז דער אָרימער לייטפיהרער געקומען צום באַרדיטשעווער און האָט איהם דער-צעהלט, וואָס מיט איהם האָט זיך געטראָפען ביינאַכט און האָט נעפרעגט, וואָס ער זאָל טון מיט'ן געלד. האָט דער באַרדיטשעווער געזאָגט צו איהם:

„זאָרג זיך נישט, נעהם דאָס געלט און גיי עס געזונטערהייט. עס איז נישט געווען קיין פּויער, נאָר פון הימעל האָט מען דיר צוגעשיקט אויף יום-טוב און אויף הצלחה. מסתמא געווען אליהו-הנביא".

איז דער ייד אַוועק אַהיים אַ פריילעכער. אין דערזעלבער צייט האָט מען גענומען דעם פריץ און זיין אַרויסהעלפער אויף אַ שטרענגער חקירה-ודרישה (אויספאָרשונג) און נאָך אַ ביסעל נאָטע קלעפּ האָבען זיי מודה געווען און דערצעהלט אַלצדינג, שילדערנדיג דערביי דעם גוי, דעם באַר-דיטשעווער'ס שכן, וואָס האָט אויסגעגעבען זייער סוד. דערהערט דעם גוי'ס נאָמען, האָט מען גלייך געשיקט נאָך איהם און געבראַכט פאַר'ן אויספאָר-שער, האָט דער גוי געזאָגט, אַז ער איז די נאַכט נישט אַרויס פון הויז, און אויב מ'וויל איהם נישט גלויבען, זאָל מען פרעגען דעם ראַבּין, וועמען ער האָט [illegible] זיינע מלבושים. האָט מען גע-שיקט נאָכ'ן באַרדיטשעווער, האָט ער זיי דער-צעהלט די גאַנצע מעשה. האָט מען געשיקט נאָך דעם אָרימען לייטפיהרער, און ער האָט זיי דער-צעהלט וועגען דעם פּויער מיט'ן בינטעל האָלץ און דעם ביסעל געלט, און אַז דער רב האָט איהם געזאָגט, אַז דאָס איז געווען אליהו-הנביא. האָבען די אויספאָרשער געשמייכעלט און געזאָגט:

„מסתמא ווייסט דאָך דער רב וואָס ער זאָגט. זאָל עס דיר זיין מיט גליק!"

און דעם פריץ מיט זיין אַרויסהעלפער האָט מען פער'משפּט אויף אייביגער תפיסה.

דאָס בוך און דאָס יודישע טעאַטער

(ענדע פון [illegible])

זי צו זעהן, ווי זי ווערט אויפגעפיהרט אויף דער בינע, ווען די אַקטיאָרען פיהרען נאָר דורך מיט קונסט זייערע ראָלען.

די קונסט פון טעאַטער בעשטעהט, אַלזאָ, נישט אַזוי פיל אין דער ליטעראַרישער קונסט פון דער פּיעסע, ווי אין דער קונסט פון שפּילען. מיר נעהמען אין טעאַטער פיל ווייניגער זעהן די ליטע-ראַרישע קונסט פון פערפאַסער ווי די שפּיל-קונסט פון די אַקטיאָרען. די פּיעסע מעג זיין אַן אויסגע-צייכענטע, אַ קונסט-ווערק, ווען די אַקטיאָרען אָבער שפּילען שלעכט, וועלען מיר, זיצענדיג אין טעאַטער, זיך אָבער לאַנגווײַלען, [illegible] פערגעניגען. שפּילען אָבער די אַקטיאָרען גוט, פיהרען זיי דורך מיט קונסט זייערע ראָלען, דאַן מעג די פּיעסע זיין אַ גאַנץ שוואַכע, בעזיצען אַ גאַנץ קליינעם ליטעראַרישען ווערט, וועלען מיר דאָך האָבען פערגעניגען. דער גוטער אַקטיאָר, דער אמת'ער קינסטלער, וועט פון יעדע ראָלע מאַכען אַ שטיק קונסט, ווען דער דראַמאַטורג איז אפילו אַ [illegible]. [illegible] דורכגעלעבט די פער-שידענע קאָמעדיעס, פאַרסען, בורלעסקען, וועלכע האָבען אויף פערשידענע בינעס געהאַט אַ [illegible], [illegible] צוגעבען, אַז זייער ערפאָלג האָבען זיי האָפענטליך צו פער-דאַנקען די קונסט פון רעזשיסער און פון די אַק-טיאָרען.

אמת'ע ליטעראַרישע פּיעסען האָבען זעלטען אַ גרויסען ערפאָלג אין טעאַטער. די אמת'ע לי-טעראַרישע פּיעסען זענען מיינסטענס ניכער צום לייענען ווי צום שפּילען.

מיר ווייסען גאַנץ גוט, אַז אין דער אָפּערע געהען מיר הערען ווי מען זינגט דאָרטען. דאָס שפּילען פון די אָפּערע-זינגער איז ביי אונז נישט אַזוי וויכטיג. און [illegible] איז אונז וויכטיג דער אינהאַלט, די ליברעטאָ פון דער אָפּערע. דער אינהאַלט פון מייסטע אָפּערעס זענען גאַנץ ווייט פון ליטעראַטור און עס אינטערעסירט אונז גאָר נישט. מיר געהען הערען די מוזיק פון דער אָפּערע און נישט די ליברעטאָ. מיר געהען הערען דעם אָרקעסטער און די זינגער און נישט די ליטעראַטור. עס וואָלט [illegible] אונז [illegible], ווען מיר וואָלטען מיט דער מוזיק, מיט דעם געזאַנג אויך געהערט אַ שטיק ליטעראַ-טור. עס וואָלט געווען צו [illegible] בעסערע זאַכען אין איינעם. ביז צו אַ געוויסען גראַד קען מען עס אפשר אויך זאָגען וועגען די פּיעסען אין טע-אַטער.

3

עס הייסט, אַלזאָ, אַז ווען מען ציהט דורך אַ פּאַראַלעל און אַ נאַטירליכען פערגלייך צווי-שען דעם בוך און דער פּיעסע בעקומט זיך אין דער אונטערשטער שורה, אַז דאָס בוך פערנעהמט דאָך דעם [illegible] פּלאַץ, נישט קוקענדיג אויף דעם, וואָס פאַר'ן טעאַטער האָט די פּיעסע מייס-טענס אַ פיל גרעסערען ערפאָלג, ווי דאָס בוך, ווייל אפילו די ליטעראַרישע פּיעסען זענען אין דער ווירקליכקייט, מיט ווייניג אויסנאַהמען, נישט עכט ליטעראַריש און זיי האָבען דעריבער נישט קיין לאַנגען קיום אין דער ליטעראַטור.

דער טאַנץ אַרום גאָלדענעם קאַלב.

(ראָמאַן)

7)

וואָלף האָט אויפגעדעקט די קאָרטען. זיי זע-נען אין דער'אמת'ן געווען גע'סדר'ט, ווי ס'דאַרף צו זיין.

— דאָס איז נישט לייכט צו גלייבען, פער-שעהט איהר מיך! — האָט וואָלף אַ זאָג געטון — ס'איז אַ [illegible]!.. איצט וויל איך אייך [illegible] עטליכע [illegible]...

ער האָט ווידער אָנגעהויבען צו מישען די קאָרטען.

דערנאָך האָט ער דורכגעפיהרט [illegible] מיט וועלכע זיי האָבען זיך [illegible] איבער דעם [illegible], [illegible] [illegible].

די [illegible] דער [illegible] נישט [illegible], [illegible] פון [illegible] [illegible].

די [illegible] זיך [illegible] [illegible] די [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

— [illegible] [illegible] אין [illegible] — [illegible] [illegible] [illegible] קיינער קען אונז [illegible]. דורך אַ גליקליכען צופאַל [illegible] איך זיך נאָך קיינ-מאָל נישט [illegible], און איך בין בכוח צו שפּילען מיט אונז [illegible], אַז קיינעם קען נישט איינ-פאַלען אַ חשד אויף מיר. דערווייל האָבען מיר צוויי האָבען צייט. נאָך די צייט וועלען מיר [illegible] אונזער ליבע, טייערע מיינע. מיר וועלען לעבען נאָר פאַר זיך אַליין.

[illegible] אין דער'אמת'ן מגולגל גע-וואָרען אין [illegible]: [illegible] גליק אין [illegible] [illegible] זאָרג און דאָס קליינע [illegible] פון דער יונגער פרוי, וואָס איז נאָך פול געווען מיט [illegible] פון פרי-[illegible] ליבע-[illegible] און פריהערדיגע [illegible], איז [illegible] [illegible] צרות פון זייע-רע [illegible].

[illegible] איז [illegible] זיך, [illegible] ווייטער אַוועק [illegible] [illegible] און [illegible].

— [illegible] איך [illegible] [illegible] פערציג מיט דיר — [illegible] — [illegible] פיעל [illegible] [illegible] אין [illegible] צו [illegible]. איך [illegible] [illegible] צו מיר, און נאָך [illegible] [illegible] — [illegible], [illegible] דו [illegible]!

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. זי [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

— [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], אַז [illegible] [illegible] [illegible] מוחל. [illegible] [illegible], כדי צו [illegible] די אויגען אויפ'ן [illegible] פליהט. פונדעסטוועגען אָבער דאַרף מען צו פער-מאָגען געוויסען [illegible] און כח, מ'דאַרף וויסען די גרענעץ און זיין פיהלבאַר אויף קליינינקייטען. אין דער הינזיכט פערלאָז איך זיך איינגאַנצען אויף דיר.

— ווי קען עס גע[illegible] זיין, מיר זאָלען זיך אַזוי ליב האָבען?! — האָט [illegible] אויסגעשרי-ען מיט אַ ציטער אין דער שטימע.

— זעהסט דאָך! זעהסט דאָך! — האָט [illegible]-ווערט [illegible], בריט געלאַכט.

— יאָ, אָבער מיר דוכט זיך, אַז געוויסע קיבבות, וואָס אונז וועט אויסקומען צו ברענגען, זענען אומבייגליך ביי [illegible]. איך וועל מיינע פליכטען דערפילען, אָבער די [illegible] [illegible] [illegible] פון [illegible]... [illegible] [illegible] קיין [illegible] [illegible] צו [illegible] [illegible] אין מיין [illegible]. [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] ליב, [illegible] ליב! [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]!... [illegible], די [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]!.. [illegible] [illegible] [illegible]... [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]!..

— [illegible]! — [illegible] [illegible] — [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] נישט [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] מיר [illegible] זיך [illegible] אויף [illegible], און [illegible] מיר גייען אויסצו-רען?! איך ווייס עס גאַנץ גוט אַז דיר וועט אויס-קומען צו פערקויפען דיין שיינקייט, אָט די שיינ-קייט, וואָס איך האָב פערטרעקט אין דיר... און דער [illegible] בעוואוסטזיין צווינגט מיין האַרץ צו בע-ביטען זיך מיט בלוט... איך ווייס — אפשר וואָלטען מיר נישט געדאַרפט ליב האָבען זיך אויף אַזאַ אופן, נאָר אַזאַ שפּיעל דרינגט אַריין אין אונז בעגען אונזער בעוואוסטזיין, בעהערשט אונז, און מיר גיבען זיך אָפּ וועגען דעם אַ שטיקעל רעכע-[illegible] [illegible], ווען צוריקציהען זיך איז קיין [illegible] מעגליכקייט נישטאָ, ווען ס'קען דערחון נישט זיין קיין ריקזיכט. מ'דאַרף זיין הויכמוטיג איינער צום [illegible] און בעמיהען זיך מיט אַלע כחות נישט [illegible] זיך קיין [illegible] וואָגען! געדענק-זשע, [illegible], ליבסטע מיינע, אַז ווען איך וועל צומאַכען די אויגען, [illegible] זיך נישט בעמיהען מיר זיי צו [illegible]!

— וואָס הייסט! — האָט [illegible] אויסגע-[illegible] — [illegible] דאָס צו דערמוטיגען מיך, [illegible] זיך אונטערגעבען צו קליינליכע [illegible], וואָס [illegible] זיך פאַר מיטעלמע-סיגע [illegible]. וואָס איז דען אַזוינס אַ גוף? [illegible]! דער עיקר איז — שכל! איך וועל זיך דאָך פערקויפען פאַר געלד, נאָר פאַר געלד! מיר [illegible] דאָך [illegible] [illegible]! דו וועסט דאָס [illegible] [illegible] דורך קאָרטען-שפּיל, און איך — דורך [illegible] [illegible] קערפּער. מיין [illegible] אָבער, [illegible] [illegible] [illegible] אַלס יסוד פון אונ-[illegible]. איך [illegible], נישט-[illegible]כטענדיג זיך, [illegible] אויף [illegible], ווען ס'זאָל שטילען [illegible] [illegible]-דורשט, וואָס [illegible] מיך. צוויי [illegible] האָב איך [illegible]: דיך און דאָס רייכטום!

(פאָרטזעצונג קומט).

דער קונדס

הומאָר — צוזאַמענגעשטעלט דורך א. שאַרפּצינגעל — סאַטירע

אויף דער שוועל.

אַ קלוגער און אַ נאַר טוען פּירע דאָס זעלבע.
נאָר דער קלוגער טוט עס אַ ביסעלע פריהער.

*

— וואָס האָסטו געקראָגן צו דיין געבורטס־טאָג?
— אַ יאָהר מעהר!

*

דאָקטאָר (צו אַ צווייטען דאָקטאָר): איהר קענט עס נישט גלויבען, אָבער ס'איז אמת. איך האָב אַ פּאַציענט בעהאַנדעלט אַכט יאָהר צייט איידער ער איז געשטאָרבען!

*

— לופט פליהעריי ווערט געפעהרליכער פון טאָג צו טאָג. אָט שרייבען די צייטונגען, אַז איינער האָט שוין געפּראַוועט זיין חתונה־צערעמאָניע אויף אַן עראָפּלאַן.

*

לעהרערין: פאַר וואָס פאָלגסטו נישט דיין מאַמען?
מיירעלע: ווען איך וואָלט געפאָלגט מיין מאַמען, וואָלט איך אין שולע נישט געגאַנגען.
לעהרערין: פאַר וואָס?
מיירעלע: ווייל די מאַמע שיקט מיך שטענדיג אין דער ערד אַריין.

———:o:———

דריי יאָהר־צייטען

פון א לאָדזער פרוי

אַז דער פריהלינג איז געקומען, —
בליהען האָט מיין ווייב גענומען
אויף איהר פנים, ברייט און גרויס,
האָט זיך אויסגעשפּרייט אַ רויז,
און מיין פלונית'טע, די פרוי,
איז געוואָרען גרין און בלוי...

אַז דער זומער איז געקומען,
האָט זי שרייען באַלד גענומען,
מ'זאָל זי שיקען אויפ'ן שטעל
אויף דער דאַטשע... שנעלער, שנעל!...
און געוואָרען איז מיר הייס,
כ'האָב בעגאָסען זיך מיט שווייס...

און אַז ס'איז דער הערבסט געקומען—
באַלד האָט רוגערען גענומען,
ס'האָט גערעגענט פויל און גרוי
מיט קללות פון מיין פרוי
וועלכע האָט זיך, דאַנקען גאָט,
שוין צוריקגעקעהרט אין שטאָט...

———

פערלאָזט זיך אויף אַ הונד.

— דו ווייסט: ס'איז אַ כלל אַז אַ הונד וואָס בילט בייסט נישט.
— יאָ, איך ווייס. עס איז אָבער נישט זיכער צו דער הונד ווייס פון דעם כלל.

———

פרוי און בוך

אַ הויז פרוי — איז אַ קאָך־בוך
אַ קאָקעטישע פרוי — איז אַ מאָדע־בוך
אַ מוטער פון קינדער — איז אַ ווינ־לידער־בוך,
אַ מיידעל אין די יאָהרען — איז אַ באָבע־מעשה

פון אויסלענדישען מאַרק.

אימפּאָרטירטער הומאָר מיט וואַלוטע צאָל

אויף אַ קאָנצערט.

— וואָס זאָגט איהר, ווי וואונדערבאַר דער פּיאַניסט שפּילט!
— ענטשולדיגט, פרייליין, רעדט אַ ביסעל העכער, איך הער גאָרנישט!
— איך זאָג, ווי וואונדערשעהן אָט דער קינסטלער שפּילט אויפ'ן קלאַוויר!
— צום טייוועל, דער אויף דער עסטראַדע ראַקט אַזוי אין קאַסטען, אַז איך הער קיין וואָרט נישט, וואָס איהר רעדט!

פון וואַנען נעהמט זיך טוי.

לעהרער: ווער קען מיר ערקלערען, פון וואַנען עס נעהמט זיך טוי אויף דער ערד?
אַלע שילער שווייגען, פּלוצים הויבט זיך אָן דער קליינער מאָריץ:
— די ערד דרעהט זיך אַזוי שנעל, אַז זי הויבט אָן צו שוויצען...

ער און די מאַלפּע.

ער: ווען איך בין געווען אויף אַ רייזע אין צענטראַל־אַפריקע, איז מיך בעפאַלען אַ מחנה מאַלפּעס, איך וואָלט זיכער אומגעקומען, ווען אַ דרייסטע מאַן וואָלט מיך נישט געראַטעוועט פון טויט.
זי: אָבער ווי אַזוי האָט ער איך געקאָנט אונטערשיידען?

———:o:———

קום צו מיר אין כריין!

(אַ פאַבעל)

ליגט אַזוי אַ ווערימעל אין כריין,
אין צוגעפּאַרבטען מיט'ן פּסח'דיגען ראָסעל־באָרשט.
ליגט אַזוי און הערט זיך צו, ווי שיין,
און טרויעריג עס זינגט ס'קאַנאַרעקל אין שטייג,
ווי מלא חן און טרויריג עס טרילערט,
צוגיסט זיך אין אַ יעלה אין אַ שטילער,
אַז אומעטיג און באַנג איז אָהן דער פריי,
אָהן הימעל־וייד,
אָהן בלויער ווייט,
אָהן בוים און צווייג,
אַז ענג און ביטער איז אין שטייג,
און יושר ווערטישער עס מאַכט דערויף אַ שווייג!

נו, מילא, טרילערט דאָס קאַנאַריקעל, און וויינט
דאָס אַלטע לידעלע אַזוי בע'חנ'ט,
און ס'הערט איהם צו דאָס ווערימעל אין כריין,
דעם צוגעפאַרבטען מיט'ן פּסח'דיגען ראָסעל־באָרשט,
און זאָגט צו איהם אַזוי צוזאָגען:

— העי אָקאָרשט,
וואָס טויג דיר וויינען, יאָמערן און קלאָגען
צו טרילערן פון פריי און פראַנק,
אַז נאָר ביי מיר עס שטעקט דער אכת,
אָהן ווינקעניש אָהן רמז —
דער לאַנגישער געראַנק..
דו זעהסט מיין כריין איז רויט
בעפאַרבט פון פרייהייט־באָרשט,
ביי מיר וועסט קאָנען שטילען
די פריי־געפילען
דעם פרייהייט־הונגער, און דעם פרייהייט־דאָרשט.
טאָ קום צו מיר אקאָרשט
איז זיסע כריין,
און זעהן וועסטו, ווי וואויל דאָ איז,
ווי וואויל און שיין,
ווי זיס!

צי דאַרף מען דען אריינלייגן א פינגער
אין דעם מויל —
דערקלעהרעז צוויי־מאָל־צוויי,
אַז איטליכער פערשטייט דאָך זייער וואויל
ס'קאַנאַרעקל — דעם דיכטער־זינגער,
און אויך די ווערימלעך — ווער זענען זיי.

באָם.

דער סובסידיעס־טאַנץ.

מאָדערנסטער־טאַנץ, ביי וואָס אַלע האָבן דאָ צו זינגען און צו זאָגן

ענדליך זיך פעראייניגט!

דער פעראייניגונג־פּראָצעס פון די ציוניסטישע צענטראַל־קאָמיטעטען ביי פערמאַכטע טירען

אין לאָדז איז פאָרגעקומען אַ מערקווירדיגער רועל, אָהן דער אַנוועזענהייט פון די בעטייליגטע ס'האָבען זיך געמאָסטען די כוחות גרינבוים מיט דר. טהאָן און זיי זענען איינגאַנצען נישט געווען דערביי. דאָס הייסען יורישע נולנים.

דער דריטער בעל דבר דר. רייך איז דוקא יאָ געקומען, האָט ער אָבער נישט געהאַט צו וועמען צו שיסען און האָט געשאָסען אין דער לופטען און דערביי געווען זיכער, אַז ער וועט קיינעם נישט טרעפען.

די פעראייניגונג איז אַזוי אַרום ערלעדיגט געוואָרען אין עטליכ עמינוט און אין דער שלים־רעוואָלוציע ווערט געזאָגט, אַז מ'דאַרף מאַכען שלום.

ד"ר רייך האָט געהאַלטען אַ גרויסע רעדע, אין וועלכער ער האָט געזאָגט, אַז ער נעהמט אָן אַ שלום אָהן שום תנאי. ער שטעלט אָבער פאָלגענדע בעדינגונגען: גרינבוים'ען זאָל מען אויסשליסען פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע; ער אַליין זאָל ווערען פאָרזיצענדער פון דער [illegible] „קאָלאָ"; די ציוניסטישע רעפּוטאַטען פון קאָנגרעס פוילען, זאָלען זיך [illegible] די בעשלוסען פון מזרח [illegible] צ. ק., דאָס זיך־אָרט פון צ.ק. אין דער פעראייניגטער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע, זאָל זיין לעמבערג; ד"ר רייך זאָל רעגירט ווערען אַלס מיניסטער אין דער פוילישער רעגירונג און אויף זיצונגען פון נייעם צ. ק. זאָל קיינער נישט האָבען דאָס רעכט צו רעדען נאָר ער אַליין.

די גרינבוימיסטען האָבען געזעהען דעם ריכטיגען פעראייניגונגס־ווילען פון ד"ר רייך, האָט איינער פון זיי געענטפערט מיט פאָלגענדע רעדע:

— דאַנקענדיג דעם ד"ר רייך פאַר זיין נאָכגיביגער שטעלונג, ערקלערען די גרינבוימיסטען, אַז אויך מיר ווילען זיך פעראייניגען אָהן שום תנאי, נאָר מיט פאָלגענדע פערבעהאַלטען! די גאַליציאַנער זאָל בלויז האָבען צוויי פיס, כדי זיי זאָלען נישט מעהר זיין קיין קריכערס; ד"ר רייך, און אַנדערע גאַליציאַנער רעפּוטאַטען, זאָל זיך איינגאַנצען אַרויסציהען פון פּאָליטיק; ד"ר רייך זאָל אונטערשטיצען גרינבוים'ס קאַנדידאַטור אַלס פּרעזידענט פון דער ציוניסטישער וועלט־אָרגאַניזאַציע, רייך זאָל צוריק אָפּגעבען די פיש וואָס ער האָט בשעה [illegible], גענומען ביים פּרעמיער סקשינסקי, בעת'ן שליסען די „אוגאָדאַ" און ד"ר רייך זאָל נישט מעהר בענוצען דאָס וואָרט נאַציאָנאַלער שטאָלץ.

[illegible] צווישען די צוויי הויפּט־צררים איז שוין [illegible] נישט געווען קיין שום מיינונגס־פערשידענהייט, האָט גענומען דאָס וואָרט ד"ר שוואַרצבאַרד, [illegible] מערב־גאַליציאַנער [illegible] פון ד"ר [illegible] ערקלערט:

— [illegible] שוין פערטיג [illegible] אָפּצוגעבען [illegible] רעד־[illegible] פון [illegible] צררים [illegible] פעראייניגונג.

[illegible] ד"ר שוואַרצבאַרד [illegible] געקומען [illegible] פער־[illegible] ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע אין דער נאַנ־צער פוילישער רעפּובליק.

[illegible]

אין ווארשעווער ליטעראַטען־פעראיין.

צוויי לאָדזער האָבען בעזוכט דעם ליטעראַ־טען־פעראיין אין וואַרשאַ. אַרויסגעהענדיג זאָגט איינער צום צווייטען:

— מיר דאַכט זיך, אַז מיר האָבען דאָ בע־זוכט דעם שוסטער־פעראיין.
— ווי פאַלסטו אויף?
— די חברה שרייבער האַלטען דאָך איינער דעם צווייטען פאַר שוסטערס.

[illegible] ווי די [illegible].

פאָטער (צו [illegible] קינדער): אַז מען שפּילט זיך, דאַרף מען זיך נישט אַרומקריגען.
משה'לע: מיר שפּילען זיך אָבער אין טאַטע־מאַמע...

ער ווייסט.

— [illegible] פערד־גנב האָט דו פּיסט.
— ווי קומסטו [illegible] צו רופען פערד־גנב?
— האָסט פון מיר נישט צוגענגבעט מיין ווייב?

סעקוועסטראַציעס.

שווער דאָס לעבען איצט צו פיהרען,
כאָטשבי גראָב זיך אוים אַ גרוב;
סעקוועסטראַטאָרס סעקוועסטרירען
אַלע בעבעבעס פון שטוב.
מען האָט אַלעס גאָר אינגאַנצען
פון די הייזער סעקוועסטרירט;
די מאַטראַצען מיט די וואַנצען —
פונ'ם שטוב אַרויסגעפיהרט...
קוקורעקו!.. סעקוועסטראַטאָר,
הייסט איהר, וואָס ער האָט געטון?
געסעקוועסטרירט, ווי אַ בלאַטער,
סיי אַ הון און סיי אַ האָן...
שיק אַראָפּ דיין „סעקוועסטראַטאָר"
פונ'ם הימעל, ליבער גאָט,
ער זאָל אַלע סעקוועסטראַטאָרס
סעקוועסטרירען פונ'ם שטאָט...

פישעלע.

———:o:———

א גערעכטער פּראָטעסט.

(בריף אין רעדאַקציע!)

חשוב'ער „קונדס"!
איך פּראָטעסטיר זעהר שאַרף געגען דער עולה, וואָס איז בעגאַנגען געוואָרען געגען מיר.
איך בין אַ שטענדיגער איינוואוינער פון לאָדז, טאָ פאַר וואָס האָט מען אויסגעזוכט אַוש אין וואַרשאַ דעם פּאָעט יולאַן טובים אויף איינצו־שטעקען איהם די ליטעראַרישע פּרעמיע פון 10,000 זל. פון דער שטאָט לאָדז?
איך בין אַ יוד און ער איז אויך אַ יוד,
איך בין אַ דיכטער און ער איז אויך אַ דיכטער.
פאַר וואָס האָט מען מיך איגנאָרירט?
מיט גרויס פערביטערונג
דער בעולה'טער ריכטער
גראַף קאַלי.

שפּאַס פון פאַמיליען־ווינקעל

געזעגנונג.

אין וואַגאָן — פּאַסאַזשיר צום קאָנדוקטאָר:
— ה' קאָנדוקטאָר, וועל איך נאָך בעווייזען זיך צו געזעגענען מיט מיין פרוי, איידער דער צוג נעהמט אָפּ?
— דאָס איז אָנבעלאַנגט אָן דעם, ווי לאַנג איהר זענט פערהייראַט.

[illegible]

— [illegible] האָט זיך [illegible] מיט'ן מאַן?
— [illegible] נישט! מיט איהר האָט זיך געטאָפּט [illegible]!
— [illegible] רער [illegible]?
— [illegible] זיך [illegible], אָבער זי איז אַזוי [illegible] געוואָרען, [illegible] דער חופּה־רינג געהט נישט אַרונטער פון [illegible] פינגער!

[illegible]

זי: [illegible] מיט 25 יאָהר צוריק געווען [illegible] פרילען [illegible] מיר זענען געזעסען אויף דער באַנק ביי אונזער פערלאָבונג.
ער: יאָ, יאָ, איך בין שוין דעמאָלס [illegible] קורצזיכטיג...

[illegible]

מאַן — ווען איך וועל שטאַרבען וועסטו קיינ־מאָל נישט קריגען נאָך אַזאַ מאַן ווי איך!
פרוי — דאָס [illegible] איז אַ שטיקעל טרייסט.

———:o:———

קינאָ „MIMOZA"

178 קילינסקי 178

פון דינסטאג, דעם 1-טען מאַי ביז מאנטאג דעם 9-טען מאַי 1928

דאָס גרויסע מאָנומענטאַלע מייסטערווערק פון דער פילם-קונסט לויט דער בעוואוסטער ערצעהלונג פון „La Vestale du Gange" Jose Germain א. נ.:

ראָמאַנס פון דער מזרח=טעמפעל=דינערין

אין די הויפט-ראָלען די בעוואוסטע פילם-אַרטיסטען, וועלכע רופען אַרויס ביים צושויער די גרעסטע בעוואונדערונג:

Bernard Goetzke, Regina Thomas, George Melchior, Camille Bert

דער נעכסטער פּראָגראַם: „ווען אַ מאַן ליבט"

אשרי אדם שומע לי!

לשקד על דלתותי יום=יום כי הולך בתום ילך בטח

און אַז דו דאַרפסט ערלעדיגען סאַנדזאָווע זאַכען, זאָלסטו גלייך קומען צו לויפען אין ביוראָ

17 פּעטריקאָווער 17

דורכגאַנג זאַכאָדניאַ 52, וואו ס'ווערט ערלעדיגט און געווויסענהאַפט געשריבען לויט'ן אוסטאַוו אַלערליי ביטעס קלאַוזולעס, זאַבעזפּיעטשעניעס אויף אַלע שטעט א. פּוילען, אַפּעלאַציעס ציווילע און קאַרנע אַפּאַזיציעס, אַדוואַ=לאַניעס, רעקורסען וועגען דירה אין אורזשאַנד-ראַזיעמטשי, וועגען פּעסער אין קאָמיסאַריאַט-רזשאָנדו און אַלע פּאָליציי-בעצירקען. אַקטען אינטער=ציזיעס, אַקטען דאַראָזוינעס, קאַרנע ספּראָוועס, ווי אויך איבערזעצונגען אין אַלע שפּראַכען. ספּעציאַליסט פון שותפות-אַקטען.

מיט אַכטונג י. מאַנילאַ,
רעכט-קאָנסולענט.

וואָרנונג!

אַזוי ווי עס האָבען זיך בעוויזען אין שטאָט פערשידענע נאָכגעמאַכטע פעלד=בעטען, מאַך איך בעקאַנט דאָס ג' פּובליקום, אַז די

עכט= בעטען עכט=
פּאַטענטירטע פּאַטענטירטע

זיינען פּערזעהען נור מיט דער שוץ-מאַרקע

PALMA-PATENT

פאַר וועלכע מיר זיינען פעראַנטוואָרטליך ביז 3 יאָהר.

— צו בעקומען אין אַלע געשעפטען. —

אויסערדעם, בעזיצען מיר שטענדיג אויף לאַגער אין אַ גרויסען אויסוואַהל

ניקעל=בעטען, אַמעריקאַנקעס,
ניקעל=קינדער=בעטען, קינדער=וויגעלעך,
טיש=בעטען, קינדער=בענקעלעך
מעטער=מאָס, אויף רעדלעך.

מאַטראַצען געבעטע, שאַטקאָווע און קאַנאַדיסקע. קאָזעטקעס און טאַפּטשאַנעס.

בעמ.: בעטלעך מיט וועגעלעך ווייס אָדער ברוין 17 זל.. פּאַלאָווע בעטלעך 14 זל.

רעיעלע בעהאַנדלונג. :: פאַבריקס-פּרייזען. :: זעמטליכע רעפּאַראַטורען.

הערט! לאָדז, פּאָלנאָצנאַ 24, טעל. 31-85. דעטייל!

לעטשניצע פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען

און ערצטליך=דענטיסטישער קאַבינעט

זגיערסקאַ 17 טעל. 16=33.

ד"ר ראַקאָווסקי	נאָז האַלז, אויערן קר.	3—2 11—10 7—6
ד"ר רוזשאַנער	הויט און געשלעכט קר.	2—1 11—10
ד"ר גאָלדשטיין-פּאָלאַק	אויגען-קראַנקהייטען	2—1 8—7
ד"ר יוסטמאַן	נערווען קראַנקהייטען	12—2 הויז זוג.
ד"ר ראָזענצווייג	קינדער-קראַנקהייטען	5—4 12—10
ד"ר פּאַפּיערני	פרויען און געבורטס-הילף	6—5 1-11½
ד"ר קאַנטאָר	כירורגישע-קראַנקהייט.	5-4 זונ. 2—1
ד"ר ווייגבערג	אינ. הערץ לונגען-קר.	7—5½ 1-11
ד"ר סטופעל	רענטגען	6—4 12—10
א. גראָדזענטשיק	צאָהן-ארצט	7—3
נ. ראָזעס	צאָהן-ארצט	2—9

צאָהן-מונדהיילונג, בעלייכטונגען, קאָראָנען, מאָסטען א. א. וו. בײַ דער לעטשניצע איז געעפענט געוואָרען

א רענטגען=אינסטיטוט

היילונג פון הויט קראַנקהייטען פון קאָפּ (פּאַרך) מיט רענטגענשטראַהלען, פאַר בעשטראַהלונג און דורכלייכטונגען, קוואַרץ-לאַמפּע, דיאַטערמיע, עלעקטריזאַציע, אַלע טעגליכע אַנאַליזען. א קורס פאַר שטאַמלער. אימפּפונגען געגען שאַרלאַך (סקאַרלאַטין) פון 4—5 נאָכם.

די לעטשניצע איז אויך אָפען זונטאָג. וויזיט אין דער שטאָט.

ערצטליך-קאָסמעטיש. גאַבינעט

פּראָפ. מ. מאַרקוס נעהמט אָן פון 5–7 אָוונט

ווייכטיג פאַר הערדרען!

איך מאַך בעקאַנט. אַז דורך אַ געלעגענהייט האָב איך צו פערקויפען אין אַ גרעסערן אויסוואַהל

אויבער=העמדער

פון די נייעסטע מוסטערן מיט גוטע בעדינגונגען און מיט ביליגע פּרייזען. פרידמאַן, בענעדיקטאַ 14.

בעמ.: פאַר סוחרים – ספּעציעלער ראַבאַט. 806

HEMOROIDY

STAN ZAPALNY·KRWAWIENIE

SWĘDZENIE

USUWA

HEMORIN-KLAWE

רעטשניצע

פון דאָקטוירים = ספּעצ. און דענטיסטען = קאַבינעט.

פּעטריקאָווער 62, טעל. 31-53.

אינערל. קראַנקהייטען	ד"ר ב. ראַבינזאָהן " מ. וואָלפסאָן " א. טענענבוים	פון 2½—5½ און 7 3 " 12—2 " 4—6
כירורגישע קראַנקהייטען	ד"ר י. שרייבער " א. פּאַכשאַנסקי	פון 2½—4 און 7 8 " 12—1 און 3 5
פרויען-קראַנקהייטען און געבורטס-הילף	ד"ר ד. אלטערמאַן " מ. פעלדמאַן פרוי ד"ר ח. זעלדאָוויטש-קראַמשטיק " נוסבאַוואַ זאַט' טענענבוים	פון 11—1 " 5½—7½ שבת, זונט. דינסט. דאָנ. 3 … זונט. מאָנט. מיט. פריי. …
קינדער-קראַנקהייטען	ד"ר ס. נוטענבאַום " פ. פאַמיליער	פון 10—11 און 6—7 " 12—1 און 4—5
נערווען-קראַנק.	ד"ר מ. מאַשלאַנקאַ	פון 6—7 זונטאָג …
אויגען-קראַנקהייטען	ד"ר י. סמוטאַי " ס. האָלענדערסקאַ	פון 1—2 און 4—5 11—12, 5—8 זונט. 12— …
נאָז, האַלז און אויערן-קראַנק.	ד"ר ב. קלאַמשקאַ " באַל. כאַן	פון 11—1 און 7—8 " 3½—5½
הויט- און וועע-נערישע קראַנק.	ד"ר פ. ברדין " י. פאַלאָווישיק	פון 12½—3½ " 6 8
ציין- און מונד-קראַנקהייטען	צאָהן-ארצט ס. שעהעם מ. רעזניקאָוו " ב. משודנאָווסקאַ " נ. קאַצענבאָגען	פון 9—10¾ און 8—9 " 11—1¾ " 2¾—5 " 5¼—8

די לעטשניצע איז טעטיג טעגליך פון 9 פריה ביז 9 אין אָוונד.

קוואַרץ-לאַמפען און נרופען-בעשטראַהלונג

עס ווערען געמאַכט אָפּעראַציעס, בעשטראַהלונגען מיט קוואַרץ-לאַמפּען עלעקטריזאַציע און אַנאַליזען, קינסטליכע ציינער, קאָראָנעס, גאָלד-בריקען און פּלאַטין.

וויזיטען אין שטאָדט. נאַכט=דיזשור. געבורטס=הילף.

עלטערען!

פאַר 3 זלאָטעס אַ וואָך ווערט געלערנט מיט קינ-דער וואָס לערנען אין פאָלקס-שולען: חומש, רש"י נ"ך משניות, גמרא יהודית דיסציפּלינע, רעדען און שרייבען העברעאיש און יודישע בריוו זעלבסט צוזאַמענשטעלען דורכ'ן בעוואוסטען אַרטאָגראַפיסטען העברעאישען לעהרער י. ד. ראַזענפעלד, פּלאַץ וואָלטשאַנסקי 6 קוזער אם רעכטס 2 שט. גאַ. ס'ווערן אויך אָנגענומען אָנפאַנגער פון 5 יאָהר און אַ שטרענג רעליגיעזע ערציהונג! ערפּאָלג גאַראַנטירט!

וויכטיג פאַר ה"ה פריזיערס!!!

קעלנישע בלומען=וואַסער	3.50	אַ קילאָ
וועזשעטאַל	1.50	"
ראַזיר=זייף „פּיקסין"	7.60	"
בריליאַנטין	3.50	"

ווי אויך איז צו בעקומען פערשידענע פּלאַטין-און שטאַהל=זאַכען צו פאַבריקס-פּרייזען.

מיט אַכטונג

י. דרוקער, זאַוואַדזקאַ 11

Dr. med.

E·Szereszewska

Cegielniana 66, tel. 65-45

קינדער-קראַנקהייטען.

נעמט אָן פון 8–9 פריה און פון 3–4 נאָכמ. 888

LEKARZ-DENTYSTA צאָהן=אַרצט

St. GELBERG

זאַכאָדניאַ 15, טעל. 31=08

היילט גאַנץ פערנאַכלעסיגטע ציינער- און מונד-קראַנקה. צאָהן-ציהונג אָהן שמערצען, היילט מיט ליכט-בעשטראַהלונג, ספּעציעלער לאַבאָראַטאָריום פון קינסטליכע ציינער. נעהמט אָן פון 9–7 אָוונד. צו ביליגע פּרייזען.

לעטשניצע פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען

בזשעזשינער 11, טעל. 37=63

אָפען פון 9 פריה ביז 7 אָוונד.

ד"ר וואָלינסקי	נאָז, האַלז, אויערן קר.	3—4
ד"ר קערשנער	קינדער קראַנקהייטען	9½-12 4-5
ד"ר שיפּמאַן	אינערליכע קראַנקה.	11—1
ד"ר לוביטש	הויט-און געשלעכט-קר.	12—1
ד"ר שמירגעלד	נערווען און גמטיכע קר.	12½—2
ד"ר גאָלדבלאַט	אויגען-קראַנקהייטען	12—1
ד"ר עליאַסבערג	כירורגישע-קראַנקה.	1—3
ד"ר בערגסאָן	פרויען און געבורטס-הילף	3—4

פּסיכאָ-טעראַפּיע, שפּראַך-שטערונגען ווי שטאַמלען א. א. ווי פּאָקען-שטעלען, קינסטליכע בערג-זון-בעשטראַהלונג איינ-שפּריצונגען, מאַסאַזשען, עלעקטריזאַציע, אָפּעראַציעס. אויף פערלאַנג—וויזיטען אין שטאָט.—אין לאַבאָראַטאָריום ווערען אָנגענומען אַלע אַרט אַנאַליזען, ווי אויך פלעגמאַ און בלוט.

אימפּפונגען געגען שקאַרלאַטין.

ווי אויך אַ דענטיסטישער קאַבינעט.

ד"ר זילבערשטיין	צאָהן-ארצט	10—2 נמ.
ד"ר לאַזשינסקי סטאַראָפּאָלסקאַ	צאָהן-ארצט	5—7

קינסטליכע ציינער, קאָראָנען, מאָסטען א. א. וו. די לעטשניצע איז אויך טעטיג זונטאָג.

פּרייז 2 זל. שנעל און רעעל! פּרייז 2 זל.

רעכטס=קאָנסולענטען=ביוראָ

„פּאָראַדאַ"-„PORADA"

10 פּיעטריקאָווער 10

אונטער לייטונג פון אַ ראַנגיערדיגען אויז רומיניסטיש גריכט-סע רעטאַר שרייבט אַלערליי ביטען און אַפּעלאַציעס, קלאַוזולעס און זאַבעזפּיעטשעניעס. אינפאָרמירט און שרייבט אין אַלערליי מיליטער-ענינים. אויך איבערזעצונגען אין פרעמדע שפּראַכען. 298

מעכאַניש. שלאָסער-ווערקשטעל

W. MACIASZEK, Łódź, ul. Pusta 5

טיר בויען: שפּול-מאַשינען, שלייף-שפּול-מאַשינען, טרייב-מאַשין, קרייז-שפּול מאַשינען, טריקאָט-שפּול-מאַשינען נייע סיסטעמען טרייב מאַשינען אויף זיידע און שפּול-מאַשינען אויף זיידע אויך זייד מאַשינען; צו גלאַנצען גאַרן, טראַנס-מיסיעס ווי אויך פערשידענע מאַשין-רעפּאַראַטורען און שמידען פון פערשידענע מעטאַלען. 794

Lekarz-Dent.

ZOFJA

Bielakowska

Kilińskiego 113

(Nawrot 41, tel. 48-27)

פון 10—1½ און פון 4—7 אָוו. רעסעקציעס, רעפּלאַנטאַציעס, היילונג פון דזשאַנסלעס, ציינער א. אז. וו.

די אינדע איז טעטיג

Dr. med. A. MAZUR

אויערן, נאָז- און האַלז-קראַנקהייטען, שטימע- און שפּראַך-פעהלערן (שטאַמלען א.ז.וו.)

האָט זיך איבערצויגען פון נאַרוטאָוויטש 44

אויף ווסכאָדניאַ 65, טעל. 66-01

(איינגאַנג אויך דורך פּעטריקאָווער 46).

נעהמט אָן פון 11.30 ביז 12.30 און פון 3–5 נאָכמ.

איך קויף און פערקויף

מעבעל

דיוואַנעס, פּעלצען, ניי-מאַשינען, גאַרדעראָבען, סאַמאָוואַרען א.ז.וו. און צאָהל די העכסטע פּרייזען

א. ווייצמאַן נאַרוטאָוויטשאַ 19 (דזיעלנאַ)

אין מעבעל-געוועלב, (פּריוואַט-וואוינונג שענקעוויטש 29) ביי מיר איז שטענדיג דאָ פערשידענע גענוצטע מעבעל אין גוטען צושטאַנד צו פערקויפען. 918

דאס לאדזער לעבן

4 פרייטאג — י״ד אייר תרפ״ח

מאי

זון-אויפגאנג 4.05
זון-אונטערגאנג 7.04
ליכט-צינדען — 6.51

פאבאר פון יאהרגאנג 1907.

(מ) היינט, דעם 4 מאי קומט פאר אין לאדז דער פאבאר פון די יונגעלייט, וועלכע זענען געבוירען אין יאהר 1907, די יאהרגענג 1883 ביז 904 , וועלכע זענען נאך ביז איצט נישט געשטאנען פאר קיין פאבאר-קאמיסיע; די מיט „אדראטשעניעס" פון 1905 און 1906, ווי אויך די פרייוויליגע פון די יאהרגענג 1908, 1909 און 1910.

ס'דארפען זיך פאר דער קאמיסיע נומער 1 (פאמאר-סקא 18) שטעלען די יונגעלייט פון 1907, וועלכע וואוינען אין 2-טען קאמיסאריאט און וועמענס פא-מיליען-נעמען ס'הויבען זיך אן מיט די אותיות I, J, K, L, Ł, M, N, O.

מארגען שבת — P, R, S, T, U, W, Z, Ż.

אין דער פאבאר-קאמיסיע נומער 2, (אגרא-דאווא 34) דארף זיך שטעלען די געבוירענע אין 1907, וועלכע וואוינען אין 1-טען קאמיסאריאט אויף די אותיות: H, Ch, I, J, Ka ביז Kim.

מארגען שבת — K ביז Kim, L, Ł.

צו דער פאבאר-קאמיסיע נומער 3 (זאקאנט-נא 83) דארפען זיך שטעלען דער יאהרגאנג 1906 מיט „אדראטשעניעס" לויט'ן ארטיקעל 35b, וועלכע וואוינען אין 3-טען קאמיסאריאט אויף די אותיות A, B, C, D, E, F, G.

מארגען שבת — H, Ch, I, J, K, L, Ł.

די אויבענדערמאהנטע דארפען זיך שטעלען פינקטליך 8 א זייגער מיט פערזענליכע דאקומענטען.

—:o:—

פערד-קאנטראלעם.

היינט, פרייטאג דעם 4-טען מאי 8 א זייגער אינדערפריה אויפ'ן פלאץ רוג נארוטאוויטש און טראמוואיאווא-גאס דארפען ברענגען צו פיהרען די פערד, די פערד-בעזיצער, וועלכע וואוינען אין דריטען פאליציי-קאמיסאריאט און וואס זייערע פא-מיליען-נעמען הויבען זיך אן אויף די אותיות U, W, Z.

מארגען שבת דעם 5 מאי פון 4 טען פאליציי-קאמיסאריאט מיט די פאמיליען-נעמען אויף A, B, C, D, E, F, G, H, Ch, I, J, Ka ביז Ki.

—:o:—

פערזאמלונג פון „התאחדות"

איז אייגענעם לאקאל איז פארגעקומען די אלגעמיינע פערזאמלונג פון „התאחדות" אין נאמען פון דער פערוואלטונג ערעפענט די פערזאמלונג ה' גאלדקראנץ, אלס פארזיצער ווערט אויסגע-וועהלט ה' נייגאלדבערג, און אלס בייזיצענדע די ה״ה אליווא און געליבטער, דעם טעטיגקייטס-בע-ריכט גיבען אפ די מיטגלידער פון דער פערוואל-טונג גרשון ליכטענשטיין, סט. שרעטערג, און י. גאלדקראנץ. נאכדעם ווי דער ה' סוראלסקי בע-שטעטיגט דעם קאסע-בעריכט אין נאמען פון דער רעווידיר-קאמיסיע, ענטוויקעלט זיך א דיסקוסיע אין וועלכען ס'נעהמען אנטייל די ה״ה ראבין, בוים-נאלד, בערקאוויטש, צוקער, ווינער, און י. לוי. אין נאמען פון אפטרעטענדען און ענטפערען די ה״ה: ליכטענשטיין, און גאלדקראנץ. ס'ווערען אנגע-נומען פאלגענדע רעזאלוציעס.

די אלגעמיינע פערזאמלונג נאכ'ן אויסהערען דעם בעריכט נעמט איהם צו קענטניש און דריקט אויס אנערקענונג די מיטגלידער פון דער פערוואל-טונג וועלכע זענען געווען טעטיג ביי דער ארבייט.

ס'ווערט בעשלאסען אנצוהויבען א שטארקע שקל אקציע פון יאהר תרפ״ח, אקטיוו זיך בעטייליגען אין דער קרן החלוץ-אקציע, אין הסכם מיט דער זעלבסטשטענדיגע מגבית פאר'ן ארבייטענדען ארץ-ישראל וואס ס'האט פראקלאמירט דער צ. ק. פון התאחדות אין פוילען פארערט אויף די אלגעמיינע ה״רים פערזאמלונג אלע מיטגלידער פון התאחדות זיך צו שטעלען צו דער אקטיווער ארבייט פאר דער מגביה. נאכדעם ווי ס'ווערט אנגענומען א רייה רעזאלוציעס ווי דורכפיהרען א ווערבירונגס-אקציע, אנהויבען א פראפאגאנדע איינארדנען א רייה רעפעראטען, רעארגאניזירען דעם לעוועזאל ערעפנען אומזיסטע העברעאישע קורסען א. ז. וו. ס'ווערט געוועהלט א פערוואלטונג פון פאלגענדע ה״ה: ד״ר אריה טארטאקאווער, גרשון ליכטענ-שטיין, י. גאלדקראנץ, סט. שרעטער, מ. ראבין, מ. רייבענבאך און פרנס ש. רינער. אין דער רעווי-זיר-קאמיסיע: סוראלסקי, ציטרינאווסקי, און וויש ליצקי, אין פארטיי-געריכט: ד״ר עלענבערג, יוסף לוי, און זאב ווינער.

אז זיין כלה שפאצירט מיט א צווייטען, קלויינער פעליעטאן

ווארפט ער זיך אראפ פון ערשטען שטאק.

כטאניסלאוו וויכער א פוהרמאן איז געקומען נעכטען מיט א בעזוך צו זיין כלה סטעפאניא יאראש (פארמעיסקא 29).

די כלה האט ער נישט געטראפען אין דער היים. האט ער בעשלאסען צוצווארטען אויף איהר און עס זאל איהם נישט זיין לאנגווייליג זיך אוועק-געשטעלט ביים פענסטער קוקען אויף די דורכגע-הער. פלוצים האט ער בעמערקט ווי עס קומט אן זיין כלה אין דער געזעלשאפט פון א צווייטען יונ-גערמאן, זיין קאנקורענט. וויכער האט נישט לאנג געטראכט און זיך ארויסגעווארפען פון פענסטער פון ערשטען שטאק אויף דער גאס.

דער רעטונגס-ראט האט בעקומען שווערע וואונ-דען אין קאפ. די פאנאטאריע האט איהם ערטיילט די ערשטע הילף און אפגעפיהרט אין שפיטאל.

א גרויסע וואלד-שרפה.

אין דער פערגאנגענער נאכט איז אין דארף „זרוני", לענטשיצער פאוויאט, אויסגעבראכען א גרויסע שרפה. עס האט געברענט דער וואלד, וואס געהערט צום ערד-אייגענטימער וולאדיסלאוו בעט-טיכער. כדי צו לאקאליזירען דאס פייער זענען אנ-געקומען די ארטיגע פייערלעשער און גרופען פוי-ערען. די אקציע האט געדויערט די גאנצע נאכט און ערשט אינדערפריה, האט זיך איינגעגעבען דאס פייער צו לאקאליזירען.

עס זענען פערברענט געווארען 50 מארגעס וואלד אין דער ווערט פון 100 טויזענד זלאטעס. בעת דער דורכגעפיהרטע אויספארשונג איז פעסט געשטעלט געווארען, אז די סיבה פון די שרפה איז א אונטערצינדונג. די פאליציי פיהרט א ווייטערדיגע אויספארשונג.

אין „ארט"

שטורעמט מיט „שושנת יעקב"

דער איצטיגער 6-טער פראגראם א. נ. „שו-שנת יעקב", וואס געהט שוין א וואך צייט, האט אזא ריזיגען דערפאלג, וואס האט איבערגעשטיגען אלע דערווארטונגען.

די גאנצע וואך ווערט געשפילט ביי אויספער-קויפטע הייזער, און כמעט אלע נומערען ווערען אויפגענומען מיט דונערדיגע אפלאדיסמענטען.

אויב דער ראיינער פראגראם האט א שטיקעל חסרון, איז עס נאר דאס, וואס... די כלה איז צו שיין!

די נומערען זענען איינס און איינס — פערעל פון כריליכער פאלקס-טימליכקייט, פון געזונדטען הומאר, פון טאנץ, געזאנג און בורלעסק.

לעצטענס איז דעם „ארט" ווידער אויסגע-קומען בייצושטיין א שטיקעל נסיון, ער האט בע-קומען א קאנקרעטען פארשלאג אויף זעהר גוטע בעדינגונגען, דורכצומאכען א טורנע איבער לעט-לאנד, און צו שפילען א לענגערע צייט אין רינא, און „נרן" זענען אפילו אויך אנגעזאגטען געווארען בלומען, באנקעטען, אקארעמיעס, פייערונגען, און אנדערע „ויכוחקייטען", אבער די לייטונג האט דעם פארשלאג אפגעווארפען מיט דעם מאטיוו, אז דער-וויל פיהלט זיך דער „ארט" נישט שלעכט אין דער ראליע פון א נביא אין דער אייגענער שטאט.

דער לאדזער יודישער עולם פון אלע שיכטען און גרופירונגען ווייזט דאך ארויס אזוי פיל האר-ציגע צוגעבונדענקייט צו איהר אייגען קינד, אזוי פיל התלהבות און זארגפעלטיגקייט, אז דער „ארט" טאר נאך נישט דערוועגן טראכטען וועגן אוועקפאה-רען פון דער היים!

גאסטראלען פון בעטי קעניג אין יודיש. טעאטער

שבת הויבען זיך אן אין פילהארמאניע די גאסטראלען פון דער אמעריקאנער סוברעטין, דאס לאדזער קינד, בעטי קעניג, וועלכע האט בעקומען די אנערקענונג פון דער גאנצער אמעריקאנער פרע-סע. די ערשטע פיעסע פון בעטי קעניג אין לאדז, שבת נאכמיטאג, וועט זיין „חצקעלע כל-בו'ניק", וואס איז פון כמה יאהרען די קרוין-ראלע פון דער ארטיסטין.

אויסערדעם ווערט שבת און זונטאג אין אווענד געגעבען די זעלטען מוזיקאלישע פיעסע „סי-בירער חתונה", וועלכע האט געהאט דעם גרעסטען ערפאלג אויף די איראפעאישע און אמעריקאנישע בינען. דאס לאדזער טעאטער-פובליקום ווארט מיט אונגעדולד אויף די גאסטראלען פון בעטי קעניג.

—:o:—

די גנבה אין קויש.

דער אייגענטימער פון א מעבלירטען צימער אויף נאפיערקאווסקי 10, אנטאני נאווינסקי, ארויס-געהענדיג נעכטען פון זיין צימער, האט ער בעפוילען דער דינסט, זי זאל דאס צימער אויפרוימען. די דינסט מאגדאלענא קאטשעווסקא האט זיך מאיע פאלד גענומען צו דער ארבייט. בעת'ן אפרוהען זיך האט זי בעמערקט אונטער נאווינסקי'ס בעט א עלעגאנטע וואליזע און ס'האט זיך איהר פערגלוסט צו זעהען, וואס אין איהר געפינט זיך. אויפמאכענ-דיג די וואליזע, האט די דינסט דארט דערזעהן א פעקעל געלד.

ווען ה' נ. איז געקומען אהיים האט ער דער-זעהען, אז עס פעהלט א טייל פון געלד און האט וועגען דעם גלייך מיטגעטיילט דער פאליציי. בעת דער רעוויזיע האט די פאליציי געפונען אין דער דינסט'ס קויש דאס צוגעגנב'עטע געלד. די דינסט האט זיך מודה געווען אין דער גנבה און איז ארעסטירט געווארען.

הולע קבצן!..

אבער האבען מיר דאס היינטיגע וואך געהאט אן עין-הרע א ליכטיגע וואך, אויף אונזערע אלע נוטע פריינד געזאגט. ס'איז געווען אגיל ואשמח'דיג, שמחות איבער שמחות. פון אלע זייטען האט מען געזונגען שירות ותשבחות, מ'האט אונז פשוט בעשאטען מיט קאמפלימענטען.

די „אגודה", מקבל פנים זייענדיג דעם גרויסען גאסט דעם פיעטרקאווער רב, האט אנב אורחא, אין איהר קבלת-פנים-מודעה, אונז צו-געווארפען א חניפה'לע און האט אנגערופען לאדז — „די שטאט פון ליבע צו תורה" (ווי געפעהלט אייך עפעס לאדז דער מקום תורה...)

דער ציוניסטישער צוואכענפאהר, וואס דאס נעמאכט אונזער שטאט פאר די צווייטע לאד-קארנא, האבען אויף זייער אקארעטיע אין „פיל-הארמאניע" אויסגעדריקט זייער סימפאטיע פאר לאדז, און האבען לאדז אנגערופען: די שטאט פון ארבייט, וואו מ'קאן אפילו מאכען א יש מאין... (ווי געפעלט אייך דער קאמפלימענט...)

היינט דער קאמיטעט, וואס בעשטימט די יעהרליכע ליטעראַרישע פרעמיע פון דער שטאט לאדז, האט די דאזיגע פרעמיע בעשטימט פאר דעם לאדזער דיכטער דעם יונגען יוליאן טובים (איז דאס א קנאפע שמחה?)

א חוץ דעם האבען מיר דאך די וואך עפעס נעהאט דעם כבוד, אז דער אפגאניסטישער קעניג אמאנולאה איז דורכגעפאהרען לאדז שלאפענדיג (קאן מען דאס, דאכט זיך, אויך נישט אוועקמאכען מיט'ן האנד...)

יא, און עיקר שכחתי, עפעס א קלייניגקייט צו זאגען אזא שמחה, וואס מיר האבען די וואך געהאט דעם יובילעאום פון אונזער ליבען יצחק קאצענעלסאן.

און על כולם האט דער טעאטער „ארט" אונז צוגעשפילט דעם „שושנת-יעקב"... דא איז שוין די שמחה גאר פארפילט געווארען.

הכלל יודען, ווי איהר הערט און ווי איהר זעהט, איז אונז די וואך געווען גוט, וואס גוט הייסט, און איך וואלט געווען מורא געהאט פאר א ליטישע עין-הרע דאס גאר מפרסם ברבים צו זיין, ווען נישט די מרה שחורה, וואס מיר איז פלוצים אנגעפאלען, ווען איך האב דערזעהן דעם „נאקאז פלאט-ניטשי" פון מיין „אבראטאווי"; וואס האט איינגע-שלינגען אלע שמחות צוזאמען אזוי, אז ס'איז ביי מיר, פון די אלע פיינע זאכען, קיין זכר נישט געבליבען, אזוי ווי פרעה'ס מאגערע קוה, וואס האבען איינגעשלינגען די פעטע קיה ולא נודע כי באו אל קרבינה ס'איז אפילו קיין סימן נישט געווען, אז זיי האבען זיי אויפגעגעסען.

מ'דערצעהלט, אז צו א גרויסען באנקיר איז געקומען צו נאכט זיינער א גוטער פריינד פון א קליין שטעטעל און, אז ער האט דערזעהן די גרויסע ביכער פון זיין קאנטאר, איז ער נתפעל געווארען פאר די גרויסע געשעפטען, וואס זיין פריינד דער באנקיר מאכט.

דער באנקיר האט פערשטאנען זיינע רעיונות און האט זיך צו איהם אנגערופען:

— ווער נישט אזוי נתפעל פאר מיינע גרויסע קאנטא-ביכער, מיין ווייב האט א קליין ביכעלע, שלינגט עס איין מיינע אלע גרויסע ביכער...

אי, דאס קליינע ביכעלע; דער „נאקאז פלאט-ניטשי"....

שר של אש.

—:o:—

ער קומט קויפען מיט פאלש-געלד.

(—) נעכטען פרייטאג איז אין געוועלב אויף נאוואזאוושעזסקא 41 אריינגעקומען א יונגערמאן און איינגעקויפט זעמעל, פוטער און ווורשט. נאך דעם בעצאהלט מיט א 5 זלאטע באנקנאט.

דער אינהאבער פון געוועלב האט גענוי בע-קוקט דעם באנקנאט און בעמערקט, אז ער איז פאלש, האט ער געגעבען אנ'אנדערן. דער יונגער-מאן האט ארויסגענומען א צווייטען באנקנאט, א-בער אויך דער איז געווען פאלש, דער יונגערמאן האט שוין אבער נישט געווארט מען זאל איהם היי-כען געבען אנ'אנדערע מטבע, ער האט נעכאפט דאס איינגעקויפטע פעקעל, איבערגעלאזט די צוויי פאלשע באנקנאטען און איידער דער געוועלבער האט זיך אומגעקוקט, איז ער נעלם געווארען.

דער געוועלבער האט אריינגערופען א פאליי-ציאנט איהם איבערגעגעבען די פאלשע פינפערלעך און דערצעהלט די גאנצע געשיכטע. די פאליציי האט אונטערגענומען אנ'אויספארשונג.

פון הונגער און נויט.

אויפ'ן באהנהויף לאדז—קאליסקא איז אר-וועקגעפאלען פון חלשות דער 18-יעהריגער הייט-לאזער טארעאוש דווראטשעק. די פאנאטאריע האט איהם אפגעפירט אין שפיטאל.

נור 1 רעקלאמע-חודש!

איך מאך דערמיט בעקאנט דאס געעהרטע פובליקום, אז נאך א גרינד-ליכען רעמאנט, האב איך ביי מיין קינסטלעריש-פאטאגראפישען אטעליר ערעפענט

א ספעציעלען פארטרעטען-אנשטאלט,

וואו עס ווערען אויסגעפערטיגט די שענסטע פארטרעטען לויט דער נייעסטער פאטא-טעכניק צו שטוינענד ביליגע פרייזען:

א פארטרעט 40 X 30 מיט פאספארטו און ראהם נור 13.50 זל.
„ 50 X 40 „ „ „ „ 20.— „

די אויפנאהמען צו פארטרעטען ווערען געמאכט גענצליך אומזיסט.

מיט אכטונג

נוצט אויס די געלעגנהייט!

קונסט פאטאגראפישער און פארטרעטען אטעליער

„PARISIEN" wł. H. Sroka

Łódź, Brzezińska 69. צופאהר מיט'ן טראמוואי נומ' 1.

נעכטיגע פייערליכקייטען לכבוד דעם 3 מאַי.

(ב) נעכטען, אין דעם יום-טוב פון 3 מאַי גאָט די שטאָט אויסגעזעהן ב'אמת יום-טוב'דיג, בעצירט מיט ווייס אַמאַראַנט-פעהנער די טוירען פון אַלע הייזער, די באַלקאָנען פון פיל הייזער איבערהויפּט אויף דער פּיעטרקאָווער ספּעציעל דעקאָרירט.

9 אַ זייגער אינדערפריה האָבען אין דער ריכטונג צו דער קאַטעדרע פון סטאַניסלאַוו קאָסטקע אָנגעהויבען זיך צו ציהען לאַנגע רייהען פון שול-יוגענד, אָפּטיילונגען פון מיליטער-פאַרבערייטונג, מיליטער, צעכען א. ק. ג.

11 אַ זייגער איז אין דער קאַטעדרע פאָרגעקומען אַ פייערליכער גאָטעסדינסט אין דער געגענוואַרט פון פאָרשטעהער פון דער מאַכט און פון די ברייטע געזעלשאַפטליכע מאַסען.

ביינאַכט האָבען זיך אויף רוג פּשעיאַזד און רוג פּיעטרקאָווער פערזאַמעלט די פאָרשטעהער פון דער מאַכט און עס איז פאַר זיי אַ דורכגעגאַנגען די דעפילאַדע.

עס זענען אָנוועזענד געווען: וואָיעוואָדע יאַשטשאָלט, גענעראַל מאַלאַכאָווסקי, געריכטס-פּרעזעס בעלזשינסקי, פּראָקוראַר שמיד, קיראַטאַר ריניעוויטש, פּרעזעס טאָוואַרניצקי, רעגירונגס-קאָמיסאַר סטשעמינסקי, סטאַראָסטא זשעווסקי, פּאָסט-דירעקטאָר פּלוצעניק, פּאָליציי-קאָמענדאַנט ניעדזשיעלסקי, נאַד-קאָמיסאַר איזשידאָרטשיק, פּרעזעס פון שטאָט-ראַט האָלצגרעבער דירעקטאָר זאַלעווסקי און פאָרשטעהער פון פייערלעשער וואַגנער, יאַשינסקי און וואַלטשינסקי, פאָרשטעהער פון דער יידישער געמיינע, פון דער נ.פּ.ר. פּאַרטיי, דער פראַנצויזישער קאָנסול סאַלאַדין, פאָרשטעהער פון די אינדוסטריעלער און פערשידענע קאָרפּאָראַציעס.

ביי די קלאַנגען פון די אָרקעסטערן איז אַדורכגעגאַנגען די דעפילאַדע פון 28 און 31 פּולקען, פון טעכנישען מיליטער, לייכטע און שווערע אַרטילעריע, רייטער און פוס-פּאָליציי און ראָוועריסטען.

אונטער'ן אָנפיהרער פון די קאָמענדאַנטען בראַהמאַן און שייבלער האָבען דורכדעפילירט אַלע אָפּטיילונגען פון די פייערלעשער, פון די פרייוויליגע, פאַבריקס-פייערלעשער. נאָכדעם זענען געגאַנגען די אָפּטיילונגען פון מיליטערישען פאָרבערייטונג, שטשעלצעס און ענדליך די צעכען.

בעת דער גאַנצער צייט פון דער דעפילאַדע האָט די פּאָליציי געהאַלטען אָרדנונג.

אין דער אַלט-שטעטישער שוהל, אויף וואָלבאָרסקאַ, איז נעכטען צוליב'ן יום-טוב פון 3. מאַי, פאָרגעקומען אַ פייערליכע תפלה, אויף וועלכער עס זענען בייגעוועזען פאָרשטעהער פון דער ציווילער און מיליטערישער מאַכט.

אין שטאָט-ראַט

אין דעם שעהן-דעקאָרירטען זאַל פון שטאָט-ראַט איז 4 נאָכמיטאָג פאָרגעקומען אַ פייערליכע זיצונג צו וועלכער עס זענען געקומען פאָרשטעהער פון דער מאַכט מיט דעם וואָיעוואָדע בראַש, פון דער מיליטער מאַכט גענעראַל מאַלאַכאָווסקי, בישאָף טימעניעצקי, פּרעזעס פון קרייז-געריכט בעלזשינסקי, פּרעזעס טאָוואַרניצקי, רעגירונגס-קאָמיסאַר סטאַראָסטא זשעווסקי, פּרעזידיום פון מאַגיסטראַט שטאָט-ראַט, ראַטמענער, לאַווניקעס, פיל געסט, ווי אויך די משפּחה און פּרעהרער פון לאָרעאַט יוליאַן טובים.

די זיצונג האָט געעפענט אינזש. האָלצגרעבער, דער אָרקעסטער האָט געשפּילט דעם פּוילישען הימן. דער פּרעזידענט האָט אַדורכגעלייענט דעם אַקט פון איבערגעבען די ליטעראַרישע פּרעמיע דעם דיכטער יוליאַן טובים. טובים האָט געענטפערט מיט אַ שעהנע רעדע. דאַן איז נאָך פאָרגעקומען אַ קאָנצערט-טייל.

דעמאָנסטראַציע.

די נ.פּ.ר.-ישע און כאַדעקישע פּראָפעסיאָנעלע פעראייניגען האָבען איינגעאָרדענט אַ דעמאָנסטראַציע, וועלכע איז געגאַנגען דורך גלובנאַ און פּיעטרקאָווער גאַס. די נ.פּ.ר.-ישע דעמאָנסטראַציע איז געווען זעהר אַ קליינע און בראש פון איהר זענען געגאַנגען די ראַטמענער, פּיכנאַ, וואַשקעוויטש און וואָיעוואָדזקי. אַ גרופּע אַרבייטער האָבען געטראָגען אַ שוואַרצע פאָהן, הינטער זיי איז געטראָגען געוואָרען אַ טראַנספּאַראַנט מיט דער אויפשריפט „דער סאָציאַליסטישער מאַגיסטראַט האָט אונז אַרויסגעוואָרפען פון דער אַרבייט" און ווייטער אַ טראַנספּאַראַנט פון אַן אַרבייטסלאָזען מיט דער אויפשריפט: „מיין אָרט האָט פערנומען אַ „זשיד" פון „בונד".

אויף די כאַדעקישע דעמאָנסטראַציע איז געווען אַ נישטיגע.

פייערליכע גאָטעס-דינסט אין דער אַלטשטעטישער שוהל לכבוד דעם 3 מאַי.

נעכטען איז אין דער אַלטשטעטישער שוהל פאָרגעקומען אַ פייערליכע תפלה לכבוד דעם 3-טען מאַי.

אויף די פייערונג זענען געווען אָנוועזענד די ה"ה נוטעק און רעפערענט שפּער.

מצד דער שטעטישער סטאַראָסטע — ה' עהרליך, מצד דער ר.א.ק. — אַ מאַיאָר מיט אַ פּאָרוטשניק; מצד'ן פּרעזידיום פון שטאָט-ראַט — ראַטמאַן מ. פיין. די קהלה איז געווען פאַרטראָטען דורך די ראַטעס: ראַטמאַן מינצבערג, ראַטאַר בערנער, פּליוואַצקי, סענאַטאַר בורזינער, רום, און דעם סעקרעטאַר נאַרעל.

חזן יאַסעלעוויטש האָט געזונגען עטליכע תפלות און בעגלייטונג פון כאָר, און נאָכדעם האָט דער פּרעזעס מינצבערג געהאַלטען אַ דרשה אין פּויליש. די פייערונג האָט זיך געענדיגט מיט'ן געזאַנג פון'ם פּוילישען נאַציאָנאַלען הימן.

די יודישע קהלה-פערוואַלטונג האָט בעקומען צוגעשיקט אַ לאָזשע צו דער פייערליכער פאָרשטעלונג אין פּוילישען טעאַטער, די פאָרשטעלונג האָבען בייגעוואוינט די ראַטעס מינצבערג, נייטאַן און סעקרעטאַר נאַרעל.

ווער קאָן זיך אָפּזאָגען פון אַ נדבה פאַר'ן גרעסטען מרכז התורה
ישיבת חכמי לובלין

בקשות וועגען צאָהלען אויף ראַטעס די קאָמונאַלע שטייערען.

(ט) אַ גרויסע טייל קאָמונאַלע שטייער-צאָהלער געבען אָן רעקורסען און בקשות וועגען ערלויבען זיי צו צאָהלען אויף ראַטעס ערשט דאַן ווען זיי בעקומען שוין מיטטיילונגען וועגען ליציטאַציע אָדער ווען דער סעקוועסטראַטאָר קומט שוין.

צוליב דעם מעלדעט די היגע שטייער-מאַכט, אַז מיט בקשות וועגען די ענינים דאַרף מען זיך מעלדען בעצייטענס, נישט וואַרטענדיג ביז עס קומט אַ מעלדונג וועגען סעקוועסטראַציע; דערביי דאַרפען די בקשות ווערען אַריינגעגעבען מיט ראַקומענטען בעגרינדעטע מאָטיוון.

גלייכצייטיג מאַכט דער שטייער-אַמט ביים מאַגיסטראַט בעקאַנט, אַז צום צווייטען מאָל בקשות וועגען צולייגען דעם שטייער אויף ראַטעס, ווען מען האָט צום ערשטען מאָל צום טערמין נישט בעצאָהלט וועלען בשום אופן נישט בעריקזיכטיגט ווערען.

ביי דער געלעגענהייט ווערען די שטייער-צאָהלער אינפאָרמירט, אַז זיי בעצאָהלען פאָלגענדע קאָסטען אַלס סעקוועסטראַציע-אָפּצאָהל: נאָכ'ן בעקומען דעם „נאַקאַז", פאַר דעם אַרורכפיהרען די עקזעקוציע — 1 פּראָצענט פון דעם חוב; נאָך דער עקזעקוציע — 5 פּראָצענט פונ'ם חוב; אַ האַלבען פּראָצענט פאַר'ן אַרויסשיקען דעם מאַהנונגס-בריף און די קאָסטען פאַר ליציטאַציע-אַנאָנסען.

וועגען 8-שעה'דיגען אַרבייטס-טאָג
גרויסער מיטינג פון האַנדעלס-אָנגעשטעלטען-פעראיין.

דינסטאָג, דעם 25-טען אַפּריל איז, לויט דער איניציאַטיווע פון דער געמישטער קאָמיסיע ביים פעראיין פון די האַנדעלס-אָנגעשטעלטע (קאָשטשושקי 21 צו קעמפען געגען דעם עובר זיין אויף דעם 8-שעה'דיגען אַרבייטס-טאָג, איינגעאָרדענט אַ גרויסען מיטינג.

ווי גרויס די פעראינטערעסירונג פון די האַנדעלס-אָנגעשטעלטע איז צו דער ראַיגער פראַגע בעווייזט דער פאַקט, אַז צו דעם מיטינג האָט זיך געמאָלדען אַ זעהר גרויסע צאָהל האַנדעלס- און ביוראָ-אָנגעשטעלטע.

אויפ'ן מיטינג זענען אַרויסגעטרעטען מיט רעדעס מיטגלידער פון דער פעראיינס-פערוואַלטונג, פאָרשטעהער פון די אָרגאַניזירטע סעקציעס און פון פערשידענע האַנדעלס-בראַנזשעס.

נאָך אַ לעבהאַפטער דיסקוסיע איז אָנגענומען געוואָרען אַן ענטשפּרעכענדע רעזאָלוציע.

אין דער רעזאָלוציע ווענדען זיך די פערזאַמעלטע צום מאַגיסטראַט, וועלכער איז געוועהלט דורך אַ מעהרהייט פון אַרבייטער און אָנגעשטעלטע, אַז ער זאָל אונטערנעהמען אַן אינטערווענץ וועגען אָפּהיטען דעם געזעץ פון דעם 8-שעה'דיגען אַרבייטס-טאָג אויפ'ן שטח פון לאָדז.

אַלגעמיינע יעהרליכע פערזאַמלונג פון שניידער-מייסטער-פעראיין

די פאָריגע וואָך איז, אונטער דעם פאָרזיץ פון ה' מאַרטקאָוויטש, פאָרגעקומען די יעהרליכע אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון פעראיין.

דער בעריכטס-אָבגעבער ה' קאַזשמיערסקי האָט אָנגעוויזען, אַז דער פעראיין האָט אין דעם יאָהר בעהאַט דורכצומאַכען זעהר פיל שוועריגקייטען. ס'זענען געמאַכט געוואָרען אַלע פאַרבערייטונגען צו דער גרינדונג פון קאָאָפּעראַטיוו פון שניידער-צודאַטען, נאָר צוליב דער פּאַסיווער האַלטונג פון אַ גרויסען טייל מיטגלידער איז דער קאָאָפּעראַטיוו נישט בעעפענט געוואָרען. די געשאַפענע פערזיכערונגס-קאַסע ביים פעראיין, האָט זיך טיילווייז איינגעגעבען. די פּראָיעקטירטע צושנייד-שולע ווערט בעשאַפען אין פערבינדונג מיט די געזעלשאַפט „אָרט". די פערוואַלטונג האָט זיך אויך בעמיהט, ווי ווייט מעגליך צו בעשיצען די מיטגלידער פון די שטייער-לאַסטען. אויפ'ן עקאָנאָמישען געביט איז געקומען צו אַ שטאַרקע סאָלידאַריטעט צווישען די מיטגלידער, אַזוי אַז עס איז צו האָפען דאָס אין דער צוקונפט וועט קומען צו אַ פערבעסערונג אין פאַך. נאָך דער דיסקוסיע אַרום בעריכט איז אויסגעדריקט געוואָרען די פערוואַלטונג צוטרויען.

די נייע געוועהלטע פערוואַלטונג בעשטעהט פון ה"ה קאַזשמיערסקי (פּרעזעס) הערשקאָוויטש, גלאַטמאַן, (וויצע-פּרעזעסען) ראָזענשטיין (סעקרעטאַר) בעסער (קאַסירער) וואַלקאָוויטש (ווירטשאַפטס-פיהרער) צאַריסקי, ברייטשטיין, נענקינסקי, וואַלצמאַן הערשקאָוויטש מ. און א. קאַטשקאַ, קאַנדידאַטען: כּודי רודניצקי זיידערמאַן. רעוויזיאָנס-קאָמיסיע: נעלאַסען, ש. קאַטשקאַ, און קאַזאַנאָווסקי.

אויפטריט פון אַרטיסטען פון דער ווילנער טרופּע
שבת פאַרמיטאָג אין פילהאַרמאָניע-זאַל.

דעם היינטיגען שבת פאַרמיטאָג וועט אין פילהאַרמאָניע-זאַל פאָרקומען אַן אויסערגעוועהנליך אינטערעסאַנטער וואָרט-קאָנצערט, אין וועלכען עס וועלען זיך בעטייליגען די אָנגעזעהענע אַרטיסטען פון דער „ווילנער-טרופּע" מרים אָרלעסקאַ, י. ווייסליך און י. קאַמיען.

אויפגעפיהרט וועט ווערען 1. אַקט פון לייוויקס „גולם" „ס'ברענט" אַן איינאַקטער פון י. ל. פּרץ, „יודישער קאָזאַק" פון שלום אַש, „ס'פליגען" פון שלום עליכם, „אַ גלגול פון אַ ניגון" פון י. ל. פּרץ.

אַ חוץ דעם וועט די בעקאַנטע אַרטיסטין און בעגאַבטע רעציטאַטאָרין פר' אָרלעסקאַ פאָרשפּילען אַ גאַנצע רייהע געדיכטען פון פערשידענע פּאָעטישע ווערק.

דעם דאָזיגען אינטערעסאַנטען ליטעראַרישען פריהמאָרגען אָרדענט איין דער פאָלקס-אוניווערזיטעט ביי דער קולטור-ליגע. און כדי מעגליך צו מאַכען די ברייטסטע מאַסען צו האָבען אַ גייסטיגע הנאה פון דעם שפּילען פון די אַרטיסטען פון ווילנער טרופּע איז בעשטימט געוואָרען אַ ביליגער פּרייז אויף בילעטען.

תלמוד-תורה מיט הצלות נפשות צוזאַמען אין
ישיבת חכמי לובלין

נייע פערוואַלטונג פון יואוועליר-זייגער-מאַכער און גראַווירער-פעראיין.

זונטאָג דעם 29 אַפּריל איז פאָרגעקומען די יעהרליכע אַלגעמיינע פערזאַמלונג אויף וועלכער עס איז אויסגעוועהלט געוואָרען אַ נייע פערוואַלטונג.

די פערוואַלטונג האָט זיך קאָנסטיטואירט אויף פאָלגענדען אופן:

אַלס פּרעזעס איז אויסגעוועהלט געוואָרען פּיאַלקאָ; וויצע פּרעזעסען — סענדאָווסקי און פּעשעס; קאַסיר — יאַסקאָוויטש; סעקרעטאַר — שטיפּס; פערוואַלטונגס מיטגלידער: סאָלאָוויטשיק, גורפינקעל, קאָרנבלום; קאַנדידאַטען — עדעליסט און צווייבענבאַום.

די אַקציע צו פערענדיגען „ישיבת חכמי לובלין"
גרויס אינטערעס צום רעפעראַט פון פּיעטריקאָווער רב

די אַקציע אויף צו פערענדיגען די לובלינער וועלט-ישיבה, געהט מיט ריזען-ערפאָלג פאָראויס. צעהנדלינגער יודישע בעלי-בתים מעלדען זיך מאַנסענליך צום פּיעטריקאָווער רב און געבען ביי רחבה זייערע נדבות. בכלל האָט דער אינטערעס פאַר'ן גראַנדיעזען ישיבה-ווערק זיך פערשפּרייט צווישען אַ אַלע שיכטען פון יודישען לאָדז. ס'הערשט די איבערצייגונג אין די ברייטסטע יודישע קרייזען, אַז דאָס שאַפען פון אַזאַ מרכז-התורה פאַר'ן פּוילישען יודענטום איז נישט בלויז דרינגענד נויטיג, כדי דעם תורה-גייסט צו שטאַרקען, נאָר אויך פון היסטאָרישער בעדייטונג פאַר'ן יודישען כלל אין פּוילישען לאַנד בפרט.

דאָס וואַרימע אָפּרופען זיך פון די יודישע מאַסען אין אונזער שטאָט במשך די פּאָר טעג, גאַראַנטירט פולשטענדיגען דעם ערפאָלג פון דער אַקציע.

*

דער רעפעראַט פון פּיעטריקאָווער רב, ר' מאיר שפּירא אין „פילהאַרמאָניע" זאָל דעם קומענדען זונטאָג האָט אַרויסגערופען אין אַלע קרייזען פון יודישען לאָדז אַ אומגעהויערען אינטערעס.

באַנקראָט פון אַן אַפּטייק-סקלאַד

די האַנדעלס-אָפּטיילונג ביים קרייז-געריכט האָט בעהאַנדעלט די בקשה פון דער פירמע „סקלאַד אַפּטעטשני און פּערפומעריע מיעטשיסלאַוו זשעווסקי" (אַנדזשעיאַ 2) וועגען ערקלערען די פירמע אַלס באַנקראָט.

דאָס געריכט האָט בעשלאָסען די פירמע צו ערקלערען באַנקראָט פון דעם 5-טען אַפּריל 1928; אַלס געריכטס-קאָמיסאַר בעשטימען דעם האַנדעלס-ריכטער קאָנסטאַנטי קאָזיצקי; אַלס קוראַטאָר דעם אַדוואָקאַט וואַצלאַוו אַפּאַלינסקי. פערזיגעלט אַלע לאַגערען, קאַנטאָרען, קאַסעס, דאָקומענטען, רעגיסטערס. פאַכירען א. ד. גל. און די זאַכען, וואָס געהערען צו מיעטשיסלאַוו זשעווסקי און זיינע שותּפים; פערצייכענען דעם אורטייל און דעם אָפּשריפט פון דעם משפּט מיטצוטיילען דעם פּראָקוראָר ביים קרייז-געריכט.

צוזאַמענפאָהר
פון די אַרבייטער אין די אינסטיטוציעס פון עפענטליכען געברויך.

(ב) נעכטען האָט זיך אין לאָדז אָנגעהויבען דער צוזאַמענפאָהר פון די אַרבייטער און די אינסטיטוציעס פון עפענטליכען געברויך.

די פייער'יגע ערעפנונג איז פאָרגעקומען אין שטעטישען טעאַטער צום צוזאַמענפאָהר זענען געקומען רעלעגאַטען אויך פון דייטשלאַנד, האָלאַנד, שוועדען, טשעכאָסלאָוואַקיען.

די בעגריסונגען, האָט ס'האָבען געהאַלטען די אויסלענדישע דעלעגאַטען זענען איבערגעזעצט געוואָרען אויף פּויליש צווישען די דעלעגאַטען געפינען זיך די דעפּ. קאָוואַלסקי און שטשערקאָווסקי. אין אָוונט איז אין קאַמער-טעאַטער פאָרגעקומען אַ פייערליכע פאָרשטעלונג פאַר די דעלעגאַטען.

געסט אין לאָדז.

אין לאָדז וויילט איצט דער בעקאַנטער יודישער אַרטיסט מ. פּאָלאַקאָוו, פּאָלאַקאָוו האָט בעזוכט אונזער רעדאַקציע און די דאָרטיגע נעשמועסט מיט אונזערע מיטאַרבייטער וועגען פערשידענע טעאַטער-ענינים, ה' פּ. איז געקומען קיין לאָדז וועגען רעאַליזירען געוויסע טעאַטער-פּלענער.

* * *

די וואַרשאַווער שריפטשטעלער, לאַזאַר קינדער, וועלכע זענען געקומען קיין לאָדז צו דער יובילעאום-פייערונג פון יצחק קאַצענעלסאָן, און נעמליך י. מ. ניימאַן, הערשעל'ע, לוטשינער פעסימיסט האָבען נעכטען בעזוכט אונזער רעדאַקציע און אַ לענגערע צייט פערבראַכט אין אַ געמיטליכען חברישען שמועס מיט'ן רעדאַקציע-קאָלעגיום וועגען די „אַלטע גוטע צייטען אין לאָדז".

פון דער ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע.

מאָרגען, מוצאי שבת 9 אַ זייגער קומט פאָר אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אַ פערזאַמלונג וועגען אַקטועלע ציוניסטישע פראַגען. רעפערירען וועלען רעד. י. אוגער און מ. לימאַן.

דער אַריינגאַנג צו דער פערזאַמלונג איז פריי.

*

דער לעזע-זאַל, וואָס איז געעפענט געוואָרען אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע, ציהט צו וואָס אַמאָל אַ גרעסערע צאָהל לעזער. דער לעזע-זאַל איז אָפען יעדען טאָג, אויסער פרייטאָג, פון 8 ביז 10 אָוונד.

*

די העברעאישע ביבליאָטעק „עבריה" אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע איז אָפען יעדען זונטאָג, דינסטאָג און דאָנערשטאָג פון 6 ביז 8 אָוונד.

120 רבנים און רביים שליט"א, 50 טויזענד יודען פון גאַנץ פּוילען האָבען אַנטייל גענומען אין דער גרונדשטיין-פייערונג פון
ישיבת חכמי לובלין

יובילעאום-פייערונג פון יצחק קאצענעלסאן

דאס יודישע לאדז האט אפגעגעבען גרויס כבוד איהר דיכטער.

מיטוואך אווענט איז אין דער „פילהארמאניע" פארגעקומען די פייערונג פונ'ם דיכטער יצחק קאצענעלסאן 25 יאהר שריפטשטעלערישער טעטיגקייט.

דער זאל פון „פילהארמאניע" איז געווען איבערפולט מיט א 2 טויזענד קעפיגען עולם, וואס איז אין א פייערליכער שטימונג געקומען צו בעעהרען דעם בעליבטען דיכטער.

אין פרעזידיום זענען געווען די ה"ה ליסאן און רוסיטאוו, אלס פארשטעהער פון יובילעאום-קאמיטעט, די רעדאקטערען י. אונגער, לאזאר פוקס, קאהאן, דיכטער משה בראדערזאן, די עלטערן פון יובילאר, או ךדי געסט פון ווארשא דיכטער יעקב פיכמאן, ד"ר י. גאטליב, רעדאקטער העפטמאן, י. מ. ניימאן, אדוואקאט לעווינזאן און ח. ל. זשיטניצקי.

ווען דער יובילאר בעווייזט זיך אויף דער טריבונע ארדענט אהם איין דער עולם א גוואלדיגע אוואציע.

ה' לימאן עפענט די פייערונג מיט א קורצער כאראקטעריסטיק פונ'ם יובילאר, דעם „דיכטער פון פריהלינג". ער בעגריסט דעם פערטרעטער פון ווארשאוער ליטעראטען פעראיין ה' פיכמאן, וואס רעדט אויף אויך אין נאמען פון וויכערונגס-אמט ה' פילעצקי, די דעלעגאציעס און געסט, און ערטיילט דאס ווארט דעם פארזיצער פון ליטעראטען און זשורנאליסטען-פעראיין רעד. י. אונגער.

נאכדעם בעקומט דאס ווארט דער העברעאישער דיכטער יעקב פיכמאן פון א"י, וועלכער גיט א גרעסערע אבהאנדלונג וועגען קאצענעלסאנ'ס שאפען.

י. מ. ניימאן דערצעהלט א ביסעל פערזענליכע זכרונות וועגען קאצענעלסאן דעם לעהרער און פריינד פון די יונגע.

אין נאמען פון ציוניסטישען צענטראל-קאמיטעט אין פוילען בעגריסט דעם יובילאר רעד. העפטמאן און נאכדעם האלט א בעגריסונג אין נאמען פון ווארשאווער ליטעראטען און זשורנאליסטען פעראיין און ווארשאווער פ.ע.נ-קלוב ד"ר י. גאטליב.

אדוו. לעווינסאן און שריפטשטעלער ח. ל. זשיטניצקי דערצעהלען וואַרים און שילדערען מיט העלע פארבען די פערזענליכע מעלות פונ'ם חתן-היובל.

אין נאמען פון צ. ק. פון דער „התאחדות-פארטיי" בעגריסט ד"ר טארטאקאווער. אין נאמען פון סינדיקאט פון די זשורנאליסטען אין לאדז (פוילישע דייטשע יודישע מיטגלידער) האט בעגריסט רעדאקטאר לאזאר פוקס.

רעדאקטער פוקס אונטערשטרייכט דעם גליקליכען צושטאנד אין לאדזער זשורנאליסטען-סינדיקאט, וואו די יודישע פוילישע און דייטשע זשורנאליסטען האבען איינגעשטעלט אנ'אמת-קאלעגיאלע בעציהונג צווישען זיך. ער בעצייכענט בּיי דער געלעגענהייט די סימפאטישע שטריכען פון אונזער שטאט לאדז, וועלכע שמ'ט בלויז אלס א שטאט פון קאמנארנע מוחות, פון רויך און מאשינען. לאדז איז ליבער אין סימפאטישער פון אנדערע שטעט מיט פיל זאכען און אויך מיט די צווישען-בעציהונגען און געוויסער טאלעראנץ צווישען יודען און נישט יודען.

דער רעדנער דערמאהנט די גרויסע אינטעלעקטועלע כוחות, וועלכע לאדז האט אויפגעכאוועט און שטעלט זיך אפ ספעציעל אויף דער גרויסקייט, פון יובילאר אלס שריפטשטעלער, קינסטלער און פעדאגאג און ספעציעל אויף דעם ווי בעליבט סימפאטיש און פערעהרט קאצענעלסאן איז פון אלעמען און וואס פאר א טייערער ליבער מענש ער איז אין פריוואטען לעבען!

א בעגריסונג האט אויך פארגעלייענט פון פאפיר רעד. י. קאהאן.

נאכדעם האט א דעלעגאציע פון די שילער דערלאנגט דעם געפייערטען דיכטער א פרעכטיגען קויש בלומען און א שילער האט געהאלטען א קורצע בעגריסונג, צום סוף האבען נאך איבערגעלייענט אדרעסען: א פארשטעהערין פון דער העברעאישער טעאטער-סטודיע, וואס ווערט געלייטעט פון קאצענעלסאן.

דער לייטער פון פערזיכערונגס-אמט בּיי דער וואיעוואודזטווע, ה' פילעצקי האט פערזענליך בעגריסט דעם יובילאר אין נאמען פון וואיעוואדע און איהם געוואונשען נאך לאנג, לאנג צו דינען זיין פאלק און צו ארבּייטען פאר איהם. די היינטיגע אקאדעמיע — האט ער צוגעגעבען — בעווייזט, אז אייער ארבּייט פאר'ן פאלק איז נישט געגאנגען לאבּוד און ווערט פון איהם אפגעשאצט.

צוליב דעם, וואס עס איז שוין געווארען שפּעט, האבּען די רעלגאנצאציעס פון „חומר", „וויזא", „תרבות" ציוניסטישע ארגאניזאציע און זגערוש (לאזניק י. שווארץ) „ארטי", לעהרער-פערזאנאל, שולע פון נאמען א. אנר. קיין בעגריסונג שוין נישט געהאלטען, ס'איז נאר מיטגעטיילט געווארען פון וועמען די בעגריסונגען זענען אנגעקומען (איבער 100).

בעגריסונגען זענען אנגעקומען פון א"י: ביאליק, ראווניצקי, און רעבקאוויטש, א"י טעאטער „הא"י", „אהל", שמעינאוויטש, סטאווסקי, וואלפאווסקי, פאזנאנסקי, רעדאקציע „דבר" א. אנר.; פון „מארגען-זשורנאל" אין ניו-יארק; שטיבעל פערלאג בערלין פון קלאסרא יאנג, פאריז; פון צ. ש. א. ווארשא, גאציאנאלען בלאק אין ווארשאוער קהלה, דיכטער ליב יפה, רעפ. גרינבוים; צ. ק. פון „תרבות" יודישער וויסענשאפטליכער אינסטיטוט, ווילנא, רעד. „טאג" ווילנא, יור. קהלה לאדז, פע-עם-שול לאדז, ארטיסט זאסלאווסקי פון קלוב, ווילנא און פיל אנר.

נאכדעם האט זיך אנגעהויבען די קאנצערט-אפטיילונג. דער כאר פון „הזמיר" האט אונטער דער לייטונג פון פראפ. פייוויש פרעכטיגע אויסגעפיהרט איינינע לידער פו ןיובילאר און א פאר פאלקס-מאטיווען אין יודיש.

מיט א געוואלדיגען ערפאלג איז נאכדעם ארויסגעטרעטען די בעריהמטע קינסטלערין-ארטיסטין פון העברעאישען טעאטער אין תל-אביב „הא"י" פרוי בערנשטיין—כהן.

זי האט געלייענט דעם יובילארס פראגמענטען פון דער דראמאטישער פאעמע „הנביא" און די „חסידישע טאכטער" קבוץ גליות, און אויף בּים „הרכבת" פון שלאנסקין.

די אויסגעצייכענטע אייגענארטיגע אינטערפרעטאציע האלב רעטשיטאטיוו, האלב געזאנג—דער בּרויזענדער טאלאנט פון דער קינסטלערין האט אזוי געווירקט אויפ'ן פובליקום, אז דער זאל האט געהילכט, געטומלט פון די אפלאדיסמענטען, מען האט די קינסטלערין גאר נישט ארויסגעלאזט פון דער בּיהנע, און נאך די ערקלערונג, אז די ארטיסטין איז שטארק מיד — האט בערוהיגט דעם עולם און מען האט געקענט צוטרעטען צום פערענדיגען דעם פראגראם.

מיט גרויס בייפאל לייענט דאן דער דיכטער מ. בראדערזאן זיין ליד — „יונגער" און דער יובילאר האלט דאס שלום-ווארט.

ער איז בעשיירען און האלט אז ס'קומט איהם נישט אזא גרויסער כבוד, אז ער איז א לענגערע צייט נישט געווען טעטיג אין דער יודישער ליטעראטור און זיך אפגעגעבען מיט פעדאגאגישער ארבּייט, און אויב ס'ערטיילט איהם דעם כבוד אויך אלס לעהרער, נעהמט ער עס אן מיט פערגעניגען.

ה' לימאן טיילט דאן מיט, אז דער יובילעאום-קאמיטעט האט בעשלאסען ארויסצוגעבען אלע ווערק פונ'ם יובילאר.

* * *

בּיינאכט איז אינטערן פארזיץ פון ד"ר גאטליב אין געוולדים רעסטאראן פארגעקומען א הויכט-גראפטער באנקעט.

דער עולם האט אין א געמיטליכער שטימונג פערבראכט ביז העלען טאג. ס'האבען גערעדט ד"ר פרענקעל, דיכטער בראדערזאן, רעדאקטאר אונגער, העפטמאן און ד"ר גאטליב. דער ארטיסט פון „אררט" ה' רוזשינאן האט מיט בייפאל פארגעטראגען דעם „פוטעריסטישען מארש".

אזוי האט זיך פערענדיגט די קאצענעלסאן-פייערונג אין לאדז.

במקום א טאסט!

זאל ער אונז לאנג לעבען און פארזעצען מיט מזל זיין שעפערישע ארבּייט!

איך בין אונטער דעם איינדרוק און די איבערלעבונג פון 2-טען מאי (נישט פון ערשטען און נישט פון 3-טען) פון דער אקאדעמיע לכבוד דעם זעהר חשובען דיכטער, עס איז געווען ווירקליך א כוח פון דעם חבר רעד. אונגער, — וועלכער איז אפילו נערוואזנט ארויסצודריקען פון זיין פערער גרויסע זאכען, — אויסצודריקען פון אונזער געשמאקען לימאן א „פוילישע רעדע". עס האט זיך איהם דאס איינגעגעבען. עס איז געווען א גענוס צו הערען די שעהנע רעדע פון אונזערע גדולים, וועלכע האבען אין אמת'ע ווערטער היוצאים מן הלב געשילדערט דעם דיכטער און ער טייערן יצחק. עס איז געווען אויך ניט קיין קליינער גענוס צו זעהן און הערן אונזער ארץ-ישראל שוועסטער, די טאלענטפולע פר. בערנשטיין-כהן. גלויבט מיר. אין דעם „מרכבת" (פאטשיאנג בלע"ז) וועלכען די ארטיסטין האט פארגעשטעלט און געפיהרט, וואלט איך גערן געמאכט א לוסט-רייזע.

אויך אויפ'ן באנקעט גופא האט מען אלץ געהערט שירות ותשבחות פאר'ן ליבען יובילאר.

דער פארזיצער איז אבער געווען ווייניג דעמאקראטיש: ער האט געטיילט חלקים—דרשות נאר די נבחרים און מיר, הדיוטים, וועלכע האבען שיעור נישט געפלאצט פון חשק צו רעדען זענען נישט געקומען צום פסוק, און אזוי-ארום איז קיין וואונדער נישט וואס די אמת'ע שולדיגע אין דעם יום-טוב האט מען קיין איין ווארט נישט געדערמאנט — איך מיין די אלטשיקע טאטע-מאמע, זאלען געזונד זיין, וועלכע האבען דאך אויך א שטיקל חלק אין דער שמחה.

איהר פארגעסט, אז ווען די מאמעשי וואלט א מאל נישט געלאכט וואלט דער גאנצער „יצחק" נישט געווען. און שלום-עליכם איז ראך טאקי געווען גערעכט ווען ער האט געזאגט אז לאכען איז געזונד. ס'איז א כלל נישט נאר פאר'ן יחיד, נאר אויך פאר'ן כלל.

און דעריבער ליבע מאמעשים, אייער חוב איז צו לאכען, כדי דאס יודישע פאלק זאל האבען א סך יצחק'לעך, אפשר וועלען פון זיי אויסוואקסען נאך אזעלכע, ווי אונזער יובילאר.

יחי יצחק והוריו!

ד"ר אפרים סארנע.

פון קינא „קאסינא."

פון הייגט אן ווערט דעמאנסטרירט דער נייעסטער פוילישער פילם א. נ. „הוראגאן" דער פילם איז געווארען רעזשיסירט פון א נייעם בעגאבטען רעזשיסער יוזעף לייטעס. אין דעם פילם שפילען די הויפט-ראלען די בערימטע פוילישע סטארס ווי: אלעקסאנדער זעלווערעאוויטש, זבישקא סאוואן. אויסערדעם איז ווערט צו בעמערקען, אז די ראלע פון יודישען קרעטשמער שפילט דער בעוואוסטער יודישער ארטיסט יאנאנס טורקאוו. די יודישע קינא בעזוכער וועלען זיכער אויסנוצען די געלעגענהייט צו זעהען דעם אויבּיגען פרעכטיגען פילם.

זעלבסטמארד.

אויף גלובנא 1 אין דער אובּיקאציע האט זיך פערסמט דער ארבּייטסלאזער 29-יעהריגער ארנאלר שעפער (פשענרזאלניאנא 58). די פאגאטאוויע האט איהם אפגעפיהרט אין שפיטאל.

בּיינאכט איז אינטערן פארזיץ פון ד"ר גאטליב

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען.

היינט בּיינאכט דיזשורירען פאלגענדע אפטייקען: פאוולאווסקי (פיעטריקאווער 309); ס. האמבורג, (גלובנא 50); גלוכאווסקי, (גארוטאוויטש 4); שיטקעוויטש, (קאפערניק 26); כארעמוא, (פאמארסקא 10); פאטאש, (פלאץ קאשטשעלני 10).

ישיבת חכמי לובלין

איז די היים פאר דער תורה! נישט קיין דירת עראי, נאר א דירת קבע — „עשה תורתך קבע".

פארפאלען

אויף זגערושער גאס איז א טראמוואי איבערגעפאהרען דעם 36-יעהריגען בראניסלאוו סאפא, די פאגאטאוויע האט איהם ערטיילט די ערשטע הילף.

*

אין פאבּריק אויף גראנסקא 82 האט זיך דער 18-יעהריגער ארבּייטער וואצלאוו לאנאווסקי (זשגאזש סקא 102) צוקאלעטשעט בּיי דער מאשין די האנט.

AMERICAN WRINGER COMPANY

Piotrkowska 40

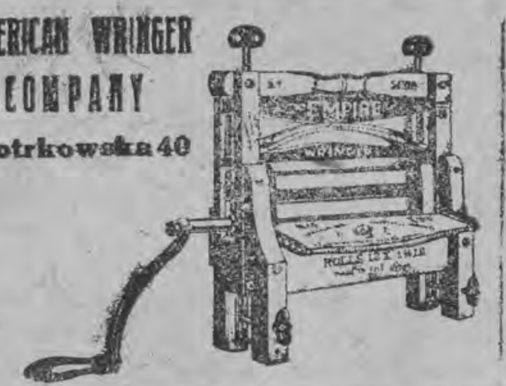

פערקויף פאר מזומן און אויף ראטעס פון אמעריקאנער וויזימאשקעס „Empire" ווי אויך פון הויליכע וואש-מאשינען „Marysia".

אומזיסטע דעמאנסטראציעס פון 5 בּיז 6 אווענד

מחנות יונגע טאלאנטען

ווארטען אויף דער ערעפנונג פון

ישיבת חכמי לובלין

מעלדונגען.

אכטונג מאלער ארבּייטער פון דער פראווינץ! ווארנונג.

אלע מאלער-ארבּייטער פון דער פראווינץ ווערען געווארענט נישט צו קומען נאך לאדז ווייל אין לאדז הערשט א גרויסע ארבּייטסלאזיגקייט.

די פערוואלטונג פון פראפ. פעראיין פון בוי- און שטיין-ארבּייטער.

941

אכטונג לוין-וועבער!

זונטאג, דעם 6. מאי 7 אווענד קומט-פאר א פאך-פערזאמלונג אין אייגענעם לאקאל בּושעזשינער 7. קומט אלע פינקטליך דרינגענד.

מיט אכטונג די פערוואלטונג.

האנדווערקער!

די יודישע האנדווערקער צענטראלע זאוואדזקא 5 פאדערט אויף אלע איהרע מיטגלידער און פעראיינען זיך צו בּצוזארגען מיט האנדווערקער-קארטען, וואס דער מאגיסטראט האט אנגעהויבען ארויסצוגעבען. אין געגעבענעם דראהט א געפאהר פאר די יודישע האנדווערקער צו פערלירען זייער רעכט צו פיהרען ווייטער זייערע ווערקשטעלען און אויך זיך צו קענען בעטייליגען אין די וואהלען צו דער האנדווערקער-קאמער, וועלכע וועלען פארקומען אין דער נאהענטסטער צייט. די קארטען קען מען זיך בּצוזארגען דורך דער יודישער האנדווערקער-צענטראלע זאוואדזקא 5.

459

Dr. RÓŻANER

ספעציאליסט פאר הויט-, וענערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע.

היילונג מיט קווארץ-שטראהלען און דיאטערמיע

Dzielna 9 (Narutowicza), tel. 28-98.

נעמט-אן פון 8—10 און 5—8, פרויען; פון 3-4 ווארטע-זאל פאר פרויען.

Dr. med. St. Heinrich

POMORSKA 10, tel. 47-67.

ספעציאליסט פאר קינדער- און אינערע קראנקה. בּעהאנדלונג מיט קינסטליכע בערגזון-בעשטראהלונגען (קווארץ-לאמפען). נעהמט אן פון 4—6 נאכמיטאג.

Dr. Z. Rakowski

ספעצ. פאר אויערן-, נאז-, האלז- און לונגען-קראנקה.

קאנסטאנטינער 9, טעלעפאן 27-81.

שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אן אין לעטשניצע, זגערזשער 17 פון 10—11 און פון 2—3

MIEJSKI KINEMATOGRAF OSWIATOWY

Wodny Rynek (róg Rokicińskiej) tel. 18-26

Dojazd tramwajami 16 i 10.

Od poniedziałkù, dn. 30-go do poniedziałku, dnia 7-go maja 1928 r. wł.

Dla dorosłych:

W roli głównej **Rudolf Valentino**

Czarny Orzeł

Dla młodzieży:

ZNAK ZORRY

W roli głównej Douglas Fairbanks.

Wpoczekalniach kina codz. do g.22 audycje radjofonicz.

א ענטפער אויף די מכלומרשטע הכחשה

אין נעכטיגען נומער „נייער פאלקסבלאט" האבען די פערסאנאלען פון די ענגראסיסטען פון בלוי-געשיר ש. ריכטער, פראוויזאר, ראטשטיין, ק. איזביצקי געגעבען א הכחשה, אז זיי זענען נישט געווען אויף די מערק ערקלערען מיר נאך א מאל, אז דער אנגעשטעלטער משה ספעקטאר פון ריכטערן, שלום פון ראטשטיין און א קריסט פון פראוויזארן זענען געווען אויפ'ן מארק פון גייערן מיט א וואגען בלוי-געשיר און דער משה ספעקטאר האט געהאלטען א העצערישע דרשה „קויפט נישט בּיי יודען, דאס זענען פאסקארזשעס" און אנגעוויזען אויף אונזערס א מיטגליד משה אייל זעהט ווי ער האט זיך אויסגעפאשעט פון אייער געלד, נידער מיט די פאסקארזשעס! און נאך אזעלכע ווערטער און ס'איז באלד בעווען פאלגען פון די העצע. מיר פאדערן דערום אויף די אנאנסען-געבער פון נעכטען זיך אונטערצושרייבען מיט זייערע נעמען און פערעפענטליכען בּיז זונטאג דעם 7-טען מאי אין דער פרעסע ווער ס'האט געשלאגען אייער העצער משה ספעקטאר און אויך וועגען אייער פראוואקאציע וועגען א באיקאט, אין סאלס נישט, וועלען מיר זיין געצוואונגען אלע אנגעשטעלטע פון די אונטערגעשריבענע פירמען איבערצוגעבען אין געריכט. אין נאמען פון 30 עדות, וועלכע האבען אלעס בּייגעוואוינט און וועלען אלעס בעשטעטיגען צייכענען מיר זיך אונטער 5 פערזאן

961

קאמפעל, פאגלער, גראמאן, גאדלעוויטש און ראזענבערג.

וויכטיג פאר ה"ה פריזיערס!

העלניש בלומען-וואסערן	נור 3.50 א קילא
וועזשעטאל	„ 2.00 „
פיקסין צום ראזירען	„ 7.65 „
ברילאנטין	„ 3.60 „
פראנצויזישער לאקיר	„ 45 גר. א דעקא

עמפפעהלט די פערפומעריע

M. WOLMAN

12 ZAWADZKA 12

ס'איז אנגעקומען פראנצויזישער פערלאווע לאקיר 50 גר. א דעקא.

פאר אנגראסיסטען ראבאט.

476

Grand-Kino

היינט אונגעוועהנליכע פרעמיערע!

עמאציאנירענדע עראָטישע לעבענס-דראַמע, געשאפען אויפ'ן גרונד פונ'ם בעריהמטען ווערק פון Melchior Lengval „די בעריהמטעסטעפון די פרויען" אונטערן נאָמען:

די פערגעטערטע

— אין די — הויפטראָלען: **LILI DAMITA** Warwick Ward, Fred Solm i Arnold Korf

ג ויסער פערלאַנג: גרויסע אָפּפערונג, גרויסע ליבע, גרויסע ארעגע פון ליידענשאפטען, רייכע אויסשטאַטונג, רייצענדע געגענדען.

:-: אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה׳ ר. קאַנטאָר. ▲▲ אָנהויב פון די סעאַנסען 4.30 נאָכמיטאָג. שבת, זונטאָג און יום-טוב 1 אזייגער נאָכמיטאָג. :-:

APOLLO

אין 12 גרויסע אַקטען.

היינט און פאלג. טעג!

דאס גרויסע מייסטערווערק פון וועלט-רוהם!

אין דער הויפט-ראָלע: דער גענייאַלער און אומפערגלייכליכער

„12 דימאַנטען"

DOUGLAS FAIRBANKS

פרעכטיג פילם-מייסטערווערק, געשאפען אויפ'ן גרונד פון דער בעריהמטער ערצעהלונג פון Alexander Dumas

אין 12 גרויסע אַקטען.

CORSO

די גרעסטע וועלט-פאַראַדע!

ODEON

די גרעסטע וועלט-פאַראַדע!

ארדינאַנס שטשאַפאַ אין רוסישער געפאַנגענשאַפט

אינ'ם בילד אונטערן נאָמען

שטשאַפּאַ אויף ארוסישען באַל

שאַמפּאַנער ארציקאָמעדיע אין 10 אַקטען.

קינאָ IMPERIAL

היינט און פאלגענדע טעג! גרויסע פרעמיערע!

LIA MARA i Harry LIEDTKE

אינ'ם גרויסען פילם לויט שטרויס אָפּערעטע — אונטער'ן נאָמען: —

איבער דעם שיינעם בלויען דונאַי (ווינער ליבלינג)

אָנהויב פון די סעאַנסען 3 אזייגער נאָכמיטאָג.

קינאָ „ERA"

פרי-הער „פלאָרא" זאוושאַ 22 (באַלוט)

ערשטער גרויסער ים-פילם פון דער פוילישער פילם-פראָדוקציע!

לויט STEFAN KIEDRZYŃSKI אונטערן נאָמען:

דער רוף פון ים

(ZEW MORZA)

אין די הויפטראָלען: Marja Malicka, Jerzy Marr i Marjusz Maszyński

אַנאָנס: פון מיטוואָך דעם 9-טען מאי „פעטער דער גרויסער".

קינאָ „סירענא"

KINO TEATR „SYRENA" ŁÓDŹ ALEKSANDROWSKA 37 TEL. 49-48

אלעקסאַנדראָווסקאַ 37, טעל. 49-48.

נור ביז מאָנטאָג דעם 7 מאי 1928 גרעסטער סענסאַציאָנעלער פילם!

מיט **William Desmond i Mary Alister**

אין דעם גרעסטען סענסאַציאָנעלער פילם אונטערן נאָמען:

„טויז פיק"

מאטאָ: קיינער טאָר נישט גרינגשעצען די באַנדע א. נ. „טויז פיק"

אַזאַ שפאַנענדער אינהאַלט האט נאָך קיין שום פילם ביז איצט נישט געהאַט.

פאַספאַרטורס זענען אונגילטיג.

ביז צום קאָפּ

אין איין גרויס ביגטעל נערווען. אַ שוינען די נערווען בעדייט גלייכצייטיג די בעשיצונג פון אונזער געזונדהייט. יעדער שריט דערשיטערט יעדען נערווען-סיסטעם, דער קערפער ווערט מיד, געררייצט און אין דער ווייטערער קאָנסעקווענץ ווערט אָבגעשוואכט די ווי-דערשטאַנד-פע-היגקייט געגען דעם עול פון טאָג טעגליכען לעבען. טראָגט גומי-אָבצאַסען און גומי-זוילען

„בערסאָן". זיי פערזיכערן אייך די וואָהלטאַט פון עלאַסטישען שריט אהן וועלכען איהר וועט אייך נישט קאָנען בעגעהן.

Skład Apteczny i Perfumerja

M. WOLLMAN

12 ZAWADZKA 12

עמפפעהלט אַ רייכען אויסוואַהל פון די נייעסטע פערפומען

טואַלעט-זייפען, קרעמען, פודער קעלנישע בלומען-וואַסער ווי אויך אַלערליי קאָסמעטיק צו קאָנקורענץ-פרייזען! פאַר ענגראָסיסטען ראַבאַט!

בעמ.: פודער קאָטי און הוביגאַן אויף דער וואָג. ס'איז אָנגעקומען שלאַנק-בעדער פון ד״ר לייכנער № 1001

יעדע פ׳ווי ווערט פערפומירט מיט די בעסטע פערפומען נעראַלע וואונדערליכע געשאַנקען! קומט און איבערציינט אייך!

פראַנצויזישע שרינדען

15 די עכטע צו פאַלקעס ווערען אויסגעפערטיגט נור ביי פרויזוקער, קאָנסטאַנטינער גאַס

Hallo! Hallo! Dzwoń telefon 63-30.

„Pogotowie Krawieckie KIERSZA", 91 Żeromskiego 91.

Odświeżamy

garnitur za zł 3. (z odebraniem i odesłaniem) Pranie chemiczne, farbowanie

Suknie za zł. 2.80 (z odebraniem i odesłaniem) nicowanie, przeróbki, reperacje i sztuczne cerowanie

Zakład czynny od 5 rano do 1 w nocy. 747

וויכטיג פאַר

דאַמען און מענער קאָנפעקציאָנערן

אַ לאַנגיעהריגער זעלבסטשטענדיגער קויפמאַן מיט גוטע רעפערענצען זוכט פערטרעטונג פאַר סעזאָן, פאַמערן און דאַנציג, בעסטענס איינגעפיהרט. אָפערטען אונטער „W" אין אַדמיניסטראַציע.

אין ווישניאָווא-גורא

איז אויפגעבויט געוואָרען אַ פענסיאָנאַט

לויט האָטעל-סיסטעם און ענטהאַלט 30 צימערען מיט טעראַסען און וועראַנדעס אין טרוקענעם סאָסנאָווע וואַלד צו פערמיטעע. צו ערפאַהרען אין לאָדז, ליפאָווע 9, וואוינונג 7 פראָנט. 988

מאַסאַזש- און הייל-גימנאַסטיק-שולע און קאַבינעט

פון דר. מעד.

ב. שמירגעלד

צעגעלניאַנע 6, טעל. 51-89.

[illegible]

עמפפאַנג פון 3–5 נאָכם

קימפעטאָרין — כירורגישע

קליניק

פון די דאָקטוירים שאַרלאַטאַ-אייגעראָוואַ רייטלער-קוריאַנסקאַ, מיכאַל קאַנטאָר און י. בוים.

לאָדז, אַנגראַדאָווא 10, טעל. 13-57

1-טע און 2-טע קלאַס.

אַמבולאַטאָריום.

פרויען-קראַנקהייטען פון $1\frac{1}{2}$–$11\frac{1}{2}$.

CASINO

היינט פּראַכטפולע פּרעמיערע!

מאָנומענטאַלער פילם-טראַגעדיע פון 1863 יאָהר!

„הוראַגאַן“

דראַמע פון ליבע און אָפּפערונג. טראַגעדיע פון קאַמפען פון אויפשטענדיגע מיט די מאַסקאַלעס.

אין די הויפּט-ראָלען
די בעריהמטע פּוילישע סטארס: **Aleksander Zelwerowicz, Zbyszko Sawan, Renata Renée**

אינסצעניזאַציע: **JERZY BRAUN**
רעזשי: **JÓZEF LEJTES**

און דער בערימטער יודישער אַרטיסט

יאָנאַס טורקאָוו

שטימען פון דער יודישער פּרעסע:

(„היינט“ פון 25 מערץ י. פריד)

מ׳דאַרף מיט גרויס פערגעניגען בעשטעטיגען, אַז די פּוילישע פילם-פּראָדוקציע שטייגט פון טאָג צו טאָג. דער נייעסטער פּוילישער פילם „הוראַגאַן“ טראָגט דעם שטעמפּעל פון אמת׳ער קינסטלערישער אַרבייט און קולטורעלער אינווענציע. מיט גרויס פערגעניגען דאַרף מען אונטערשטרייכען דעם גרויסען טריומף פון יוזעף לייטעס, וועלכער האָט זיך שוין אין ערשטען פילם אַרויסגעוויזען אַלס רעזשיסער פון גרויסען פאָרנעהם אינסצעניזאַציע פון יערזשי בראַון פעדינט אַלעמענס אַנערקענונג פון אַרטיסטען אַנסאַמבל צייכנען זיך בעזונדער אויס לוציאַן זשוראַווסקי, אַלס אַדיוטאַנט איגנאַטיעוו, אַלעקסאַנדער זעלוועראָוויטש אַלס פּריץ, יאַנינאַ לענסקא און אַנדערע.

אַ סענסאַציע האָט אַרויסגערופען דער אויפטריט אין „הוראַגאַן“ פון דעם בעריהמטען יודישען אַרטיסט יאָנאַס טורקאָוו. די ראָלע געשטאַלט פון קרעטשמער סימבאַליזירט פּולשטענדיג דאָס יודיש-פּוילישע פּאַטריאָטישקייט און די ראָלע, וואָס זי האָט געשפּילט אין דעם יאַנואַר אויפשטאַנד.

(„מאָמענט“ פון 21 מערץ).

ענדליך אַ פּוילישער פילם, וועלכער נישט בלויז וואָס ער האַלט אויס גענצליך די קריטיק, נאָר קאָן גאַנץ דרייסט דעמאָנסטרירט ווערען אין אויסלאַנד און געווינען אַלעמענס אַנערקענונג. זבישקא סאַוואַן צייכענט זיך אויס מיט זיין עדלעם שפּילען, אַ פּראַכטיגע קרעאַציע אַלס דער יודישער קרעטשמער, האָט געשאַפען דער יודישער אַרטיסט יאָנאַס טורקאָוו, דער פילם פערדינט אין אַלגעמיין, אַז מען זאָל איהם זעהען.

אנהויב 4.[30] נאכמיטאג. שבת און זונטאג ביז 3 אַזייגער נאכמיטאג זענען די פרייזען פון אַלע פּלעצער 50 גר. און 1 זל.

SPLENDID

היינט פּייערליכע פּרעמיערע! | היינט פּייערליכע פּרעמיערע!

גרויסער געגענווערטיגער פילם אונטער׳ן נאָמען:

סקאַנדאַל אין פּעטערבורג

דראַמע פון דער רוסישער אַריסטאָקראַטיע פון פאַר און נאָך דער מלחמה.

— אין די הויפּטראָלען: — **CONWAY TEARLE i RENA RICH** — אין די הויפּטראָלען: —

מוזיקאַלישע אילוסטראַציע אונטער דער לייטונג פון ה׳ א. סשודנאָווסקי.

שבת און זונטאג אויפ׳ן ערשטען סעאַנס ביז 3 אזייגער זענען אלע פּלעצער צו 50 גר. און 1 זל.

Czary

היינט פּרעמיערע!

הוראַגאַן פון פייער און אייזען!

די געפעהרליכסטע אין דער וועלט-געשיכטע ים-שלאַכט, וועלכע האט גרינדליך פערניכטעט די דייטשע ים-קראַפט! שרעקליכע קאַמפען אויפ׳ן ים!

אומגעוועהנליכע דראַמע, וועלכע איז אָנגערופען געוואָרען דורך די גאַנצע פּרעסע פון דער וועלט „גרויסע פּאַראַדע“ אויפ׳ן ים

ים-שלאַכט ביי די פאַלקלאַנדישע אינזלען

(טראַגעדיע פון דער נאַכט, דעם 8. דעצעמבער 1914)

ריהרענדע אַקעאַן-עפּאָפּיי, וואָס אילוסטרירט דאָס צוזאַמענטרעפען זיך פון 2 גרעסטע ים-מאַכטע פון 20. יאָהרהונדערט. היסטאָרישע פּערזענליכקייטען פון לאָרד פישער און פון די אַדמיראַלען **Sturdee i von Spee** לויט דער איינהייטליכער מיינונג פון פאַכלייט און פון פּובליקום איבערשטייגט דער אויביגער פילם דעם בעריהמטען אין פּוילען פערבאָטענעם פילם **„PANCERNIK POTEMKIN“**

ליטעראַר.-קינסטל. טעאטער „GONG“

אין לאָקאַל פון קינא-טעאטער „LUNA“

אונטער דער לייטונג פון **WALERY JASTRZĘBIEC.**

היינט און טעגליך! גאַסטשפּילען פון דער בעוואוסטער אַרטיסטין פון די לעמבערגער און וואַרשאַווער טעאַטערס **HALINA RAPACKA**, ווי אויך פון דעם בעוואוסטען אַרטיסט פון די „Qui pro Quo“ i „Perskie Oko“ טעאַטערס **JERZY BOROŃSKI**

פּראָגראַם נומ׳ 18 אונטער׳ן נאָמען:

ענדליך פריהלינג!

גרויסע פריהלינגס-ערוואַכונג אין 13 טיילען פון ד״ר פּיעטראַשעק, סטאַרסקי, העמאַר, טאַם, סיגיעטינסקי, רעף-רען, גיאַוויל און יאַסטושעמבּיעץ. מוזיק: ט. טיגיעטינסקי, וויהלער, באַטשקאָווסקי.

ס׳נעהמען אַנטייל: **Wł. Jaśkówna, Cz. Popielewska, Halina Rapacka, H. Runowiecka, St. Belski Jerzy Boroński, G. Cybulski, B. Kamiński, S. Laskowska, A. Nowosielski, St. Sielański M. Bargielska, J. Brauman, Z. Duranowska,** ווי אויך דער גאַנצער באַלעט, אין דעם בעשטאַנד פון: **K. Pałczyńska** מיט דער פּרימאַבאַלערינע **I. Soboltówna** און באַלעט-מייסטער **Eug. Wojnar** אָן דער שפּיץ.

1) ענדליך פריהלינג; 2) האָלענדישע ווינד-מיהל; 3) פּראָבע פון טאַלענט; 4) שוואַרצע באַבי; 5) יערזשי באָראָנסקי; 6) כ׳וואָלט טאַקע געוואָלט; 7) מאַשינען; 8) טריאָ U. S. A.; 9) ראָנדע-וואו; 10) האַלינאַ ראַפּאַצקאַ; 11) געריכט איבער שלמה׳ן; 12) ווידערהאָל עס און 13) ראַדיאָ-פריהלינג.

רעזשי: W. Jastrzębiec מוזיק-לייטער: T. Sygietyński קאָנצערט-מייסטער: W. Lidauer טענץ און עוואָלוציעס: Eug. Wojnar

טעגליך 2 פאָרשטעלונגען: 7.45 און 10 אין אָווענד.
זונטאָג און יום-טוב — צו 3 פאָרשט.: 5.45, 7.45, 10 אָוו.

Wydawnictwo „Najer Folksblat“, spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman.
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat“, Piotrkowska 21.